

Авторлық бағдарлама

Ақпарат ағынында:
Ақпараттық мәтіндерді оқу,
талдау және түсіну әдістері

УДК 373
ББК 74.243.5

Рецензенты:

Мұқатаев О.О. педагог мастер, Қазақстан Республикасы «Өркениет» ғылыми-әдістемелік орталығының аға ғылыми қызметкері;

Ақпарат ағынында: Ақпараттық мәтіндерді оқу, талдау және түсіну әдістері/құрастырған Самбетова Айжаркын Тулегеновна / Түркістан облысы, 2025. – 168б.

«Ақпарат ағынында: Ақпараттық мәтіндерді оқу, талдау және түсіну әдістері» атты авторлық бағдарлама заманауи ақпараттық қоғам талаптарына сәйкес оқушылардың ақпаратпен жұмыс істеу, оны түсіну, талдау және бағалау дағдыларын қалыптастыруға бағытталған. Бағдарламада мәтінмен жұмыс істеудің дәстүрлі және инновациялық әдістері үйлестіріліп, сыни ойлау, ақпараттық сауаттылық және шығармашылық қабілеттерді дамытуға басымдық берілген. Оқу материалы пәнаралық байланыстарды жүзеге асыруға, әртүрлі дереккөздермен жұмыс істеуге және ақпаратты түрлі форматта ұсынуға мүмкіндік береді. Бағдарлама мектеп тәжірибесіне енгізуге дайын, оқушылардың функционалдық сауаттылығын арттыруға және білім беру сапасын жақсартуға бағытталған.

УДК 373
ББК 74.243.5

«Өркениет» ғылыми-әдістемелік орталығының 2025 жылғы «08» тамыздағы №1 хаттамасына сәйкес сараптау комиссиясының шешімімен баспаға ұсынылды

© ҚР «Өркениет» ҒӨО, 2025ж.

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ
«ÓRKENIET» ҒЫЛЫМИ-ӘДІСТЕМЕЛІКТІҢ БАСПАСЫНА ҰСЫНЫЛДЫ

Рецензент:

Рецензенттер: «Órkeniet» ғылыми-әдістемелік орталығының аға ғылыми қызметкері О.О. Мұқатаев

Құрастырған:

Түркістан облысының білім басқармасының Мақтаарал ауданының білім бөлімінің «Ғ.Мүсірепов атындағы №53 жалпы білім беретін мектеп» коммуналдық мемлекеттік мекемесінің қазақ тілі мен әдебиеті пәні мұғалімі **Самбетова Айжаркын Тулегеновна**

© Қазақстан Республикасы «Órkeniet» ҚР ҒӘО, 2025ж.

Түсінік хат

Бағдарламаның өзектілігі: Қазіргі заман – ақпарат ағынының шексіз көлемде, түрлі дереккөздерден үздіксіз келіп түсетін кезеңі. Бұл жағдай, бір жағынан, білім алушыға кең ауқымды танымдық мүмкіндіктер берсе, екінші жағынан, ақпаратты іріктеу, сараптау, түсіну және қолдану қабілеттерін дамытуды қажет етеді. Әсіресе, қазақ тілі мен әдебиеті пәнінде ақпараттық мәтіндерді сауатты оқу, оның құрылымын түсіну, мазмұнын талдау және алынған ақпаратты сыни тұрғыдан бағалау – функционалдық сауаттылықтың, сыни ойлаудың және медиа сауаттылықтың негізгі бөлігі болып табылады. Бұл бағдарлама оқушыны тек мәтінді оқушы емес, ақпаратты саналы тұтынушы, әрі қажет жағдайда жаңа ақпараттық өнімді құрастырушы деңгейіне жеткізуді мақсат етеді. Бағдарламаның өзектілігі Елбасы жолдауларында, Қазақстан Республикасының «Білім туралы» заңында және жаңартылған білім мазмұны стандарттарында көрсетілген «функционалдық сауаттылықты дамыту», «ақпараттық-коммуникациялық құзыреттілікті қалыптастыру» міндеттерімен толық үндеседі. Қазіргі кезде оқушылардың басым бөлігі әлеуметтік желі, интернет, мультимедиялық ресурстардан ақпарат алады, бірақ оны талдап, шынайылығын бағалауда қиындықтарға тап болады. Сондықтан мұғалімнің міндеті – мәтінмен жұмыс істеудің ғылыми негізделген, жүйелі әдістерін үйрету. Бағдарлама дәл осы сұранысты қанағаттандырады.

Жұмыстың ғылыми-әдістемелік деңгейі: Бағдарламаның теориялық іргетасы мәтінтану, лингвистика, психолингвистика, медиалингвистика және педагогика саласындағы заманауи зерттеулерге негізделген. Мәтін типологиясы, ақпаратты кодтау және декодтау тәсілдері, мәтіннің прагматикалық қызметі, дереккөздердің сенімділігін бағалау критерийлері секілді ғылыми ұғымдар оқу-үйрету процесінде қарапайым тілмен түсіндіріліп, оқушылардың жас ерекшелігіне сай тапсырмалар жүйесімен бекітіледі. Әдістемелік тұрғыдан бағдарламада оқыту-үйрету үдерісін ұйымдастырудың белсенді әдістері (интерактивті талдау, дебат, «ақпарат сүзгісі» жаттығулары, топтық зерттеу), когнитивтік стратегиялар (мәтінді болжау, негізгі ойды табу, мәтінді құрылымдық картаға түсіру) және критериалды бағалау жүйесі үйлесімді қолданылған.

Сонымен қатар бағдарламада PISA және PIRLS халықаралық зерттеулерінің оқу сауаттылығын бағалау әдістемелерінен алынған тапсырма үлгілері енгізілген. Бұл тәсіл оқушылардың жаһандық білім сапасы стандарттарына бейімделуіне мүмкіндік береді.

Бағдарламаның жаңашылдығы: Бағдарламаның басты жаңашылдығы – ақпараттық мәтіндермен жұмыс істеудің кешенді моделін ұсынуында. Мұнда мәтіннің тек мазмұны емес, құрылымдық, прагматикалық және стилистикалық ерекшеліктері талданады.

Жаңашыл қадамдардың бірі – медиамәтіндермен (мақала, блог жазбасы, жаңалық репортажы, әлеуметтік желідегі пост, инфографика, жарнама мәтіні) жұмыс істеу әдістерінің енгізілуі. Бұл әдістер ақпарат көздерінің көптүрлілігін ескереді және оқушыны тек дәстүрлі әдеби мәтіндерді ғана емес, күнделікті өмірде кездесетін

заманауи мәтін түрлерін талдауға үйретеді. Бағдарламада «ақпаратты сүзу» алгоритмдері, фактчекинг әдістері, жалған ақпарат белгілерін тану дағдылары қарастырылған. Сондай-ақ, «ақпарат картасын» құрастыру, «ақпараттық дебат», «бір дерек – үш интерпретация» сияқты шығармашылық тапсырмалар да енгізілген.

Педагогикалық орындылығы: Бағдарлама мектептің оқу жоспарына интеграциялауға қолайлы, өйткені оның мазмұны қазақ тілі мен әдебиеті пәнінің оқу мақсаттарымен және спиральді білім беру принципімен үйлеседі. Сабақтардың құрылымы 40–45 минутқа лайықталған, дифференциация мүмкіндіктері ескерілген: тапсырмалар үш деңгейде (негізгі, орта, жоғары) беріледі.

Бағдарламаның педагогикалық орындылығы оның икемділігінде: ол тек сабақ барысында ғана емес, үйірмелік, факультативтік, жоба жұмыстары форматында да қолдануға болады. Сондай-ақ, жеке және топтық оқыту әдістерін үйлестіруге мүмкіндік береді.

Теориялық маңыздылығы: Бағдарлама қазақ тіл біліміндегі мәтінтану теориясын, медиалингвистика мен ақпараттық-коммуникациялық технологиялар теориясын тәжірибелік деңгейде жүзеге асырудың үлгісін ұсынады. Ол тіл мен ақпарат арасындағы байланыс, мәтіннің мағыналық және құрылымдық талдауы, прагматикалық мазмұнды ашу сияқты теориялық ұғымдарды нақты оқыту әдістемесіне айналдырады.

Бұл бағдарлама сондай-ақ білім алушының когнитивтік қабілеттерін дамытуға арналған лингвопедагогикалық құралдардың тиімділігін ғылыми тұрғыдан негіздейді.

Практикалық маңыздылығы: Бағдарлама мұғалімдерге дайын әдістемелік құрал қызметін атқарады: сабақ жоспарлары, мәтіндер жинағы, тапсырма үлгілері, бағалау критерийлері, өзіндік жұмыс түрлері толық берілген. Мұғалім осы материалдарды тікелей қолдана алады немесе өз сыныбының ерекшелігіне сай бейімдей алады.

Практикалық тұрғыда бағдарлама оқушылардың ақпаратты қабылдау, талдау, бағалау және қайта құрастыру дағдыларын қалыптастырады, бұл олардың жалпы оқу үлгеріміне, эссе жазу, жобалық жұмыс орындау, пікірталасқа қатысу қабілетіне оң әсер етеді.

Бағдарламаны апробациялау: Бағдарлама пилоттық режимде бірнеше мектепте 6–9 сыныптар аралығында сынақтан өткізілді. Сабақтар барысында оқушылардың ақпараттық мәтінді түсіну деңгейі, мәтін бойынша ой қорыту дағдылары, дереккөздерді салыстыру қабілеттері бақылауға алынды. Мониторинг нәтижесінде оқу жылы соңында оқушылардың 78%-ы мәтіндегі негізгі ойды дәл анықтай алу, 65%-ы дереккөз сенімділігін бағалау, 82%-ы ақпаратты кесте, сызба түрінде қайта құрастыру дағдысын меңгергені анықталды. Мұғалімдердің кері байланысы бойынша, бағдарлама сабақтарды жандандырып, оқушылардың белсенділігін арттырған. Апробация қорытындысында кейбір тапсырмалар күрделендіріліп, бағалау парақтары нақтыланған.

Мақсаттары

1. Оқушылардың ақпараттық мәтіндерді саналы, мақсатты және сын тұрғысынан оқу дағдыларын қалыптастыру.
2. Мәтіннің мазмұнын, құрылымын және авторлық ұстанымын анықтау қабілетін дамыту.
3. Ақпараттың шынайылығын, дереккөздің сенімділігін бағалау мәдениетін қалыптастыру.
4. Мәтін мазмұнын талдау, қорытынды жасау және өз ойын дәлелмен жеткізу білігін жетілдіру.
5. Ақпараттық мәтіндерді түрлі форматта (жазбаша, инфографика, ауызша баяндама) қайта құрастыру дағдыларын дамыту.

Міндеттері

- Ақпараттық мәтіндер типологиясымен таныстыру (ғылыми, публицистикалық, ресми, медиа мәтіндер және т.б.).
- Мәтін құрылымын анықтау әдістерін (тақырып, негізгі ой, аргументтер, деректер, қорытынды) меңгерту.
- Фактчекинг және «ақпарат сүзгісі» дағдыларын қалыптастыру.
- Мәтіндегі негізгі және қосымша ақпаратты ажырату тәсілдерін үйрету.
- Оқушыларды кесте, диаграмма, сызба, интеллект-карта арқылы мәтін мазмұнын визуализациялауға үйрету.
- Ақпаратты салыстыру, топтастыру, қайта баяндау, қысқаша түйіндеу әдістерін қолдану.
- Мәтін бойынша сұрақтар құрастыру, пікір айту, дәлел келтіру қабілеттерін дамыту.

Күтілетін нәтижелер

Бағдарлама соңында оқушылар:

1. Ақпараттық мәтіндердің негізгі түрлерін ажыратады және олардың құрылымдық ерекшеліктерін сипаттай алады.
2. Мәтіндегі негізгі ойды, автор мақсатын және деректерді анықтайды.
3. Дереккөздің сенімділігін бағалайды және жалған ақпарат белгілерін таниды.
4. Ақпаратты кесте, схема, диаграмма немесе қысқаша конспект түрінде қайта құрастырады.
5. Мәтін бойынша сыни сұрақтар қояды және өз ойын дәлелмен қорғайды.
6. Ақпаратты түрлі форматта (ауызша баяндама, инфографика, презентация) ұсына алады.

Нәтижелерді тексеру тәсілдері

- **Тест тапсырмалары** – мәтіннің мазмұны, құрылымы, авторлық ұстанымы бойынша жабық және ашық сұрақтар.
- **Практикалық жұмыстар** – мәтіннен негізгі ойды табу, жоспар құру, мәтінді қайта жазу, визуализация жасау.

- **Топтық және жеке жобалар** – ақпараттық мәтінді талдап, презентация немесе инфографика түрінде ұсыну.
- **Фактчекинг тапсырмалары** – берілген мәтіндегі деректердің шынайылығын тексеру.
- **Дебат және пікірталас** – мәтін мазмұны бойынша өз көзқарасын дәлелмен қорғау.
- **Өзін-өзі бағалау және өзара бағалау парақтары** – критерийлер негізінде жұмысты бағалау.

№	Сабақтың тақырыбы	Сағат саны	Сабақтың түрі	
1	Ақпараттық мәтін ұғымы және түрлері	1	0,5	0,5
2	Ақпарат көздері: сенімді және сенімсіз дерек	1	0,5	0,5
3	Мәтін құрылымы: кіріспе, негізгі бөлім, қорытынды	1	0,5	0,5
4	Негізгі ой мен тақырыпты табу әдістері	1	0,5	0,5
5	Мәтіндегі аргументтер мен дәлелдер	1	0,5	0,5
6	Ақпаратты сүзу және іріктеу	1	0,5	0,5
7	Мәтінді қысқаша мазмұндау	1	0,5	0,5
8	Мәтін бойынша сұрақтар құрастыру	1	0,5	0,5
9	Мәтіннен ақпаратты кестеге түсіру	1	0,5	0,5
10	Мәтінді диаграмма және графикке айналдыру	1	0,5	0,5
11	Инфографика жасау	1	0,5	0,5
12	Мәтіннің прагматикалық мақсатын анықтау	1	0,5	0,5
13	Мәтіннің стильдік ерекшеліктері	1	0,5	0,5
14	Публицистикалық мәтінді талдау	1	0,5	0,5
15	Ғылыми мәтінді талдау	1	0,5	0,5
16	Ресми мәтінді талдау	1	0,5	0,5
17	Медиамаметіндер: жаңалықтар және репортаж	1	0,5	0,5
18	Әлеуметтік желідегі мәтіндерді талдау	1	0,5	0,5
19	Жарнама мәтіндерін талдау	1	0,5	0,5
20	Ақпаратты салыстыру	1	0,5	0,5
21	Фактчекінг: дереккөзді тексеру	1	0,5	0,5
22	Жалған ақпарат белгілері	1	0,5	0,5
23	Мәтінді қайта жазу	1	0,5	0,5
24	Мәтін мазмұнын әңгімелеу	1	0,5	0,5
25	Ақпараттық мәтін бойынша пікірталас	1	0,5	0,5
26	Ақпараттық жоба дайындау	1	0,5	0,5
27	Ақпаратты өңдеу алгоритмдері	1	0,5	0,5
28	Мәтінді редакциялау	1	0,5	0,5
29	Ақпараттың мақсатты аудиториясы	1	0,5	0,5
30	Бір дерек – үш интерпретация	1	0,5	0,5
31	Ақпарат картасын жасау	1	0,5	0,5
32	Мәтін бойынша тест құрастыру	1	0,5	0,5
33	Ақпараттық мәтіндерді жинақтау	1	0,5	0,5
34	Қорытынды сабақ: Ақпарат ағынында болу мәдениеті	1	0,5	0,5

Тұрақтылау (мазмұндық) бөлімі

№	Сабақтың тақырыбы	Оқу мақсаты	Сағат саны	Күтілетін нәтижелер
1	Ақпараттық мәтін ұғымы және түрлері	Ақпараттық мәтіннің анықтамасын, негізгі түрлерін ажырату	1	Ақпараттық мәтіннің түрлерін атайды, мысал келтіреді
2	Ақпарат көздері: сенімді және сенімсіз дерек	Ақпарат дереккөздерінің сенімділігін бағалау	1	Сенімді және жалған дерек белгілерін таниды
3	Мәтін құрылымы: кіріспе, негізгі бөлім, қорытынды	Мәтіннің құрылымдық бөліктерін анықтау	1	Мәтін құрылымын схемаға түсіреді
4	Негізгі ой мен тақырыпты табу әдістері	Мәтіндегі негізгі ойды анықтау	1	Мәтіндегі негізгі ойды дәл тұжырымдайды
5	Мәтіндегі аргументтер мен дәлелдер	Аргументтер мен дәлелдерді анықтау және жіктеу	1	Аргумент пен деректі ажыратады
6	Ақпаратты сүзу және іріктеу	Ақпаратты маңыздысына қарай іріктеу	1	Ақпаратты сүзгілеу әдістерін қолданады
7	Мәтінді қысқаша мазмұндау	Мәтіннен қысқаша мазмұн құрастыру	1	Мәтіннің конспектісін жазады
8	Мәтін бойынша сұрақтар құрастыру	Мәтінге түрлі деңгейдегі сұрақтар құрастыру	1	Мәтінге ашық және жабық сұрақтар жасайды
9	Мәтіннен ақпаратты кестеге түсіру	Ақпаратты кесте түрінде ұйымдастыру	1	Мәтіндегі ақпаратты кестеге дұрыс жазады
10	Мәтінді диаграмма және графикке айналдыру	Мәтін мазмұнын визуализациялау	1	Мәтінді диаграмма түрінде көрсетеді
11	Инфографика жасау	Мәтінді инфографика түрінде беру	1	Ақпаратты инфографикада ұсынады
12	Мәтіннің прагматикалық мақсатын анықтау	Мәтіндегі автор мақсатын талдау	1	Автордың мақсатын түсіндіреді
13	Мәтіннің стильдік ерекшеліктері	Стиль түрлерін анықтау	1	Мәтіннің стилін сипаттайды
14	Публицистикалық мәтінді талдау	Публицистикалық мәтін құрылымын анықтау	1	Публицистикалық мәтіннің ерекшеліктерін атайды

15	Ғылыми мәтінді талдау	Ғылыми мәтіннің құрылымы мен мақсатын анықтау	1	Ғылыми мәтінге талдау жасайды
16	Ресми мәтінді талдау	Ресми мәтіннің құрылымын түсіндіру	1	Ресми мәтіннің бөліктерін ажыратады
17	Медиамаметіндер: жаңалықтар және репортаж	Медиамаметіннің мазмұндық ерекшелігін анықтау	1	Медиамаметін элементтерін сипаттайды
18	Әлеуметтік желідегі мәтіндерді талдау	Әлеуметтік желідегі посттарды талдау	1	Пост мазмұнын, мақсатын бағалайды
19	Жарнама мәтіндерін талдау	Жарнама мәтінінің құрылымын талдау	1	Жарнаманың мақсатын және әдістерін түсіндіреді
20	Ақпаратты салыстыру	Екі мәтіннің ақпаратын салыстыру	1	Мәтіндер арасындағы ұқсастық пен айырмашылықты табады
21	Фактчекінг: дереккөзді тексеру	Ақпараттың шынайылығын тексеру әдістерін қолдану	1	Ақпараттың шынайылығын дәлелдейді
22	Жалған ақпарат белгілері	Фейк ақпараттың белгілерін анықтау	1	Фейк ақпаратты таниды
23	Мәтінді қайта жазу	Мәтінді жаңа форматта ұсыну	1	Мәтінді жаңаша баяндау жасайды
24	Мәтін мазмұнын әңгімелеу	Мәтінді ауызша мазмұндау	1	Мәтінді еркін әңгімелейді
25	Ақпараттық мәтін бойынша пікірталас	Мәтін мазмұны бойынша пікір қорғау	1	Дәлелді пікір білдіреді
26	Ақпараттық жоба дайындау	Мәтін негізінде жоба құрастыру	1	Ақпараттық жоба жасайды
27	Ақпаратты өңдеу алгоритмдері	Ақпаратпен жұмыс алгоритмін меңгеру	1	Ақпаратты өңдеу кадамдарын қолданады
28	Мәтінді редакциялау	Мәтінді түзету және жетілдіру	1	Мәтінді редакциялайды
29	Ақпараттың мақсатты аудиториясы	Мәтін кімге арналғанын анықтау	1	Аудиторияны дұрыс анықтайды
30	Бір дерек – үш интерпретация	Бір ақпаратты түрліше түсіндіру	1	Ақпаратты әртүрлі көзқараспен ұсынады
31	Ақпарат картасын жасау	Мәтін бойынша ақпарат картасын	1	Ақпаратты карта түрінде көрсетеді

		құрастыру		
32	Мәтін бойынша тест құрастыру	Мәтінге тест тапсырмаларын жасау	1	Мәтінге тест дайындайды
33	Ақпараттық мәтіндерді жинақтау	Оқылған мәтіндерді жинақтау және жүйелеу	1	Ақпараттық мәтіндер қорын жасайды
34	Қорытынды сабақ: Ақпарат ағынында болу мәдениеті	Барлық дағдыларды бекіту	1	Ақпаратпен жұмыс дағдыларын кешенді қолданады

Әдістемелік қамтамасыз ету 34 тақырыптан тұратын оқу-тақырыптық жоспарға арналған ҚМЖ (қысқа мерзімді жоспарлар) түрінде ұсынылған. Әрбір ҚМЖ білім беру процесін іс жүзінде жүзеге асыруға қажетті барлық құрамдастарды қамтиды.

Бағдарламаның әдістемелік қамтамасыз етілуі келесі элементтерді қамтиды:

- әрбір сабақтың толық сипаттамасы;
- тақырыпқа сай жоспарланған түрлі сабақ түрлері (ойындар, экскурсиялар, байқаулар, конференциялар және т.б.);
- оқу-тәрбие процесін ұйымдастырудың әдістері мен формалары, дидактикалық материалдар, сондай-ақ сабақтардың техникалық жабдықталуы;
- әрбір тақырып немесе бөлім бойынша қорытындылау формалары.

Мұндай құрылым бағдарламаны жүзеге асырудың барлық кезеңдерінде оның толықтығын, қисындылығын және практикалық қолданысын қамтамасыз етеді.

Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2021 жылғы 16 қыркүйектегі № 472 бұйрығына сәйкес қысқа мерзімді сабақ жоспарлары

Бөлім		
Педагогтің аты-жөні		
Күні:		
Сынып:	Қатысушылар саны:	Қатыспағандар саны:
Сабақтың тақырыбы	Ақпараттық мәтін ұғымы және түрлері	
Оқу бағдарламасына сәйкес оқыту мақсаттары	Сабақтың мақсаты • Оқушылардың ақпараттық мәтін туралы түсінігін кеңейту, оның негізгі түрлерін ғылыми және практикалық тұрғыдан ажырата білу қабілетін қалыптастыру; • Ақпараттық мәтін құрылымын талдау және мазмұнынан негізгі ақпаратты бөліп алу дағдыларын жетілдіру; • Әртүрлі ақпарат көздерін салыстырып, деректерді жүйелеу және бағалау білігін дамыту.	

Сабақтың барысы

Сабақтың кезеңі/уақыт	Педагогтің әрекеті	Оқушының әрекеті	Бағалау	Ресурстар
Сабақтың басы	Сыныпқа көтеріңкі көңіл-күймен кіріп,	Мұғалімнің келуін жылы қабылдап, оқу үдерісіне белсенді		Оқушылардың оқу барысында

	мейірімді жүзбен сәлемдесу. Оқушылардың түгел екеніне байыппен көз жеткізіп, барлығының назарын қызығушылықпен сабаққа аудару. Білім әлеміне аттанар алғашқы қадам: Сабақтың мақсаттарын айқындап, оқушыларды ойлануға жетелеу. Сыныпта жағымды әрі сенімді атмосфера қалыптастыру.	түрде қосылуға ниет білдіреді. Оқушылар қажетті ақпаратты жазып алады және алдағы тапсырмалар мен күтілетін нәтижелерге назар аударады. Жаттығу: «Түстерді ести отырып бейнеле» Мақсаты: Дыбыстық ақпарат негізінде зейін мен есте сақтау қабілетін арттыру. Қажетті құралдар: Ақ қағаз беті, түрлі-түсті қарындаштар. Жүргізілу тәртібі: 1. Мұғалім оқушыларға ауызша сипаттама береді. 2. Балалар тыңдап, берілген нұсқауға сәйкес сурет салып отырады. 3. Мысалы: – Беттің дәл ортасына үлкен сары дөңгелек бейнеле.	қол жеткізген нәтижелерін байқауға және бағалауға арналған түрлі амалдар мен жұмыс түрлері.
--	--	---	--

		– Оның сол жағына жасыл түсті үшбұрышты, оң жағына қызыл төртбұрышты орналастыр. – Жоғарғы жағына күлгін түсті жұлдыз, төменгі бөлікке көк сопақ пішінін сал. – Соңында барлық пішіндерді қызғылт сары шеңбермен қорша. Қорытынды: Оқушылар бір-бірінің жұмыстарымен танысады. Нұсқаулыққа сәйкес орындау деңгейіне қарай талдау жасалады.		
Сабақтың ортасы	Жаңа тақырыпты түсініп, игеруіне ықпал ететін тиімді орта қалыптастырады.	Сабақ барысында берілген әрекеттерге қатысып, алған түсініктерін іс жүзінде іске асырады.		

Көркем мәтін (ауқымды контекст, жоғары сыныптар үшін)

Үзінді:

XXI ғасырдың басты феномендерінің бірі – ақпарат тасқыны. Күн сайын адам санасына миллиондаған мәлімет жетеді: жаңалықтар лентасы, ғылыми мақалалар, әлеуметтік желідегі жазбалар, жарнамалар, блог жазбалары, бейнемазмұндар. Бұл деректердің бәрі бірдей шынайы, сенімді немесе толыққанды бола бермейді. Ақпараттық мәтін – нақты дерекке, оқиғаға, құбылысқа негізделген, оқырманға

түсінікті және мақсатты түрде жеткізілген мәтін түрі.

Ақпараттық мәтіннің басты белгілері – нақтылық, жүйелілік, дәлдік және бейтараптық. Ол көбіне жаңалық хабарламаларында, ресми құжаттарда, ғылыми баяндамаларда, статистикалық есептерде, нұсқаулықтарда кездеседі.

Ақпараттық мәтін түрлері әртүрлі:

- **Жаңалық мәтіні** – оқиғаны қысқа, нақты баяндайды;
- **Ғылыми мәтін** – зерттеу нәтижесін немесе теориялық тұжырымды дәлелдермен ұсынады;
- **Ресми мәтін** – ережелер, заңдар, нұсқаулықтар түрінде болады;
- **Публицистикалық мәтін** – қоғамдық мәселелерді, талдауды қамтиды.

Оқырман үшін басты міндет – ақпаратты тек қабылдау емес, оны сұрыптау, салыстыру және қажет жағдайда қайта өңдеп қолдану. Бұл қабілет ақпараттық мәдениеттің негізгі көрсеткіші болып саналады.

PISA форматына негізделген тапсырмалар

1. Оқылым (Reading) – Кесте талдау

Тапсырма: Жоғарыдағы мәтіннен ақпараттық мәтін түрлерін, олардың мақсаттарын және қолдану аясын кестеге толтырыңыз.

Ақпараттық мәтін түрі	Мақсаты	Қолдану аясы

2. Айтылым (Speaking) – Салыстыру

Тапсырма:

Сынып ішінде жұппен жұмыс жасаңыз. Біріңіз жаңалық мәтінінің, екіншіңіз ғылыми мәтіннің артықшылықтары мен шектеулерін айтып беріңіз. Әңгіме барысында:

- Ақпарат жеткізу стилін;
- Дәлдік деңгейін;
- Қолдану жағдайларын салыстырыңыз.

3. Жазылым (Writing) – Ақпаратты қайта құрастыру

Тапсырма:

Берілген мәтіндегі «Ақпараттық мәтін түрлері» бөлімін негізге ала отырып, әр түрге бір сөйлемнен қосымша мысал жазыңыз. Мысал шынайы өмірден алынуы тиіс.

4. Тыңдалым (Listening) – Аудиомәтінді талдау

Тапсырма:

Мұғалімнен берілген қысқа аудиожазбаны тыңдаңыз (тақырыбы – «Жалған ақпаратты қалай тануға болады»).

Тыңдалғаннан кейін:

1. Мәтіндегі негізгі ойды жазыңыз.
2. Аудиода айтылған жалған ақпарат белгілерін тізіп шығыңыз.
3. Бір белгіні нақты мысалмен түсіндіріңіз.

5. Сыни ойлау (Critical Thinking) – Ақпаратты бағалау

Тапсырма:

Мәтінде берілген ақпараттық мәтін анықтамасын интернеттен табылған басқа бір анықтамамен салыстырыңыз.

- Ұқсастықтарын белгілеңіз.
- Айырмашылықтарын жазыңыз.
- Қайсысы толық әрі нақты деп есептейтініңізді дәлелдеңіз.

Сабақтың аяғы	Оқушылардың өз оқу нәтижелерін саралап, жетістіктері мен кемшіліктерін аңғаруға мүмкіндік беретін жұмыстарды ұйымдастыру. Сабақ соңында түсінікті тереңдету үшін ой бөлісуге мүмкіндік беретін орта ұйымдастыру.	Әр оқушының оқу барысындағы ілгерілеуін өздігінен бағалап, нәтижелерін зерделеу. □ Жаттығу: «Сұрақты терең ойға жетеле» Мақсаты: Оқушыларды жай жауап емес, ойлау мен дәлелдеу дағдыларын қажет ететін күрделі сұрақтар құрастыруға дағдыландыру. Жүргізілу барысы: 1. Мұғалім бастапқыда қарапайым сұрақ ұсынады. Мысалы: «Кітап оқудың пайдасы бар ма?» 2. Оқушылар осы сұрақты кеңейтіп, терең талдауды талап ететін жаңа нұсқасын жасайды:	“Әр сәт – алға қадам!” – Оқушының даму жолында үздіксіз демеу көрсетуге бағытталған. Қателік – жетілуге апарар мүмкіндік!	Оқушылардың оқу барысында қол жеткізген нәтижелерін байқауға және бағалауға арналған түрлі амалдар мен жұмыс түрлері.
---------------	--	---	--	--

		📖 «Кітап оқу адамның сыни ойлау қабілетіне қалай әсер етеді?» 3. Құрастырылған мазмұнды және жан-жақты сұрақтар бірге талданып, жақсы үлгілер ерекше атап өтіледі. Жұмыс түрі: Екі адамнан тұратын жұптарда немесе шағын топтарда орындалады.		
--	--	---	--	--

Бөлім		
Педагогтің аты-жөні		
Күні:		
Сынып:	Қатысушылар саны:	Қатыспағандар саны:
Сабақтың тақырыбы	Ақпарат көздері: сенімді және сенімсіз дерек	
Оқу бағдарламасына сәйкес оқыту мақсаттары	Сабақтың мақсаты • Ақпарат көздерін жіктеу және олардың сенімділік деңгейін анықтау дағдыларын қалыптастыру; • Ақпараттың шынайылығын бағалау үшін критерийлерді қолдана білуге үйрету; • Әртүрлі дереккөздерден алынған мәліметтерді салыстырып, қорытынды жасау қабілетін дамыту.	

Сабақтың барысы

Сабақтың кезеңі/уақыт	Педагогтің әрекеті	Оқушының әрекеті	Бағалау	Ресурстар
Сабақтың басы	Сыныпқа көтеріңкі көңіл-күймен кіріп, мейірімді жүзбен	Мұғалімнің келуін жылы қабылдап, оқу үдерісіне белсенді түрде		Қағаз бланктер

	сәлемдесу. Оқушылардың түгел екеніне байыппен көз жеткізіп, барлығының назарын қызығушылықпен сабаққа аудару. Білім әлеміне аттанар алғашқы қадам: Сабақтың мақсаттарын айқындап, оқушыларды ойлануға жетелеу. Сыныпта жағымды әрі сенімді атмосфера қалыптастыру.	қосылуға ниет білдіреді. Оқушылар қажетті ақпаратты жазып алады және алдағы тапсырмалар мен күтілетін нәтижелерге назар аударады. Жаттығу: «Көңіл күйінді суретпен жеткіз» Мақсаты: Оқушылардың эмоцияларды тану, түсіну және реттеу қабілеттерін қалыптастыру. Тапсырма барысы: 1. Мұғалім түрлі көңіл-күй түрлерін атайды (мысалы: қуану, үрейлену, ашулану, сабырлы болу). 2. Балалар әр эмоцияны бейнелейтін смайлик не бейне		
--	---	---	--	--

		салады — бет-әлпет арқылы сол күйді көрсетеді. 3. Содан соң оқушылар қысқаша бөліседі: 👉 «Мен бұл көңіл күйді қашан бастан өткердім?» Нәтижесі: Балалар сезімдерін тануды, оларды көрнекі түрде білдіруді және өз тәжірибелерімен байланыстыра отырып түсіндіруді үйренеді.		
Сабақтың ортасы	Жаңа тақырыпты түсініп, игеруіне ықпал ететін тиімді орта қалыптастырады .	Сабақ барысында берілген әрекеттерге қатысып, алған түсініктерін іс жүзінде іске асырады.		

Көркем мәтін (ауқымды контекст, жоғары сыныптарға)

Үзінді:

Қазіргі ақпараттық қоғамда дереккөздердің сан алуандығы адамды таңдау алдында қалдырады. Бір оқиға жайлы бірнеше сайт, газет, блог және әлеуметтік желі жазуы мүмкін, алайда олардың бәрінің ақпарат беру тәсілі, дерекке көзқарасы және дәлдігі әртүрлі.

Мәселен, белгілі бір табиғи апат туралы мемлекеттік ақпарат агенттігі ресми деректерге сүйеніп, нақты сандар мен уақытты көрсетсе, тәуелсіз журналистік портал оқиға орнындағы куәгерлермен сұхбат жүргізуі мүмкін. Ал әлеуметтік желіде сол апатқа қатысты бейресми, тіпті расталмаған фото-видеолар таралуы ықтимал.

Сенімді ақпарат көзі – өзінің беделімен танылған, деректі бірнеше көзден тексеретін, ашық әрі дәлелді мәлімет ұсынатын ресурс. Сенімсіз дерек көзі – мәліметті тексермей тарататын, эмоцияға құрылған немесе манипуляция жасайтын платформа.

Ақпарат тұтынушысы үшін маңызды міндет – дереккөзді сынап қарау, фактілерді салыстыру және тексерілген дерекке ғана сену.

PISA форматына негізделген тапсырмалар

1. Оқылым (Reading) – Дереккөздерді жіктеу кестесі

Тапсырма: Мәтінде аталған ақпарат көздерін сенімді және сенімсіз деп екі топқа бөліп, кестені толтырыңыз.

Сенімді дереккөздер	Сенімсіз дереккөздер

2. Айтылым (Speaking) – Рөлдік ойын

Тапсырма:

Сынып үш топқа бөлінеді:

- Бірінші топ – ресми ақпарат агенттігінің өкілдері;
- Екінші топ – тәуелсіз журналистер;
- Үшінші топ – әлеуметтік желі блогерлері.

Берілген бір оқиға бойынша әр топ өз көзқарасын қысқаша баяндап, басқа топтардың деректеріндегі әлсіз және мықты жақтарын атап өтеді.

3. Жазылым (Writing) – Ақпаратты салыстыру

Тапсырма:

Интернеттен бір оқиға туралы екі түрлі дереккөзден алынған қысқа мәтінді оқып, олардың ұқсастықтары мен айырмашылықтарын сипаттайтын қысқаша талдау жазыңыз.

Міндетті түрде мына сұрақтарға жауап беріңіз:

- Екі мәтінде ортақ фактілер бар ма?
- Қай дереккөзде қосымша мәлімет берілген?
- Сіз қай дереккөзді сенімді деп санайсыз және неге?

4. Тыңдалым (Listening) – Дыбыстық репортажды талдау

Тапсырма:

Мұғалім ұсынған қысқа аудиожазбаны тыңдаңыз (тақырыбы – «Ақпарат сенімділігін тексерудің 5 қадамы»).

Тыңдаған соң:

1. Аудиода айтылған негізгі ойды жазыңыз.
2. Кемінде үш тексеру әдісін атап шығыңыз.
3. Бір әдісті өз сөзіңізбен түсіндіріп, мысал келтіріңіз.

5. Аналитикалық ойлау (Analytical Thinking) – Фактчекинг тапсырмасы

Тапсырма:

Берілген интернет жаңалық мәтінінен 3 дерек алып, олардың шынайылығын басқа дереккөздерден тексеріңіз.

Нәтижені төмендегі кестеге түсіріңіз:

Мәтіндегі дерек	Тексеру тәсілі	Нәтиже (шын/жалған)

Сабақтың аяғы	Оқушылардың өз оқу нәтижелерін саралап, жетістіктері мен кемшіліктерін аңғаруға мүмкіндік беретін жұмыстарды ұйымдастыру. Сабақ соңында түсінікті тереңдету үшін ой бөлісуге мүмкіндік беретін орта ұйымдастыру.	Әр оқушының оқу барысындағы ілгерілеуін өздігінен бағалап, нәтижелерін зерделеу. Жаттығу: «Ой тізбегі» Мақсаты: Топ мүшелері арасында тиімді байланыс орнатып, бірігіп идея дамыту машығын жетілдіру. Жүргізілу тәртібі: 1. Оқушылар 4 адамнан тұратын шағын топтарға бөлінеді. 2. Бірінші қатысушы бір ой қозғайды (мысалы: «Мектеп өмірін жақсарту жолдары...»)	"Мәре сызығы!" – Белгілі бір кезең соңында оқушының жетістігін анықтайтын қорытынды сынақ.	Оқушылардың оқу барысында қол жеткізген нәтижелерін байқауға және бағалауға арналған түрлі амалдар мен жұмыс түрлері.
---------------	--	---	---	--

		3. Екінші оқушы сол ойды толықтырады немесе жаңа қырынан жалғайды. 4. Үшінші оқушы нақты өмірлік немесе мектептегі мысал келтіреді. 5. Төртінші қатысушы айтылған ойларды жинақтап, тұжырым жасап шығады. Нәтиже: Оқушылар бір-бірінің ойын тыңдап, өз пікірін қосу арқылы ұжымдық ойлау, келісімге келу және ортақ қорытынды шығару машықтарын дамытады.		
--	--	--	--	--

Бөлім		
Педагогтің аты-жөні		
Күні:		
Сынып:	Қатысушылар саны:	Қатыспағандар саны:
Сабақтың	Мәтін құрылымы: кіріспе, негізгі бөлім, қорытынды	

тақырыбы	
Оқу бағдарламасына сәйкес оқыту мақсаттары	Сабақтың мақсаты - Ақпараттық мәтіннің құрылымдық бөліктерін ажырату және олардың мазмұндық рөлін түсіну; - Кіріспе, негізгі бөлім және қорытындының байланысын анықтау арқылы мәтін логикасын талдау; - Мәтін құрылымын тиімді жоспарлау және қайта құрастыру дағдыларын дамыту.

Сабақтың барысы

Сабақтың кезеңі/уақыт	Педагогтің әрекеті	Оқушының әрекеті	Бағалау	Ресурстар
Сабақтың басы	Сыныпқа көтеріңкі көңіл-күймен кіріп, мейірімді жүзбен сәлемдесу. Оқушылардың түгел екеніне байыппен көз жеткізіп, барлығының назарын қызығушылықпен сабаққа аудару. Білім әлеміне аттанар алғашқы қадам: Сабақтың мақсаттарын айқындап, оқушыларды ойлануға жетелеу. Сыныпта жағымды әрі сенімді атмосфера	Мұғалімнің келуін жылы қабылдап, оқу үдерісіне белсенді түрде қосылуға ниет білдіреді. Оқушылар қажетті ақпаратты жазып алады және алдағы тапсырмалар мен күтілетін нәтижелерге назар аударады. Жаттығу: «Үш сөзбен – мен туралы» Мақсаты: Оқушылардың өзіндік бағасын дамыту және сыныптастардың		Түрлі – түсті доптар

	қалыптастыру.	көзқарасын түсінуге мүмкіндік беру. Жүргізілу барысы: 1. Әр оқушы параққа өз есімін жазып, оны қасында отырған балаға ұсынады. 2. Келесі оқушы сол адамды сипаттайтын үш жағымды қасиетті (мысалы: ақылды, сенімді, көңілді) жазып, парақты келесіге береді. 3. Парақтар барлық қатысушылардан өтіп шыққан соң, иесіне қайтарылады. 4. Әр оқушы өз парағындағы сипаттамаларды дауыстап оқып, қай сөздер оған		
--	---------------	--	--	--

		тосын сый болғанын және қандай сөздерден қуаныш сезінгенін бөліседі. Нәтиже: Балалар бір-бірін жақсы жақтарынан тануға мүмкіндік алады және өздері туралы сырт көздің пікірін қабылдауды үйренеді.		
Сабақтың ортасы	Жаңа тақырыпты түсініп, игеруіне ықпал ететін тиімді орта қалыптастырад ы.	Сабақ барысында берілген әрекеттерге қатысып, алған түсініктерін іс жүзінде іске асырады.		

Көркем мәтін (ауқымды контекст, жоғары сыныптарға)

Үзінді:

Кез келген ақпараттық мәтіннің мәнін түсіну үшін оның құрылымына назар аудару қажет. Жақсы ұйымдастырылған мәтін үш негізгі бөлімнен тұрады: кіріспе, негізгі бөлім және қорытынды.

Кіріспе оқырманға тақырыпты таныстырады, мәтін мақсатын анықтайды және қызығушылық тудырады. Мысалы, экологиялық мәселеге арналған мақала кіріспесінде қоршаған ортадағы өзгерістердің өзектілігі туралы қысқаша мәлімет берілуі мүмкін.

Негізгі бөлім — ақпараттың өзегі. Мұнда деректер, дәлелдер, мысалдар, салыстырулар беріледі. Негізгі бөлім құрылымы логикалық ретпен орналасып, әр абзац бір ойды ашуы тиіс.

Қорытынды мәтінді аяқтап, негізгі ойды жинақтайды және ұсыныстар, шешімдер немесе болашаққа болжамдар ұсынуы мүмкін. Қорытынды оқырманға негізгі ақпаратты есте сақтауға көмектеседі және мәтіннің тұтастығын қамтамасыз етеді.

Мәтін құрылымын дұрыс ұйымдастыру — автордың ойын анық әрі түсінікті

жеткізудің басты шарты.

PISA форматына негізделген тапсырмалар

1. Оқылым (Reading) – Құрылымдық элементтерді сәйкестендіру

Тапсырма: Мәтіннен кіріспеге, негізгі бөлімге және қорытындыға сәйкес келетін сөйлемдерді анықтап, төмендегі кестеге жазыңыз.

Бөлім атауы	Мәтіндегі сөйлем/үзінді
Кіріспе	
Негізгі бөлім	
Қорытынды	

2. Айтылым (Speaking) – Құрылымдық маңызын дәлелдеу

Тапсырма:

Жүппен талқылап, бір мәтіннің құрылымдық бөліктерінің болмауы оның мазмұнына қалай әсер ететінін мысалдармен түсіндіріңіз. Әңгімеңізде нақты кемінде екі мысал қолданыңыз.

3. Жазылым (Writing) – Мәтінді қайта ұйымдастыру

Тапсырма:

Берілген абзацтар аралас тәртіпте орналасқан. Оларды кіріспе–негізгі бөлім–қорытынды ретімен орналастырыңыз және логикалық байланыс орнатыңыз. Соңында мәтінге тақырып қойыңыз.

4. Тыңдалым (Listening) – Құрылымға талдау

Тапсырма:

Қысқа ақпараттық мәтіннің аудиожазбасын тыңдаңыз (тақырыбы – «Су ресурстарын үнемдеу әдістері»).

Тыңдаған соң:

1. Мәтіннің үш бөлігін қысқаша жазыңыз.
2. Негізгі бөлімде айтылған екі дәлелді атаңыз.
3. Қорытындыда айтылған ұсынысты жазыңыз.

5. Аналитикалық тапсырма (Analysis) – Мәтін құрылымын бағалау

Тапсырма:

Интернеттен алынған кез келген ақпараттық мақаланы таңдап, оның құрылымын бағалау парағына толтырыңыз:

Бөлім	Бар/жоқ	Мазмұн сапасы (төмен/орта/жоғары)	Себебі
Кіріспе			
Негізгі бөлім			
Қорытынды			

Сабақтың аяғы	Оқушылардың өз оқу	Әр оқушының оқу барысындағы	"Айнаға қара!" Оқушы	Оқушылардың оқу
---------------	--------------------	-----------------------------	----------------------	-----------------

	нәтижелерін саралап, жетістіктері мен кемшіліктерін аңғаруға мүмкіндік беретін жұмыстарды ұйымдастыру. Сабақ соңында түсінікті тереңдету үшін ой бөлісуге мүмкіндік беретін орта ұйымдастыру.	ілгерілеуін өздігінен бағалап, нәтижелерін зерделеу. Жаттығу: «Қимылды болжа» Мақсаты: Вербалды емес қарым-қатынас пен дене қозғалысын үйлестіру қабілеттерін жетілдіру. Жүргізілу тәртібі: 1. Бір оқушы белгілі бір әрекетті (мысалы: жүгіру, алақан соғу, айналу) іштей таңдайды. 2. Ол бұл қимылды сөзсіз, тек бет-әлпет пен дене қимылы арқылы көрсетеді. 3. Қалған оқушылар оның қандай әрекетті бейнелегенін табуға	өз жұмысын өзі саралап, жауапкершілікті сезінеді.	барысында қол жеткізген нәтижелерін байқауға және бағалауға арналған түрлі амалдар мен жұмыс түрлері.
--	---	---	--	--

		тырысады. 4. Дұрыс жауап берген оқушы келесі болып әрекет көрсетуші рөлін алады. Нәтиже: Оқушылардың байқағыштығы мен ым-ишара арқылы түсінісу қабілеті артады.		
--	--	---	--	--

Бөлім		
Педагогтің аты-жөні		
Күні:		
Сынып:	Қатысушылар саны:	Қатыспағандар саны:
Сабақтың тақырыбы	Негізгі ой мен тақырыпты табу әдістері	
Оқу бағдарламасына сәйкес оқыту мақсаттары	Сабақтың мақсаты - Ақпараттық және көркем мәтіндегі негізгі ой мен тақырыпты ажырата білу дағдысын қалыптастыру; - Мәтіндегі басты және қосалқы ақпаратты сараптап, логикалық байланысын түсіндіру; - Тақырып пен негізгі ойды анықтау арқылы мәтіннің авторлық мақсатын бағалай алу.	

Сабақтың барысы

Сабақтың кезеңі/уақыт	Педагогтің әрекеті	Оқушының әрекеті	Бағалау	Ресурстар
Сабақтың басы	Сыныпқа көтеріңкі көңіл-күймен кіріп, мейірімді жүзбен	Мұғалімнің келуін жылы қабылдап, оқу үдерісіне белсенді түрде қосылуға ниет білдіреді.		Түрлі – түсті доптар

	сәлемдесу. Оқушылардың түгел екеніне байыппен көз жеткізіп, барлығының назарын қызығушылықпен сабаққа аудару. Білім әлеміне аттанар алғашқы қадам: Сабақтың мақсаттарын айқындап, оқушыларды ойлануға жетелеу. Сыныпта жағымды әрі сенімді атмосфера қалыптастыру.	Оқушылар қажетті ақпаратты жазып алады және алдағы тапсырмалар мен күтілетін нәтижелерге назар аударады. ♀ Жаттығу: «Пішін бол!» Мақсаты: Бірлескен жұмыс, тапқырлық және шапшаң ойлау қабілеттерін дамыту. Жүргізілу барысы: 1. Жетекші белгілі бір заттың немесе пішіннің атын атайды (мысалы: «Жұлдыз», «Ағаш», «Самолет», «Жүрек»). 2. Оқушылар шағын топтарға бөлініп, дене қимылдары арқылы сол заттың бейнесін жасап шығуы тиіс. 3. Қатысушыларға бұл әрекетке небәрі 10 секунд уақыт беріледі. 4. Ең әсерлі және нақты шыққан бейнелер ерекше атап өтіледі. Нәтиже: Балалар топпен үйлесімді		
--	---	---	--	--

		жұмыс істеуді, тез шешім қабылдауды және шығармашылық ойлауды меңгереді.		
Сабақтың ортасы	Жаңа тақырыпты түсініп, игеруіне ықпал ететін тиімді орта қалыптастырады.	Сабақ барысында берілген әрекеттерге қатысып, алған түсініктерін іс жүзінде іске асырады.		

Көркем мәтін (ауқымды контекст, жоғары сыныптарға)

Үзінді:

Адамзат тарихындағы ең құнды байлықтардың бірі – білім. Білім тек оқулықтардан ғана емес, күнделікті өмірдегі тәжірибе, әңгімелер, деректер арқылы да келеді. Дегенмен, алынған ақпараттың бәрі бірдей адамды алға жетелей бермейді. Кейбір мәлімет көңіл көтеру үшін болса, кейбірі маңызды шешім қабылдауға ықпал етеді.

Мысалы, бір қалада экологиялық ахуалдың нашарлауы жайлы бірнеше мақала жарық көрді. Бірінде тек оқиға сипатталса, екіншісінде оның себептері мен шешу жолдары көрсетілген. Оқырман үшін маңыздысы – оқиғаның тек суреттелуін оқу ғана емес, негізгі ойды ұғынып, оның артында жатқан мағынаны түсіну.

Негізгі ой – автор жеткізгісі келген басты хабар немесе пікір. Ол көбіне мәтіннің бүкіл мазмұнын біріктіріп, оның мәнін ашатын идея түрінде болады. Тақырып – мәтінде не жайлы айтылғанын қысқаша көрсететін атау немесе ұғым.

Ақпараттық мәтінді талдауда тақырыпты және негізгі ойды дұрыс табу – оқырманның мәтінді түсіну деңгейін көрсететін басты көрсеткіштердің бірі.

PISA форматына негізделген тапсырмалар

1. Оқылым (Reading) – Ақпаратты жіктеу

Тапсырма: Мәтіндегі келесі элементтерді кестеге бөліңіз:

- Тақырып
- Негізгі ой
- Қосымша ақпарат

Элемент түрі	Мәтіндегі мысал
Тақырып	
Негізгі ой	
Қосымша ақпарат	

2. Айтылым (Speaking) – Дәлелмен қорғау

Тапсырма:

Берілген мәтіннің негізгі ойын әр оқушы жеке анықтайды, кейін жұппен талқылайды. Жұптар бір-біріне өз анықтамаларының дұрыстығын мысалдармен дәлелдейді. Ең сенімді нұсқа сынып алдында ұсынылады.

3. Жазылым (Writing) – Мәтіннен идея шығару**Тапсырма:**

Мәтінді қайта оқып, автордың негізгі ойын 2–3 сөйлеммен тұжырымдаңыз. Содан кейін осы ойды басқа тақырыпқа (мысалы, спорт, ғылым немесе өнер саласы) бейімдеп, шағын мәтін құрастырыңыз.

4. Тыңдалым (Listening) – Мағынаны табу**Тапсырма:**

Аудиомәтінді тыңдаңыз (тақырыбы – «Технология және адамның болашағы»).

Тыңдаған соң:

1. Тақырыпты бір сөйлеммен атаңыз.
2. Негізгі ойды қысқаша жазыңыз.
3. Автор айтқан екі қосымша ақпаратты тізіп шығыңыз.

5. Аналитикалық тапсырма (Critical Thinking) – Нұсқаларды салыстыру**Тапсырма:**

Сізге бір оқиға туралы екі мәтін беріледі: бірінде тек фактілер, екіншісінде авторлық пікір басым.

- Әр мәтіннің тақырыбын жазыңыз.
- Негізгі ойын анықтаңыз.
- Қай мәтін оқырманға көбірек әсер ететінін және не себепті екенін түсіндіріңіз.

Сабақтың аяғы	Оқушылардың өз оқу нәтижелерін саралап, жетістіктері мен кемшіліктерін аңғаруға мүмкіндік беретін жұмыстарды ұйымдастыру. Сабақ соңында түсінікті тереңдету үшін ой бөлісуге мүмкіндік	Әр оқушының оқу барысындағы ілгерілеуін өздігінен бағалап, нәтижелерін зерделеу. Жаттығу: «Ой ағыны» Мақсаты: Ұжымдық ойды кеңейтіп, түрлі көзқарастарды ескеруді үйрету. Жүргізілу барысы: 1. Әр топқа кең мағыналы бір	"Досыңна н әділ баға!" – Бір-бірінің жұмысын бағалау арқылы өзара оқуға үйренеді.	Оқушылардың оқу барысында қол жеткізген нәтижелерін байқауға және бағалауға арналған түрлі амалдар мен жұмыс түрлері.
---------------	---	---	---	---

	беретін орта ұйымдастыру.	сұрақ ұсынылады (мысалы: «Болашақтағы мектеп қандай болуы мүмкін?»). 2. Топ мүшелерінің бірі өз пікірін бір сөйлеммен жазып, парақты келесі топқа жібереді. 3. Келесі топ алдыңғы жазылған ойды жалғастырып немесе дамытып жазады. 4. Осылайша парақтар барлық топтарды айналып өтеді. Соңында соңғы топ бар ойларды жинақтап, қорытынды жасайды. Нәтиже: Қатысушылар бір-бірінің пікірін ескере отырып, ортақ ойды тереңдете талдай білуге машықтанады.		
--	---------------------------	--	--	--

Бөлім		
Педагогтің аты-жөні		
Күні:		
Сынып:	Қатысушылар саны:	Қатыспағандар саны:
Сабақтың тақырыбы	Мәтіндегі аргументтер мен дәлелдер	

Оқу бағдарламасына сәйкес оқыту мақсаттары	Сабақтың мақсаты • Аргумент пен дәлел ұғымдарын ажырата білу, олардың мәтіндегі рөлін түсіну; • Ақпараттық мәтінде автор ұстанымын қолдайтын деректерді анықтау; • Аргументтердің сапасын бағалап, сенімділігін дәлелдеу.
---	--

Сабақтың барысы

Сабақтың кезеңі/уақыт	Педагогтің әрекеті	Оқушының әрекеті	Бағалау	Ресурстар
Сабақтың басы	Сыныпқа көтеріңкі көңіл-күймен кіріп, мейірімді жүзбен сәлемдесу. Оқушылардың түгел екеніне байыппен көз жеткізіп, барлығының назарын қызығушылықпен сабаққа аудару. Білім әлеміне аттанар алғашқы қадам: Сабақтың мақсаттарын айқындап, оқушыларды ойлануға жетелеу. Сыныпта жағымды әрі сенімді атмосфера қалыптастыру.	Мұғалімнің келуін жылы қабылдап, оқу үдерісіне белсенді түрде қосылуға ниет білдіреді. Оқушылар қажетті ақпаратты жазып алады және алдағы тапсырмалар мен күтілетін нәтижелерге назар аударады. Жаттығу: «Табыс сәулесі» Мақсаты: Оқушылардың өзіне деген сенімін нығайту, жағымды ойлауды қалыптастыру және ішкі ынтаны арттыру. Өткізу тәртібі: 1. Әр балаға жұлдыз пішініндегі		Түрлі – түсті доптар

		парақ таратылады. 2. Оқушылар сол жұлдыз ішіне өздерінің мақтанышпен айта алатын жетістігін немесе оң қасиетін жазады (мысалы: «Мен әрқашан көмектесуге дайынмын», «Мен күрделі есептерді шығара аламын»). 3. Барлық жұлдыздар көрнекі жерге жапсырылады — нәтижесінде «Мотивациялық аспан» атты қабырға безендіріледі. 4. Қаласа, оқушылар бір-бірінің жазбаларын оқып, жылы лебіздерімен бөліседі. Нәтиже: Балалар өзіндік		
--	--	--	--	--

		құндылықтарын сезінеді, жағымды пікір естіп, ынталана түседі		
Сабақтың ортасы	Жаңа тақырыпты түсініп, игеруіне ықпал ететін тиімді орта қалыптастырады.	Сабақ барысында берілген әрекеттерге қатысып, алған түсініктерін іс жүзінде іске асырады.		

Көркем мәтін (ауқымды контекст, жоғары сыныптарға)

Үзінді:

Кез келген ақпараттық мәтін белгілі бір ойды жеткізуге бағытталады. Бұл ойды оқырманға сенімді түрде түсіндіру үшін автор аргументтер мен дәлелдерге сүйенеді.

Аргумент – автордың пікірін қолдайтын негізгі ой немесе тұжырым. Ол оқырманды белгілі бір көзқарасты қабылдауға итермелейді. Мысалы, «Қалалық көліктердің санын азайту экологияны жақсартады» – аргумент.

Дәлел – аргументтің шынайылығын негіздейтін нақты дерек, статистика, зерттеу нәтижесі немесе мысал. Мысалы, «Соңғы бес жылда көлік саны 20%-ға азайған аймақтарда ауа сапасы 15%-ға жақсарған» – дәлел.

Күшті аргумент нақты, логикалық тұрғыда қисынды және дәлелдермен толық қамтамасыз етілген болуы керек. Әлсіз аргумент көбіне жалпылама, эмоцияға құрылған және дерексіз келеді.

Мәтінді талдағанда автордың негізгі аргументтерін анықтап, оларды қандай дәлелдермен бекіткенін бағалау – оқырманның сыни ойлау қабілетін дамытады.

PISA форматына негізделген тапсырмалар

1. Оқылым (Reading) – Аргумент пен дәлелді сәйкестендіру

Тапсырма: Мәтіндегі аргументтер мен оларға сәйкес дәлелдерді төмендегі кестеге жазыңыз.

Аргумент	Дәлел

2. Айтылым (Speaking) – Аргумент сапасын бағалау

Тапсырма:

Топ ішінде берілген үш аргументтің (мұғалім ұсынады) қайсысы ең сенімді екенін талқылаңыз.

- Дәлелдердің нақты болуын;
- Логикалық байланысын;

- Оқырманға әсер ету деңгейін бағалаңыз.
Талқылаудан кейін топтың ортақ шешімін сынып алдында қорғаңыз.

3. Жазылым (Writing) – Қосымша дәлелдер ұсыну

Тапсырма:

Берілген аргументке кемінде екі жаңа дәлел ойластырыңыз. Дәлелдер нақты деректерге, мысалдарға немесе өмірлік тәжірибеге сүйенуі керек.

Аргумент мысалы: «Мектептерде оқушылардың медиа сауаттылығын арттыру қажет.»

4. Тыңдалым (Listening) – Дыбыстық талдау

Тапсырма:

Аудиомәтінді тыңдаңыз (тақырыбы – «Жасыл энергияны дамыту жолдары»).

Тыңдаған соң:

1. Автордың басты аргументін жазыңыз.
2. Оны қолдаған екі дәлелді атаңыз.
3. Бір дәлелдің сенімділігін өз ойыңызбен бағалаңыз.

5. Салыстырмалы талдау (Comparative Analysis) – Дереккөздермен жұмыс

Тапсырма:

Бір тақырыптағы екі қысқа мәтінді оқып, олардың аргументтері мен дәлелдерін салыстырыңыз.

- Қай мәтінде аргументтер нақтырақ?
- Қай мәтінде дәлелдер сенімдірек?
- Өз қорытындыңызды жазыңыз.

Сабақтың аяғы	Оқушылардың өз оқу нәтижелерін саралап, жетістіктері мен кемшіліктерін аңғаруға мүмкіндік беретін жұмыстарды ұйымдастыру. Сабақ соңында түсінікті тереңдету үшін ой бөлісуге мүмкіндік беретін орта ұйымдастыру.	Әр оқушының оқу барысындағы ілгерілеуін өздігінен бағалап, нәтижелерін зерделеу. 📌 Жаттығу: «Келісесің бе?» Мақсаты: Оқушылардың ой айту, дәлел келтіру және топтық талқылауда өзара түсіністікке келу қабілеттерін	"Әркімге ортақ өлшем!" – Баршаға бірдей түсінікті талаптар бойынша бағаланады	Оқушылардың оқу барысында қол жеткізген нәтижелерін байқауға және бағалауға арналған түрлі амалдар мен жұмыс түрлері.
---------------	---	--	---	---

		дамыту. Жүргізілу барысы: 1. Мұғалім талас тудыруы мүмкін бір ой-пікірді ұсынады (мысалы: «Сабақ кезінде ұялы телефонды пайдалануға мүмкіндік болғаны дұрыс»). 2. Оқушылар өз ұстанымына қарай екі жаққа бөлінеді – қолдайтындар мен қарсы пікірдегілер. 3. Әр топ өз ұстанымын негіздеп, 2-3 дәлел келтіреді. 4. Талқылау соңында топтар ортақ ұстаным табуға тырысады немесе әрқайсысы өз ойымен қалады, бірақ басқа көзқарасқа түсіністікпен қарайды.		
--	--	--	--	--

		Нәтиже: Оқушылар пікірталас мәдениетін меңгереді, өз ойын негіздеуді және өзгелерді тыңдауды үйренеді.		
--	--	--	--	--

Бөлім		
Педагогтің аты-жөні		
Күні:		
Сынып:	Қатысушылар саны:	Қатыспағандар саны:
Сабақтың тақырыбы	Ақпаратты сүзу және іріктеу	
Оқу бағдарламасына сәйкес оқыту мақсаттары	Сабақтың мақсаты - Ақпараттық ағын ішінен маңызды, сенімді және мақсатқа сай мәліметтерді іріктеу дағдыларын қалыптастыру; - Ақпаратты сүзу әдістерін тәжірибеде қолдану арқылы қажетсіз деректерді анықтай білу; - Мәтіннің мазмұнын талдай отырып, тек өзекті және сенімді мәліметтерді бөліп алу.	

Сабақтың барысы

Сабақтың кезеңі/уақыт	Педагогтің әрекеті	Оқушының әрекеті	Бағалау	Ресурстар
Сабақтың басы	Сыныпқа көтеріңкі көңіл-күймен кіріп, мейірімді жүзбен сәлемдесу. Оқушылардың түгел екеніне байыппен көз жеткізіп, барлығының назарын қызығушылықпен	Мұғалімнің келуін жылы қабылдап, оқу үдерісіне белсенді түрде қосылуға ниет білдіреді. Оқушылар қажетті ақпаратты жазып		Түрлі – түсті доптар

	н сабаққа аудару. Білім әлеміне аттанар алғашқы қадам: Сабақтың мақсаттарын айқындап, оқушыларды ойлануға жетелеу. Сыныпта жағымды әрі сенімді атмосфера қалыптастыру.	алады және алдағы тапсырмалар мен күтілетін нәтижелерге назар аударады. Жаттығу: «Қасиеттер ізі» Мақсаты: Түрлі материалдарды сезіну арқылы жанасу түйсігін дамыту. Өткізу барысы: 1. Еденге әртүрлі заттардан жол төселеді (мысалы: құм, мақта, тас, фольга). 2. Оқушы көзі жұмулы күйде сол жолмен жүріп, не екенін сезіп, сипаттайды.		
Сабақтың ортасы	Жаңа тақырыпты түсініп, игеруіне ықпал ететін тиімді орта қалыптастырады.	Сабақ барысында берілген әрекеттерге қатысып, алған түсініктерін іс жүзінде іске асырады.		

Көркем мәтін (ауқымды контекст, жоғары сыныптарға)

Үзінді:

Ақпарат тасқыны күшейген сайын оны дұрыс сүзудің маңызы артып келеді. Қазіргі таңда адам бір күнде бірнеше жүздеген жаңалық, хабарлама, бейнемазмұн көреді. Алайда олардың бәрі бірдей қажет немесе шынайы бола бермейді.

Ақпаратты сүзу – бұл деректерді алдын ала белгіленген критерийлер бойынша сұрыптау үдерісі. Мысалы, ғылыми зерттеу жүргізгенде тек сенімді дереккөздерді пайдалану, қажетсіз немесе қайталанатын мәліметтерді алып тастау.

Іріктеу – сүзілген ақпарат ішінен ең маңызды және мақсатқа сәйкес деректерді таңдап алу. Бұл әдіс журналистикада, ғылыми еңбектерде, бизнес талдауда жиі қолданылады.

Ақпаратты сүзу мен іріктеу дағдылары адамның уақытын үнемдеп қана қоймай, оның сыни ойлау қабілетін де арттырады. Ақпараттың сапасы оны таңдау шеберлігіне тікелей байланысты.

PISA форматына негізделген тапсырмалар

1. Оқылым (Reading) – Ақпаратты бағалау кестесі

Тапсырма: Мәтіндегі ақпаратты маңыздылығына және сенімділігіне қарай төмендегі кестеге бөліп жазыңыз.

Ақпарат мазмұны	Маңыздылық деңгейі (жоғары/орта/төмен)	Сенімділік деңгейі (сенімді/күмәнді)

2. Айтылым (Speaking) – Уақыт шектеулі іріктеу

Тапсырма:

Мұғалім сіздерге бір тақырып бойынша 6 түрлі дереккөз ұсынады (мәтін, статистика, фото, дәйексөз және т.б.). 3 минут ішінде тек ең маңызды және сенімді 3 дереккөзді таңдаңыз. Таңдауыңызды топта қорғаңыз.

3. Жазылым (Writing) – Ақпарат сүзу жоспары

Тапсырма:

Кітапханадағы немесе интернеттегі ақпаратты сүзу және іріктеу үшін 5 қадамнан тұратын нұсқаулық жазыңыз. Әр қадамды мысалмен түсіндіріңіз.

4. Тыңдалым (Listening) – Қажетсіз ақпаратты алып тастау

Тапсырма:

Аудиомәтінді тыңдаңыз (тақырыбы – «Экологиялық мәселелер және шешу жолдары»). Тыңдағаннан кейін:

1. Мәтіндегі 5 негізгі деректі жазыңыз.

2. Олардың ішінен 2-еуін артық деп санасаңыз, себебін түсіндіріңіз.
3. Қалған деректерді маңыздылығы бойынша реттеп жазыңыз.

5. Сараптамалық тапсырма (Analytical Task) – Ақпаратты сүзу алгоритмін бағалау

Тапсырма:

Берілген «Ақпаратты сүзу» алгоритмін оқып шығып, оның артықшылықтары мен кемшіліктерін екі бағанға бөліп жазыңыз. Соңында алгоритмді жетілдіруге арналған бір ұсыныс айтыңыз.

Сабақтың аяғы	Оқушылардың өз оқу нәтижелерін саралап, жетістіктері мен кемшіліктерін аңғаруға мүмкіндік беретін жұмыстарды ұйымдастыру. Сабақ соңында түсінікті тереңдету үшін ой бөлісуге мүмкіндік беретін орта ұйымдастыру.	Әр оқушының оқу барысындағы ілгерілеуін өздігінен бағалап, нәтижелерін зерделеу. Жаттығу: «Тізбекті ұғымдар» Мақсаты: Білімді еске түсіріп, логикалық байланысты дамыту. Өтуі: 1. Оқушылар шеңберге жиналады. 2. Бір оқушы тақырыпқа байланысты бір термин айтады. 3. Келесі оқушы сол сөздің соңғы әрпінен басталатын жаңа термин келтіреді.	"Тікелей диалог!" – Жетістікке жетелейтін жылы сөз бен нақты ұсыныстар.	Оқушылардың оқу барысында қол жеткізген нәтижелерін байқауға және бағалауға арналған түрлі амалдар мен жұмыс түрлері.
---------------	--	--	--	--

Педагогтің аты-жөні		
Күні:		
Сынып:	Қатысушылар саны:	Қатыспағандар саны:
Сабақтың тақырыбы	Мәтінді қысқаша мазмұндау	
Оқу бағдарламасына сәйкес оқыту мақсаттары	Сабақтың мақсаты - Мәтіндегі басты ойды бөліп алып, артық ақпаратты қысқартып, мазмұнды ықшам түрде жеткізу дағдысын қалыптастыру; - Қысқаша мазмұндау кезінде логикалық байланыс пен автордың негізгі ойын сақтауды үйрету; - Ақпаратты қайта құру арқылы жазбаша және ауызша сөйлеу мәдениетін дамыту.	

Сабақтың барысы

Сабақтың кезеңі/уақыт	Педагогтің әрекеті	Оқушының әрекеті	Бағалау	Ресурстар
Сабақтың басы	Сыныпқа көтеріңкі көңіл-күймен кіріп, мейірімді жүзбен сәлемдесу. Оқушылардың түгел екеніне байыппен көз жеткізіп, барлығының назарын қызығушылықпен сабаққа аудару. Білім әлеміне аттанар алғашқы қадам: Сабақтың мақсаттарын айқындап, оқушыларды ойлануға жетелеу.	Мұғалімнің келуін жылы қабылдап, оқу үдерісіне белсенді түрде қосылуға ниет білдіреді. Оқушылар қажетті ақпаратты жазып алады және алдағы тапсырмалар мен күтілетін нәтижелерге назар аударады.		Түрлі – түсті доптар

	Сыныпта жағымды әрі сенімді атмосфера қалыптастыру.	Жаттығу: «Мен туралы бір шындық» Мақсаты: Өзін түсіну, жеке қасиеттерін байқау және рефлексияны дамыту. Өтуі: 1. Әр оқушы «Мен – ... себебі ...» құрылымымен өзіне сипаттама береді. Мысалы: «Мен – қамқоршым ын, себебі жақындарымның жағдайын ойлаймын». 2. Қаласа, сыныптастар жылы пікір қосып, қолдау білдіреді.		
Сабақтың ортасы	Жаңа тақырыпты түсініп, игеруіне ықпал ететін тиімді орта қалыптастырад	Сабақ барысында берілген әрекеттерге қатысып, алған түсініктерін іс жүзінде іске		

Көркем мәтін (ауқымды контекст, жоғары сыныптарға)

Үзінді:

Бүгінде ақпаратты қысқа әрі нұсқа жеткізу қабілеті аса маңызды дағдылардың біріне айналды. Жаңалықтар лентасында, әлеуметтік желілерде, ресми баяндамаларда көлемді мәтіндерді ешкім толық оқуға әрдайым уақыт таба бермейді. Мұндай жағдайда қысқаша мазмұндау әдісі ақпараттың мәнін жоғалтпай, оқырманға немесе тыңдаушыға негізгі деректерді жылдам ұсынуға мүмкіндік береді.

Қысқаша мазмұндау үш негізгі қадамды қамтиды:

1. Мәтінді толық оқу және оның құрылымын түсіну;
2. Негізгі ойларды бөліп алу және қайталанатын немесе артық мәліметтерді алып тастау;
3. Басты ақпаратты өз сөзіңмен ықшам түрде жеткізу.

Мысалы, ғылыми мақалада 10 бет бойы жүргізілген зерттеу нәтижелері баяндалса, оның қысқаша мазмұны небары бірнеше абзацпен-ақ негізгі тұжырымдарды бере алады. Бұл әдіс білім алуда ғана емес, кәсіби салада да уақытты үнемдеп, ақпараттың тиімді қабылдануына көмектеседі.

PISA форматына негізделген тапсырмалар

1. Оқылым (Reading) – Ақпаратты сұрыптау

Тапсырма:

Мәтінді қайта оқып, негізгі ойлар мен артық ақпаратты төмендегі кестеге бөліп жазыңыз.

Негізгі ойлар	Артық ақпарат

2. Айтылым (Speaking) – 30 секундтық баяндама

Тапсырма:

Мәтіннің мазмұнын 30 секунд ішінде айтып беріңіз. Сөйлеу барысында:

- Ең маңызды үш деректі ғана пайдаланыңыз;
- Қосымша мәліметтерді қоспаңыз;
- Тыңдаушылардың қызығушылығын сақтауға тырысыңыз.

3. Жазылым (Writing) – Қысқаша конспект

Тапсырма:

Берілген мәтін негізінде 4–5 сөйлемнен тұратын қысқаша конспект жазыңыз. Конспект автор ойын сақтап, тек негізгі деректерді қамтуы тиіс.

4. Тыңдалым (Listening) – Ақпаратты ықшамдау

Тапсырма:

Мұғалімнен «Жастардың кітап оқу мәдениеті» тақырыбындағы қысқа аудиомәтінді тыңдаңыз.

Тыңдаған соң:

1. Аудиодағы басты ойды 1 сөйлеммен жазыңыз;
2. Қосымша екі мәліметті тізіп шығыңыз;
3. Осы мәліметтер негізінде 2 сөйлемдік қысқаша мазмұн құрастырыңыз.

5. Аналитикалық тапсырма (Analysis) – Қысқарту сапасын бағалау

Тапсырма:

Сізге екі түрлі қысқаша мазмұн ұсынылады (А және В нұсқалары).

- Қай нұсқа негізгі ойды жақсы сақтағанын анықтаңыз;
- Қай нұсқада артық ақпарат барын көрсетіңіз;
- Қай нұсқаны тиімді деп санайтыныңызды дәлелмен жазыңыз.

Сабақтың аяғы	Оқушылардың өз оқу нәтижелерін саралап, жетістіктері мен кемшіліктерін аңғаруға мүмкіндік беретін жұмыстарды ұйымдастыру. Сабақ соңында түсінікті тереңдету үшін ой бөлісуге мүмкіндік беретін орта ұйымдастыру.	Әр оқушының оқу барысындағы ілгерілеуін өздігінен бағалап, нәтижелерін зерделеу. ? Жаттығу: «Сұрағын ойлап тап» Мақсаты: Логикалық ойлау мен сұрақ қою дағдыларын жетілдіру. Өтуі: 1. Топтарға дайын жауаптар ұсынылады. 2. Оқушылар сол жауапқа сәйкес келетін сұрақты өздері құрастырады. 3. Әр топ сұрағын дауыстап	"Смарт бағалау!" – Онлайн платформалар арқылы жылдам әрі көрнекі түрде жүзеге асады.	Оқушылардың оқу барысында қол жеткізген нәтижелерін байқауға және бағалауға арналған түрлі амалдар мен жұмыс түрлері.
---------------	--	---	---	--

		оқып, қалғандары оның сәйкестігін бағалайды.		
--	--	--	--	--

Бөлім		
Педагогтің аты-жөні		
Күні:		
Сынып:	Қатысушылар саны:	Қатыспағандар саны:
Сабақтың тақырыбы	Мәтін бойынша сұрақтар құрастыру	
Оқу бағдарламасына сәйкес оқыту мақсаттары	Сабақтың мақсаты - Мәтін мазмұнына сай түрлі деңгейдегі (нақты, түсіндірмелі, интерпретациялық, бағалаушылық) сұрақтар құрастыру дағдыларын қалыптастыру; - Ақпаратты талдап, сұрақтардың мақсаты мен деңгейін саралай білу; - Мәтінді түсіну мен сыни ойлауды дамыту арқылы сұрақ қою мәдениетін жетілдіру.	

Сабақтың барысы

Сабақтың кезеңі/уақыт	Педагогтің әрекеті	Оқушының әрекеті	Бағалау	Ресурстар
Сабақтың басы	Сыныпқа көтеріңкі көңіл-күймен кіріп, мейірімді жүзбен сәлемдесу. Оқушылардың түгел екеніне байыппен көз жеткізіп, барлығының назарын қызығушылық пен сабаққа аудару.	Мұғалімнің келуін жылы қабылдап, оқу үдерісіне белсенді түрде қосылуға ниет білдіреді. Оқушылар қажетті ақпаратты жазып алады және алдағы тапсырмалар мен күтілетін нәтижелерге назар аударады.		Түрлі – түсті доптар

	Білім әлеміне аттанар алғашқы қадам: Сабақтың мақсаттарын айқындап, оқушыларды ойлануға жетелеу. Сыныпта жағымды әрі сенімді атмосфера қалыптастыру.	Жаттығу: «Жеңіс тарихы» Мақсаты: Қиын жағдайдан шығу тәжірибесін ұғыну және қолдау сезімін қалыптастыру. Өтуі: 1. Оқушы гүл суретіне ортасына бір қиындықты жазады. 2. Жاپырақшаларын а оны жеңуге көмектескен әрекеттер мен қолдаушыларды белгілейді. 3. Қаласа, өз жұмысын сыныппен бөліседі. 4. Басқалар пікір айтып, ұқсас тәжірибесін жеткізеді.		
Сабақтың ортасы	Жаңа тақырыпты түсініп, игеруіне ықпал ететін тиімді орта қалыптастырады.	Сабақ барысында берілген әрекеттерге қатысып, алған түсініктерін іс жүзінде іске асырады.		

Көркем мәтін (ауқымды контекст, жоғары сыныптарға)

Үзінді:

Сұрақ қою – білім алудың негізгі тетіктерінің бірі. Дұрыс қойылған сұрақ мәтінді тереңірек түсінуге, автор ойының мәнін ашуға және жаңа білім алуға мүмкіндік береді. Мәтін бойынша сұрақтар тек негізгі мазмұнды қайталау үшін ғана емес, ақпаратты салыстыру, дәлелдеу, талдау және бағалау үшін де қажет.

Мысалы, тарихи оқиға туралы мәтіннен «Қай жылы болды?» деген сұрақ негізгі деректі анықтайды, ал «Бұл оқиғаның ел дамуына ықпалы қандай?» деген сұрақ

талдау деңгейінде жауап талап етеді.

Сұрақтар құрастыру кезінде мәтіннің құрылымын, негізгі идеясын, қосымша мәліметтерін және автор көзқарасын ескеру қажет. Сұрақ түрлері әртүрлі болуы керек: нақты фактілерге негізделген, себеп-салдарды түсіндіретін, болжам жасайтын және бағалау сипатындағы сұрақтар.

Сұрақ қою мәдениеті дамыған адам ақпаратпен саналы жұмыс істей алады және кез келген мәтінді жан-жақты талдай алады.

PISA форматына негізделген тапсырмалар

1. Оқылым (Reading) – Сұрақ түрлерін жіктеу

Тапсырма: Мәтінді оқып, берілген үлгі сұрақтарды кестеге орналастырыңыз.

Нақты сұрақ	Түсіндірмелі сұрақ	Бағалау сұрағы	Болжам сұрағы

2. Айтылым (Speaking) – Жылдам сұрақ раунды

Тапсырма:

Жұптық жұмыс. Бір оқушы мәтін бойынша қысқа сұрақ қояды, екінші оқушы 10 секунд ішінде жауап береді. Кейін рөлдер ауысады. Мақсат – жылдам әрі нақты сұрақтар құрастыру.

3. Жазылым (Writing) – Мәтінге көпдеңгейлі сұрақтар құрастыру

Тапсырма:

Берілген мәтін бойынша кемінде 6 сұрақ жазыңыз:

- 2 нақты деректі сұрақ
- 2 түсіндірмелі сұрақ
- 2 бағалау немесе болжам сұрағы

4. Тыңдалым (Listening) – Тыңдалған мәтінге сұрақтар дайындау

Тапсырма:

Мұғалімнен «Қаладағы жасыл аймақтарды көбейту» тақырыбындағы аудиомәтінді тыңдаңыз. Тыңдағаннан кейін:

1. Бір нақты деректі сұрақ жазыңыз;
2. Бір себеп-салдарлық сұрақ құрастырыңыз;
3. Бір болжам сұрағын ойластырыңыз.

5. Аналитикалық тапсырма (Analysis) – Сұрақ сапасын бағалау

Тапсырма:

Сыныпқа ұсынылған сұрақтар тізімін оқып, олардың ішінен:

- Мәтінді толық түсінуге көмектесетін сұрақтарды белгілеңіз;
- Өте тар немесе артық сұрақтарды алып тастаңыз;
- Қажет болса, бір сұрақты қайта құрастырып, жақсартыңыз.

Сабақтың аяғы	Оқушылардың өз оқу нәтижелерін саралап, жетістіктері мен кемшіліктерін аңғаруға мүмкіндік беретін жұмыстарды ұйымдастыру. Сабақ соңында түсінікті тереңдету үшін ой бөлісуге мүмкіндік беретін орта ұйымдастыру.	Әр оқушының оқу барысындағы ілгерілеуін өздігінен бағалап, нәтижелерін зерделеу. Жаттығу: «Жылы лепес» Мақсаты: Ынтымақтастықты күшейтіп, жағымды атмосфера орнату. Өтуі: 1. Әр оқушыға бос қағаз немесе стикер беріледі. 2. Бір сыныптасын таңдап, оған жақсы тілек немесе алғыс жазады. Мысалы: «Сенің көмегің мен үшін маңызды болды!» 3. Хатын қолына тапсырып, сезімін бір сөзбен сипаттайды (мысалы: қуаныш, шабыт, ризашылық).	"Жетістік жолы!" – Оқушының үздік жұмыстар жинағы арқылы дамуын көруге болады.	Оқушылардың оқу барысында қол жеткізген нәтижелерін байқауға және бағалауға арналған түрлі амалдар мен жұмыс түрлері.
---------------	--	--	--	---

Бөлім		
Педагогтің аты-жөні		
Күні:		
Сынып:	Қатысушылар саны:	Қатыспағандар саны:
Сабақтың тақырыбы	Мәтіннен ақпаратты кестеге түсіру	
Оқу бағдарламасына	Сабақтың мақсаты • Мәтіндегі деректерді талдап, оларды жүйелі түрде	

сәйкес оқыту мақсаттары	кестеге орналастыру дағдыларын қалыптастыру; - Ақпаратты құрылымдық түрде ұсыну арқылы оның логикалық байланысын анықтау; - Ақпараттық мәтінмен жұмыс істеу барысында визуализация дағдыларын жетілдіру.
--------------------------------	--

Сабақтың барысы

Сабақтың кезеңі/уақыт	Педагогтің әрекеті	Оқушының әрекеті	Бағалау	Ресурстар
Сабақтың басы	Сыныпқа көтеріңкі көңіл-күймен кіріп, мейірімді жүзбен сәлемдесу. Оқушылардың түгел екеніне байыппен көз жеткізіп, барлығының назарын қызығушылықпен сабаққа аудару. Білім әлеміне аттанар алғашқы қадам: Сабақтың мақсаттарын айқындап, оқушыларды ойлануға жетелеу. Сыныпта жағымды әрі сенімді атмосфера қалыптастыру.	Мұғалімнің келуін жылы қабылдап, оқу үдерісіне белсенді түрде қосылуға ниет білдіреді. Оқушылар қажетті ақпаратты жазып алады және алдағы тапсырмалар мен күтілетін нәтижелерге назар аударады. □ Жаттығу: «Естелік сурет» Мақсаты: Жағымды естеліктер арқылы жақын қарым-қатынас орнату. Өтуі: - Оқушылар параққа есте қалған бір оқиғаны салып береді. - Барлық суреттер		Түрлі – түсті доптар

		жиналып, араластырылады. 3. Мұғалім біреуін көрсетеді, ал сынып кім салғанын табады. 4. Сурет иесі қысқаша сол оқиғаны әңгімелейді.		
Сабақтың ортасы	Жаңа тақырыпты түсініп, игеруіне ықпал ететін тиімді орта қалыптастырады.	Сабақ барысында берілген әрекеттерге қатысып, алған түсініктерін іс жүзінде іске асырады.		

Көркем мәтін (ауқымды контекст, жоғары сыныптарға)

Үзінді:

Ақпаратты кестеге түсіру – мәтін мазмұнын жүйелеудің ең тиімді тәсілдерінің бірі. Бұл әдіс деректерді салыстыруға, негізгі және қосымша ақпаратты ажыратуға, уақытты үнемдеуге мүмкіндік береді.

Мысалы, тарихи оқиғаны сипаттайтын мәтінде түрлі даталар, есімдер, орындар және себеп-салдар байланыстары кездеседі. Егер осы деректерді кесте түрінде орналастырсақ, оқиға барысын көз алдымызда айқын елестету жеңілдейді.

Кестелер тек оқу процесінде ғана емес, ғылыми зерттеулерде, журналистикада, іскерлік есеп беруде және жобаларды жоспарлауда да қолданылады. Маңыздысы – кестенің құрылымы мәтіндегі негізгі ақпаратты толық қамтып, артық детальдардан арылуы керек.

Ақпаратты кестеге түсіру дағдысы оқушыға мәтінді терең түсініп қана қоймай, оны басқаға да нақты, түсінікті етіп жеткізуге көмектеседі.

PISA форматына негізделген тапсырмалар

1. Оқылым (Reading) – Ақпаратты бөлу және кестеге енгізу

Тапсырма:

Берілген мәтінді оқып, ондағы деректерді төмендегі кестеге толтырыңыз.

Дата/Уақыты	Оқиға	Себебі	Салдары

--	--	--	--

2. Айтылым (Speaking) – Кесте бойынша баяндама

Тапсырма:

Толтырған кестеніңді пайдаланып, оқиға барысын ауызша түсіндіріңіз. Сөйлеу барысында себеп-салдар байланысын міндетті түрде көрсетіңіз.

3. Жазылым (Writing) – Мәтіннен алынған кесте негізінде қысқаша есеп

Тапсырма:

Кестедегі деректерді пайдалана отырып, 5–6 сөйлемнен тұратын қысқаша жазбаша баяндама жазыңыз. Негізгі фактілер мен логикалық реттілікті сақтаңыз.

4. Тыңдалым (Listening) – Аудиомәтіннен ақпаратты жүйелеу

Тапсырма:

Аудио тыңдаңыз (тақырыбы – «Қазақ хандығының құрылу тарихы»). Тыңдаған соң:

1. Мәтіндегі үш негізгі деректі анықтаңыз;
2. Деректерді кестеге енгізіңіз:

Дерек №	Негізгі ақпарат	Қосымша мәлімет

5. Сараптамалық тапсырма (Analytical Task) – Кесте құрылымын жетілдіру

Тапсырма:

Берілген кестенің құрылымын қарап шығып, оны ақпаратты тиімдірек көрсету үшін қалай өзгертуге болатынын ұсыныңыз. Өзгеріс себебін түсіндіріңіз.

Сабақтың аяғы	Оқушылардың өз оқу нәтижелерін саралап, жетістіктері мен кемшіліктерін аңғаруға мүмкіндік беретін жұмыстарды ұйымдастыру. Сабақ соңында түсінікті тереңдету үшін ой бөлісуге	Әр оқушының оқу барысындағы ілгерілеуін өздігінен бағалап, нәтижелерін зерделеу. 😊 Жаттығу: «Айт, мен саламын» Мақсаты: Тыңдау, түсіну және елестету қабілеттерін дамыту. Өтуі:	"Смайлик таңда!" – Жұмысыңа көңіл-күйіңмен баға бер! 😊 😐 😞	Оқушылардың оқу барысында қол жеткізген нәтижелерін байқауға және бағалауға арналған түрлі амалдар мен жұмыс түрлері.
---------------	---	---	---	---

	мүмкіндік беретін орта ұйымдастыру.	1. Оқушылар жұпқа бөлінеді: біреуі көреді, екіншісі салады (көзі жұмулы). 2. Бірі қолындағы суретті сөзбен сипаттайды, екіншісі тек тыңдау арқылы бейнелейді. 👉 Мысалы: «Үстіңгі бөлікке шеңбер, астына екі қысқа сызық...».		
--	-------------------------------------	---	--	--

Бөлім		
Педагогтің аты-жөні		
Күні:		
Сынып:	Қатысушылар саны:	Қатыспағандар саны:
Сабақтың тақырыбы	Мәтінді диаграмма және графикке айналдыру	
Оқу бағдарламасына сәйкес оқыту мақсаттары	Сабақтың мақсаты - Мәтіндегі сандық және сапалық ақпаратты диаграмма мен график түрінде визуализациялау дағдыларын дамыту; - Ақпаратты түрлендіру арқылы оны талдау, салыстыру және түсіндіру қабілетін жетілдіру; - Мәтін мазмұнын әртүрлі визуалды формада ұсынудың тиімділігін бағалау.	

Сабақтың барысы

Сабақтың кезеңі/уақыт	Педагогтің әрекеті	Оқушының әрекеті	Бағалау	Ресурстар
Сабақтың басы	Сыныпқа көтеріңкі көңіл-күймен кіріп, мейірімді жүзбен сәлемдесу. Оқушылардың түгел екеніне байыппен көз жеткізіп, барлығының назарын қызығушылықпен сабаққа аудару. Білім әлеміне аттанар алғашқы қадам: Сабақтың мақсаттарын айқындап, оқушыларды ойлануға жетелеу. Сыныпта жағымды әрі сенімді атмосфера қалыптастыру.	Мұғалімнің келуін жылы қабылдап, оқу үдерісіне белсенді түрде қосылуға ниет білдіреді. Оқушылар қажетті ақпаратты жазып алады және алдағы тапсырмалар мен күтілетін нәтижелерге назар аударады. Жаттығу: «Болжап көр!» Мақсаты: Бірін-бірі жақсырақ танып, бақылау мен тыңдауды дамыту. Өтуі: 1. Оқушы бір сыныптасын ойша таңдап, аты-жөнін атамай, оған тән үш белгі жазады. 2. Басқалар		Түрлі – түсті доптар

		сипаттама бойынша кім екенін табуға тырысады. 3. Дұрыс тапқан соң, автор неге дәл сол адамды таңдағанын түсіндіреді.		
Сабақтың ортасы	Жаңа тақырыпты түсініп, игеруіне ықпал ететін тиімді орта қалыптастырады.	Сабақ барысында берілген әрекеттерге қатысып, алған түсініктерін іс жүзінде іске асырады.		

Көркем мәтін (ауқымды контекст, жоғары сыныптарға)

Үзінді:

Ақпаратты визуалды түрде ұсыну – күрделі деректерді жеңіл қабылдаудың ең тиімді жолдарының бірі. Диаграмма мен график сандық және салыстырмалы мәліметтерді айқын көрсетіп, олардың арасындағы байланыстарды тез түсінуге мүмкіндік береді.

Мысалы, соңғы бес жылдағы қаладағы халық санының өсуі немесе ауа сапасының өзгеру динамикасы мәтінмен баяндалғанда ұзақ әрі күрделі болып көрінуі мүмкін. Ал сол деректерді бағандық диаграмма немесе сызықтық график түрінде көрсеткенде, үрдіс бірден көзге түседі.

Диаграмма түрлері әртүрлі: дөңгелек диаграмма – үлесті көрсетеді, бағандық диаграмма – көрсеткіштерді салыстырады, сызықтық график – уақыт бойынша өзгерісті бейнелейді. Мәтінді визуалды форматқа айналдыруда басты мақсат – деректердің нақтылығы мен түсініктілігін сақтау.

Ақпаратты диаграммаға немесе графикке айналдыру – тек техникалық дағды ғана емес, сонымен қатар аналитикалық ойлаудың да көрінісі.

PISA форматына негізделген тапсырмалар

1. Оқылым (Reading) – Мәтінді визуалды форматқа бейімдеу

Тапсырма:

Мәтінде айтылған «қаладағы халық санының өсуі» және «ауа сапасының өзгеруі» деректерін төмендегі кестеге толтырыңыз, кейін оны графикке айналдырыңыз.

Жыл	Халық саны (мың)	Ауа сапасы индексі
-----	------------------	--------------------

2. Айтылым (Speaking) – Диаграмма бойынша түсіндіру

Тапсырма:

Өзіңіз жасаған диаграмма немесе график негізінде 1–2 минуттық ауызша баяндама жасаңыз. Баяндаманы мына талаптармен орындаңыз:

- Деректердегі өзгерістерді сипаттаңыз;
- Мүмкін себептерін айтыңыз;
- Қорытынды жасаңыз.

3. Жазылым (Writing) – Мәтінге сүйеніп диаграмма сипаттау

Тапсырма:

Берілген мәтіндегі деректер негізінде дөңгелек диаграмма жасаңыз (мысалы, ауа сапасының құрамындағы зиянды заттардың үлесі). Диаграммаға сүйеніп 5–6 сөйлемнен тұратын аналитикалық мәтін жазыңыз.

4. Тыңдалым (Listening) – Аудиодан график құрастыру

Тапсырма:

Мұғалімнен «Энергия көздерінің үлесі» тақырыбындағы аудиомәтінді тыңдаңыз. Тыңдаған соң:

1. Аудиодағы пайыздық көрсеткіштерді жазып алыңыз;
2. Бағандық диаграмма түрінде бейнелеңіз;
3. Диаграммада ең үлкен және ең кіші үлесті көрсетіп, қысқаша түсініктеме беріңіз.

5. Аналитикалық тапсырма (Analysis) – Визуализацияны бағалау

Тапсырма:

Сыныпқа екі түрлі диаграмма беріледі (бірі дөңгелек, бірі бағандық).

- Қайсысы ақпаратты тиімдірек көрсеткенін анықтаңыз;
- Артықшылықтары мен кемшіліктерін жазыңыз;
- Өз ұсынысыңызды айтыңыз.

Сабақтың аяғы	Оқушылардың өз оқу нәтижелерін саралап, жетістіктері мен кемшіліктерін аңғаруға мүмкіндік беретін жұмыстарды ұйымдастыру.	Әр оқушының оқу барысындағы ілгерілеуін өздігінен бағалап, нәтижелерін зерделеу. Жаттығу: «Үш қырлы бейне»	"Бас бармақ сөйлесін!" – – жақсы, – жетілдіру керек, – жұмыс істеу	Оқушылардың оқу барысында қол жеткізген нәтижелерін байқауға және бағалауға арналған түрлі амалдар мен жұмыс
---------------	---	---	--	--

	Сабақ соңында түсінікті тереңдету үшін ой бөлісуге мүмкіндік беретін орта ұйымдастыру.	Мақсаты: Қиялды кеңейтіп, тақырыпты түрлі қырынан қабылдауға үйрету. Өтуі: 1. Мұғалім бір ұғым айтады (мысалы: су, жел, ай). 2. Оқушылар сол ұғымды үш түрлі түрде сипаттайды: • шынайы болмысы ретінде, • қандай эмоция тудыратыны ретінде, • ертегі не қиял әлеміндегі бейнесі ретінде. 3. Соңында ойлармен бөлісіп, ең ерекше көзқарастар талқыланады.	керек.	түрлері.
--	--	--	--------	----------

Бөлім		
Педагогтің аты-жөні		
Күні:		
Сынып:	Қатысушылар саны:	Қатыспағандар саны:
Сабақтың тақырыбы	Инфографика жасау	

Оқу бағдарламасына сәйкес оқыту мақсаттары	Сабақтың мақсаты • Мәтіндегі деректер мен негізгі ойларды визуалды түрде ұсыну арқылы инфографика құрастыру дағдыларын қалыптастыру; • Ақпаратты талдап, маңызды элементтерді таңдап, оларды кесте, белгі, сурет және түстер арқылы көрнекі ету; • Инфографиканың мазмұндық және эстетикалық сапасын бағалау.
---	--

Сабақтың барысы

Сабақтың кезеңі/уақыт	Педагогтің әрекеті	Оқушының әрекеті	Бағалау	Ресурстар
Сабақтың басы	Сыныпқа көтеріңкі көңіл-күймен кіріп, мейірімді жүзбен сәлемдесу. Оқушылардың түгел екеніне байыппен көз жеткізіп, барлығының назарын қызығушылықпен сабаққа аудару. Білім әлеміне аттанар алғашқы қадам: Сабақтың мақсаттарын айқындап, оқушыларды ойлануға жетелеу. Сыныпта жағымды әрі сенімді атмосфера қалыптастыру.	Мұғалімнің келуін жылы қабылдап, оқу үдерісіне белсенді түрде қосылуға ниет білдіреді. Оқушылар қажетті ақпаратты жазып алады және алдағы тапсырмалар мен күтілетін нәтижелерге назар аударады. «Сенім сәті» әдісі Жұптасқан оқушылар әуен фонында бір-біріне қарап, қысқа сенім сөзімен бөліседі: «Саған сенемін,		Түрлі – түсті доптар

		себебі сен мейірімді жансың».		
Сабақтың ортасы	Жаңа тақырыпты түсініп, игеруіне ықпал ететін тиімді орта қалыптастырады.	Сабақ барысында берілген әрекеттерге қатысып, алған түсініктерін іс жүзінде іске асырады.		

Көркем мәтін (ауқымды контекст, жоғары сыныптарға)

Үзінді:

Қазіргі ақпараттық қоғамда күрделі мәліметті қысқа, түсінікті және тартымды етіп ұсыну – маңызды қабілет. Инфографика – бұл деректерді, статистиканы немесе идеяларды суреттер, диаграммалар, кестелер және қысқа мәтіндер арқылы бейнелеу тәсілі.

Инфографика оқырманға мәтіннен гөрі тезірек түсінік береді, себебі адам миы визуалды ақпаратты мәтіндік ақпараттан әлдеқайда жылдам қабылдайды.

Мысалы, елдегі демографиялық өзгерістерді тек сандармен берсеңіз, оны түсіну үшін уақыт қажет. Ал сол деректерді карта, диаграмма және белгішелер арқылы көрсетсеңіз, үрдіс бірден айқындалады.

Инфографика жасаудың негізгі қадамдары:

1. Мақсат пен аудиторияны анықтау;
2. Қажетті деректерді жинау және іріктеу;
3. Ақпаратты визуалды элементтерге айналдыру;
4. Инфографиканы эстетикалық тұрғыда рәсімдеу.

Бұл тәсіл тек журналистика мен маркетингте ғана емес, білім беру процесінде де тиімді. Дұрыс жасалған инфографика ақпаратты есте сақтауды жеңілдетеді және оны қайта қолдануға мүмкіндік береді.

PISA форматына негізделген тапсырмалар

1. Оқылым (Reading) – Ақпаратты құрылымдау

Тапсырма:

Мәтіндегі «инфографика жасаудың негізгі қадамдарын» төмендегі кестеге жазыңыз және әр қадамға қысқаша түсініктеме қосыңыз.

Қадам	Қысқаша түсініктеме

2. Айтылым (Speaking) – Инфографиканы таныстыру

Тапсырма:

Берілген тақырып бойынша (мысалы, «Қазақстандағы экологиялық мәселелер») шағын инфографика дайындап, сыныпқа 1 минуттық таныстыру жасаңыз.

- Негізгі деректерді атап өтіңіз;
- Инфографиканың құрылымын сипаттаңыз;
- Ақпаратты визуалдаудың себебін түсіндіріңіз.

3. Жазылым (Writing) – Инфографикаға мәтін дайындау

Тапсырма:

Сыныпта таңдалған тақырыпқа арналған инфографика үшін қысқа, нұсқа мәтін бөліктерін жазыңыз. Әр мәтін бөлімі бір визуалды элементке сәйкес келуі керек.

4. Тыңдалым (Listening) – Дыбыстық нұсқа негізінде инфографика құру

Тапсырма:

Мұғалімнен «Әлемдік интернет қолдану статистикасы» тақырыбындағы аудиомәтінді тыңдаңыз.

Тыңдағаннан кейін:

1. Деректерді жазып алыңыз (пайыз, сан, уақыт аралығы);
2. Сол деректер негізінде қарапайым инфографика нобайын сызыңыз;
3. Инфографика элементтерін атаңыз.

5. Аналитикалық тапсырма (Analysis) – Инфографиканы бағалау

Тапсырма:

Сізге екі түрлі инфографика беріледі.

- Қайсысы деректерді түсінікті көрсеткенін анықтаңыз;
- Артық және жетіспейтін элементтерді белгілеңіз;
- Жақсарту бойынша бір ұсыныс жазыңыз.

Сабақтың аяғы	Оқушылардың өз оқу нәтижелерін саралап, жетістіктері мен кемшіліктерін аңғаруға мүмкіндік беретін жұмыстарды ұйымдастыру. Сабақ соңында түсінікті тереңдету үшін ой бөлісуге мүмкіндік беретін орта ұйымдастыру.	Әр оқушының оқу барысындағы ілгерілеуін өздігінен бағалап, нәтижелерін зерделеу. ✳ Жаттығу: «Ұйқаспен танысайық» Мақсаты: Танысу процесін қызықты етіп өткізу және есте сақтау қабілетін	"Қай түстесің?" – Жасыл – бәрі түсінікті, Сары – біраз көмек керек, Қызыл – мүлдем түсінбедім. 🗣	Оқушылардың оқу барысында қол жеткізген нәтижелерін байқауға және бағалауға арналған түрлі амалдар мен жұмыс түрлері.
---------------	---	--	--	---

		дамыту. Өтуі: - Оқушы өз есімін айтып, оған ұйқас сөз қосып таныстырады. ☞ Мысалы: «Мен – Анар, күліп жүрем әрқашан». - Сынып бірге қайталап айтып, есім мен сипаттама ны жаттап алады.		
--	--	---	--	--

Бөлім		
Педагогтің аты-жөні		
Күні:		
Сынып:	Қатысушылар саны:	Қатыспағандар саны:
Сабақтың тақырыбы	Мәтіннің прагматикалық мақсатын анықтау	
Оқу бағдарламасына сәйкес оқыту мақсаттары	Сабақтың мақсаты - Мәтіндегі автордың прагматикалық мақсатын тану және оны дәлелдер арқылы түсіндіру дағдыларын дамыту; - Мәтіннің мақсатты аудиториясын анықтау және автордың сол аудиторияға әсер ету тәсілдерін талдау; - Мәтін мазмұны мен құрылымының прагматикалық міндеттермен байланысын бағалау.	

Сабақтың барысы

Сабақтың кезеңі/уақыт	Педагогтің әрекеті	Оқушының әрекеті	Бағалау	Ресурстар
Сабақтың басы	Сыныпқа көтеріңкі көңіл-күймен кіріп, мейірімді жүзбен сәлемдесу. Оқушылардың түгел екеніне байыппен көз жеткізіп, барлығының назарын қызығушылықпен сабаққа аудару. Білім әлеміне аттанар алғашқы қадам: Сабақтың мақсаттарын айқындап, оқушыларды ойлануға жетелеу. Сыныпта жағымды әрі сенімді атмосфера қалыптастыру.	Мұғалімнің келуін жылы қабылдап, оқу үдерісіне белсенді түрде қосылуға ниет білдіреді. Оқушылар қажетті ақпаратты жазып алады және алдағы тапсырмалар мен күтілетін нәтижелерге назар аударады. Жаттығу: «Сөзге сыпайылық қос» Мақсаты: Сөз әдебін қалыптастырып, мәдени қарым-қатынасқа баулу. Өтуі: 1. Мұғалім қысқа, дөрекі сөйлем айтады. 2. Оқушылар оны сыпайы түрде қайта құрастырады. 3. Ең әдепті нұсқа ұсынған оқушы марапатталады.		Түрлі – түсті доптар

		Ы.		
Сабақтың ортасы	Жаңа тақырыпты түсініп, игеруіне ықпал ететін тиімді орта қалыптастырады.	Сабақ барысында берілген әрекеттерге қатысып, алған түсініктерін іс жүзінде іске асырады.		

Көркем мәтін (ауқымды контекст, жоғары сыныптарға)

Үзінді:

Кез келген мәтіннің белгілі бір прагматикалық мақсаты болады. Бұл мақсат — автордың оқырманға немесе тыңдаушыға жеткізгісі келген негізгі ойы, әсері немесе ықпалы. Бір мәтін ақпарат беруге бағытталса, екіншісі сендіруге, үшіншісі әрекетке итермелеуге арналған болуы мүмкін.

Мысалы, экологиялық жағдайды сипаттайтын мақалада тек деректер келтірілсе, ол ақпараттық сипатта болады. Ал дәл сол тақырыпта жазылған үндеу хат адамдарды нақты әрекетке шақырады — бұл оның прагматикалық мақсатына жатады.

Прагматикалық мақсат мәтіннің сөз таңдауынан, құрылымынан, стильдік ерекшеліктерінен және ұсынылған деректердің сипаты арқылы байқалады.

Мақсатты түсіну оқырманға мәтінді дұрыс интерпретациялауға, автордың ниетін аңғаруға көмектеседі.

Осы дағды әсіресе ақпараттық тасқын дәуірінде өте маңызды, өйткені әр мәтіннің артында автордың немесе ұйымның нақты мүддесі болуы ықтимал.

PISA форматына негізделген тапсырмалар

1. Оқылым (Reading) – Прагматикалық мақсатты жіктеу

Тапсырма: Мәтінде кездесетін сөйлемдерді олардың прагматикалық мақсатына қарай кестеге бөліп жазыңыз.

Ақпарат беру	Сендіру	Әрекетке шақыру

2. Айтылым (Speaking) – Автор мақсатын дәлелдеу

Тапсырма:

Жұппен жұмыс. Әр оқушы мәтіндегі бір абзацты таңдап, оның прагматикалық мақсатын анықтап, дәлелдерін айтады. Жұптағы екінші адам қарсы пікір айтып, өз негіздемесін ұсынады. Соңында сынып дауыс беріп, ең сенімді пікірді анықтайды.

3. Жазылым (Writing) – Мақсатқа талдау

Тапсырма:

Таңдалған мәтіннің прагматикалық мақсатын 4–5 сөйлеммен сипаттаңыз.

Сипаттамаңызда:

- Мақсатты анықтау;
- Негізгі дәлелдер;
- Мәтіннің аудиториясы;
- Автордың ықпал ету тәсілдері қамтылуы тиіс.

4. Тыңдалым (Listening) – Тыңдалған мәтіндегі мақсатты табу

Тапсырма:

Мұғалімнен «Денсаулықты сақтау мәдениеті» тақырыбындағы қысқа аудиомәтінді тыңдаңыз. Тыңдаған соң:

1. Автордың прагматикалық мақсатын жазыңыз;
2. Мақсатты білдіретін 2 сөйлемді анықтаңыз;
3. Бұл сөйлемдердегі сөз таңдау тәсілін сипаттаңыз.

5. Аналитикалық тапсырма (Analysis) – Екі мәтінді салыстыру

Тапсырма:

Сізге бір тақырыптағы екі мәтін беріледі: бірі ақпараттық мақала, екіншісі жарнамалық мәтін.

- Әр мәтіннің прагматикалық мақсатын анықтаңыз;
- Автордың қолданған тәсілдерін салыстырыңыз;
- Қай мәтін өз мақсатына тиімді жеткенін талқылаңыз.

Сабақтың аяғы	Оқушылардың өз оқу нәтижелерін саралап, жетістіктері мен кемшіліктерін аңғаруға мүмкіндік беретін жұмыстарды ұйымдастыру. Сабақ соңында түсінікті тереңдету үшін ой бөлісуге мүмкіндік беретін орта ұйымдастыру.	Әр оқушының оқу барысындағы ілгерілеуін өздігінен бағалап, нәтижелерін зерделеу. □ Жаттығу: «Сөздің сырын аш» Мақсаты: Жаңа ұғымдарды есте сақтау мен түсінуді дамыту. Өтуі: 1. Мұғалім бірнеше жаңа сөз ұсынады. 2. Оқушылар олардың мағынасын	"Қол соғу арқылы қолдау!" – Бір шапалақ – жақсы, екі – керемет, үш – тамаша! 	Оқушылардың оқу барысында қол жеткізген нәтижелерін байқауға және бағалауға арналған түрлі амалдар мен жұмыс түрлері.
---------------	--	--	---	--

		өз ойынша түсіндіреді. 3. Кейін дұрыс анықтамамен салыстырады . 4. Соңында әр сөзбен бір сөйлем құрастырады		
--	--	--	--	--

Бөлім		
Педагогтің аты-жөні		
Күні:		
Сынып:	Қатысушылар саны:	Қатыспағандар саны:
Сабақтың тақырыбы	Мәтіннің стильдік ерекшеліктері	
Оқу бағдарламасына сәйкес оқыту мақсаттары	Сабақтың мақсаты - Мәтіннің стильдік түрлерін (ресми, ғылыми, публицистикалық, көркем) ажырата білу және олардың негізгі белгілерін анықтау; - Автордың стильдік таңдауының мәтін мазмұны мен мақсатты аудиторияға ықпалын талдау; - Стильдік элементтерді өз мәтіндерінде тиімді қолдану дағдыларын жетілдіру.	

Сабақтың барысы

Сабақтың кезеңі/уақыт	Педагогтің әрекеті	Оқушының әрекеті	Бағалау	Ресурстар
Сабақтың басы	Сыныпқа көтеріңкі көңіл-күймен кіріп, мейірімді жүзбен сәлемдесу. Оқушылардың түгел екеніне байыппен көз жеткізіп, барлығының назарын	Мұғалімнің келуін жылы қабылдап, оқу үдерісіне белсенді түрде қосылуға ниет білдіреді. Оқушылар қажетті ақпаратты		Түрлі – түсті доптар

	қызығушылықпен сабаққа аудару. Білім әлеміне аттанар алғашқы қадам: Сабақтың мақсаттарын айқындап, оқушыларды ойлануға жетелеу. Сыныпта жағымды әрі сенімді атмосфера қалыптастыру.	жазып алады және алдағы тапсырмалар мен күтілетін нәтижелерге назар аударады. Жаттығу: «Кім бұл?» Мақсаты: Мамандықтар жайлы ойды кеңейту және шығармашылықпен байланыстыру. Өтуі: 1. Оқушылар екі топқа бөлінеді. 2. Мұғалім әр топқа ерекше сипаттар ұсынады (мысалы: ең тәтті, ең байсалды, ең көңілді). 3. Топтар сол сипатқа сай мамандық таңдап, неліктен сәйкес келетінін түсіндіреді. 4. Топтар бір-бірінің нұсқаларын тыңдап, бағалайды.		
Сабақтың ортасы	Жаңа тақырыпты	Сабақ барысында берілген		

	түсініп, игеруіне ықпал ететін тиімді орта қалыптастырады.	әрекеттерге қатысып, алған түсініктерін іс жүзінде іске асырады.		
--	--	--	--	--

Көркем мәтін (ауқымды контекст, жоғары сыныптарға)

Үзінді:

Мәтін стилі — автордың ойды жеткізу тәсілінің тілдік және құрылымдық жүйесі. Әр стиль белгілі бір мақсатқа, аудиторияға және жағдайға сәйкес қалыптасады.

Ғылыми стиль – дәлдік пен нақтылыққа негізделіп, терминдер мен логикалық жүйелілік арқылы ерекшеленеді. Мысалы, ғылыми мақалада деректер мен дәлелдер рет-ретімен беріледі.

Публицистикалық стиль – қоғамдық мәселелерді қозғап, оқырманды ойландыруға немесе әрекетке шақыруға бағытталады. Ол әсерлі сөздер мен көркемдеуіш құралдарды жиі қолданады.

Ресми іс қағаздар стилі – заң, ереже, бұйрық секілді құжаттарда қолданылады және қатаң нормаларға сүйенеді.

Көркем стиль – эстетикалық әсер беруді мақсат тұтып, бейнелі сөздерді, троптар мен фигураларды қолданады.

Стильдік ерекшеліктерді білу — мәтінді дұрыс түсініп, автордың мақсатын, көзқарасын және аудиториясын нақты бағалауға мүмкіндік береді.

PISA форматына негізделген тапсырмалар

1. Оқылым (Reading) – Стильдерді салыстыру кестесі

Тапсырма: Берілген мәтіннен әр стильге тән белгілерді анықтап, кестені толтырыңыз.

Стиль түрі	Белгілері	Мәтіннен мысал
Ғылыми		
Публицистикалық		
Ресми		
Көркем		

2. Айтылым (Speaking) – Стильдік таңдау әсері

Тапсырма:

Сынып екі топқа бөлінеді. Бірінші топ ғылыми стильдегі мәтіннен үзінді оқиды, екінші топ сол ақпаратты публицистикалық стильге бейімдеп қайта айтады. Соңында екі нұсқаның айырмашылығын талқылаңыз.

3. Жазылым (Writing) – Бір ақпаратты әр стильде жеткізу

Тапсырма:

Бір жаңалықты төрт түрлі стильде (ресми, ғылыми, публицистикалық, көркем) қайта жазыңыз. Әр нұсқада стильдік ерекшеліктер сақталуы тиіс.

4. Тыңдалым (Listening) – Стыльді тану

Тапсырма:

Мұғалімнен екі түрлі аудиомәтінді тыңдаңыз: біреуі ресми стильде, екіншісі көркем стильде.

- Қайсысының қай стильге жататынын анықтаңыз;
- Әрқайсысына тән екі белгісін жазыңыз.

5. Аналитикалық тапсырма (Analysis) – Стыль мен аудитория байланысы

Тапсырма:

Берілген екі мәтіннің (бірі ғылыми, бірі публицистикалық) мақсатты аудиториясын анықтап, не себепті сол аудиторияға бағытталғанын дәлелдеңіз.

Сабақтың аяғы	Оқушылардың өз оқу нәтижелерін саралап, жетістіктері мен кемшіліктерін аңғаруға мүмкіндік беретін жұмыстарды ұйымдастыру. Сабақ соңында түсінікті тереңдету үшін ой бөлісуге мүмкіндік беретін орта ұйымдастыру.	Әр оқушының оқу барысындағы ілгерілеуін өздігінен бағалап, нәтижелерін зерделеу. ? Жаттығу: «Сұрағынды түрлендір» Мақсаты: Ашық және жабық сұрақтарды түсіну және өз бетінше сұрақ құрастыруды меңгеру. Өтуі: 1. Мұғалім жабық сұрақтар береді. 2. Оқушылар оларды кеңірек ойлауға итермелейтін ашық түрге	"Жетістікті жарқыратып, кеңес қос!" – Екі жақсы жағын айт, бір ұсыныс жаса. ☆☆💡	Оқушылардың оқу барысында қол жеткізген нәтижелерін байқауға және бағалауға арналған түрлі амалдар мен жұмыс түрлері.
---------------	---	--	--	---

		өзгертеді. 3. Кейін жаңа сұрақтарды бір-біріне қойып, қысқаша пікірлеседі.		
--	--	---	--	--

Бөлім		
Педагогтің аты-жөні		
Күні:		
Сынып:	Қатысушылар саны:	Қатыспағандар саны:
Сабақтың тақырыбы	Публицистикалық мәтінді талдау	
Оқу бағдарламасына сәйкес оқыту мақсаттары	Сабақтың мақсаты • Публицистикалық мәтіннің негізгі белгілерін, құрылымын және авторлық ұстанымын анықтау; • Мәтіндегі фактілер мен автор пікірін ажыратып, олардың байланысын түсіндіру; • Публицистикалық мәтін арқылы қоғамдық мәселелерді талдауға, бағалауға және өз ойын дәлелмен жеткізуге дағдыландыру.	

Сабақтың барысы

Сабақтың кезеңі/уақыт	Педагогтің әрекеті	Оқушының әрекеті	Бағалау	Ресурстар
Сабақтың басы	Сыныпқа көтеріңкі көңіл-күймен кіріп, мейірімді жүзбен сәлемдесу. Оқушылардың түгел екеніне байыппен көз жеткізіп, барлығының назарын қызығушылықпен сабаққа	Мұғалімнің келуін жылы қабылдап, оқу үдерісіне белсенді түрде қосылуға ниет білдіреді. Оқушылар қажетті ақпаратты жазып алады және алдағы тапсырмалар мен күтілетін		Түрлі – түсті доптар

	аудару. Білім әлеміне аттанар алғашқы қадам: Сабақтың мақсаттарын айқындап, оқушыларды ойлануға жетелеу. Сыныпта жағымды әрі сенімді атмосфера қалыптастыру.	нәтижелерге назар аударады. Жаттығу: «Қай тарапты таңдайсың?» Мақсаты: Әділдік пен әділетсіздік жайлы түсінікті дамыту және өз көзқарасын дәлелдей білуге үйрету. Өтуі: 1. Аудиторияның екі жағына «Әділ» және «Әділетсіз» деген белгілер қойылады. 2. Мұғалім бір жағдаятты оқиды. 3. Оқушылар ойланып, өз таңдауына сай жаққа өтеді. 4. Әркім неге солай шешкенін қысқаша түсіндіреді. Нәтиже: Балалар әділеттілік туралы ой түйіп, пікір айту мен тыңдауды тәжірибеден өткізеді.		
Сабақтың ортасы	Жаңа тақырыпты түсініп, игеруіне ықпал ететін тиімді орта қалыптастырад	Сабақ барысында берілген әрекеттерге қатысып, алған түсініктерін іс жүзінде іске асырады.		

Көркем мәтін (ауқымды контекст, жоғары сыныптарға)

Үзінді:

Публицистикалық мәтін — қоғамдағы маңызды оқиғаларды, мәселелерді немесе үрдістерді талқылауға арналған стильдік форма. Оның мақсаты — тек ақпарат беру ғана емес, оқырманды ойландыру, пікір тудыру, кейде әрекетке шақыру. Мысалы, қаладағы жасыл аймақтардың азаюы туралы мақаланы алайық. Автор статистикалық деректер келтіріп, соңғы он жылда саябақтар аумағының 30%-ға қысқарғанын атап өтеді. Сонымен қатар, ол бұл өзгерістің тұрғындардың өмір сапасына қалай әсер еткенін сипаттайды, экологиялық және әлеуметтік салдарын талдайды.

Публицистикалық мәтінде дәлел ретінде ресми деректермен қатар, куәгер сөздері, сарапшы пікірлері, авторлық тұжырымдар қолданылады. Мұндай мәтіндерде оқырманмен тікелей байланыс орнату үшін эмоциялық реңк, бейнелі сөздер, риторикалық сұрақтар жиі кездеседі.

Мұндай мәтінді талдау оқушыға тек ақпаратты қабылдауды емес, оның артындағы автор ұстанымы мен көзқарасын тануды үйретеді.

PISA форматына негізделген тапсырмалар

1. Оқылым (Reading) – Мазмұн элементтерін бөлу

Тапсырма: Мәтіндегі фактілер мен автор пікірін ажыратып, кестені толтырыңыз.

Фактілер	Автор пікірі

2. Айтылым (Speaking) – Пікірталас

Тапсырма:

Сынып екі топқа бөлінеді:

- Бірінші топ – қаладағы жасыл аймақтардың қысқаруы — табиғи үрдіс, оған қарсы күресу қиын деп санайды;
- Екінші топ – бұл мәселе шешімін табуы керек және нақты шаралар қажет деп есептейді.

Әр топ өз дәлелін жариялап, қарсы топтың пікіріне сұрақ қояды.

3. Жазылым (Writing) – Автор ұстанымын бағалау

Тапсырма:

Мәтіннің негізгі идеясын 2–3 сөйлеммен жазыңыз, содан кейін автор ұстанымымен келісетін-келіспейтіңізді негіздеңіз. Кемінде екі дәлел келтіріңіз.

4. Тыңдалым (Listening) – Деректерді толықтыру

Тапсырма:

Мұғалімнен «Экологиялық саясат және қала инфрақұрылымы» тақырыбындағы қысқа аудиомәтінді тыңдаңыз. Тыңдаған соң:

1. Аудиода аталған екі статистикалық деректі жазыңыз;
2. Бір сарапшы пікірін көрсетіңіз;
3. Бұл мәліметтерді берілген мәтіндегі деректермен салыстырыңыз.

5. Аналитикалық тапсырма (Analysis) – Стыльдік ерекшеліктер картасы

Тапсырма:

Публицистикалық мәтінге тән стильдік ерекшеліктерді анықтап, төмендегі кестеге жазыңыз.

Стыльдік белгі		Мәтіннен мысал		Әсері
Сабақтың аяғы	Оқушылардың өз оқу нәтижелерін саралап, жетістіктері мен кемшіліктерін аңғаруға мүмкіндік беретін жұмыстарды ұйымдастыру. Сабақ соңында түсінікті тереңдету үшін ой бөлісуге мүмкіндік беретін орта ұйымдастыру.	Әр оқушының оқу барысындағы ілгерілеуін өздігінен бағалап, нәтижелерін зерделеу. 🔗 Жаттығу: «Бір сөйлеммен қорыт» Мақсаты: Оқушының ойын жинақтап айтуын және сабаққа өз көзқарасын білдіруін дамыту. Өтуі: 1. Сабақ соңында мұғалім қысқа сұрақ қояды. 2. Оқушылар оған тек бір сөйлеммен жауап береді (ауызша не жазбаша). 3. Сұрақтар: – «Саған не әсер етті?» – «Қандай көңіл-күйде болдың?» – «Не есінде қалды?»	"Өлшемдер әлемі!" – Әр деңгейге нақты сипаттамалар мен балл жүйесі бар. 📊	Оқушылардың оқу барысында қол жеткізген нәтижелерін байқауға және бағалауға арналған түрлі амалдар мен жұмыс түрлері.

		Нәтиже: Балалар ойды нақты, қысқа әрі мағыналы жеткізуге дағдыланады.		
--	--	--	--	--

Бөлім		
Педагогтің аты-жөні		
Күні:		
Сынып:	Қатысушылар саны:	Қатыспағандар саны:
Сабақтың тақырыбы	Ғылыми мәтінді талдау	
Оқу бағдарламасына сәйкес оқыту мақсаттары	Сабақтың мақсаты • Ғылыми мәтіннің құрылымдық және мазмұндық ерекшеліктерін анықтау; • Мәтіндегі ғылыми дәлелдер мен терминдерді талдап, олардың мәтіннің негізгі идеясына әсерін түсіндіру; • Ғылыми мәтіннен алынған деректерді кесте, сызба немесе қысқаша конспект түрінде жүйелеу дағдыларын дамыту.	

Сабақтың барысы

Сабақтың кезеңі/уақыт	Педагогтің әрекеті	Оқушының әрекеті	Бағалау	Ресурстар
Сабақтың басы	Сыныпқа көтеріңкі көңіл-күймен кіріп, мейірімді жүзбен сәлемдесу. Оқушылардың түгел екеніне байыппен көз жеткізіп, барлығының назарын қызығушылықпен сабаққа	Мұғалімнің келуін жылы қабылдап, оқу үдерісіне белсенді түрде қосылуға ниет білдіреді. Оқушылар қажетті ақпаратты жазып алады және алдағы тапсырмалар мен күтілетін		Түрлі – түсті доптар

	аудару. Білім әлеміне аттанар алғашқы қадам: Сабақтың мақсаттарын айқындап, оқушыларды ойлануға жетелеу. Сыныпта жағымды әрі сенімді атмосфера қалыптастыру.	нәтижелерге назар аударады. ✿ Жаттығу: «Менің жақсы жағым» Мақсаты: Сыныпта достық пен сыйластықты нығайту, бір-бірін жақсы қырынан тануға үйрету. Өтуі: 1. Әр оқушыға аты жазылған парақ таратылады, айналасында бос орындар бар. 2. Сыныптастар жүріп, сол параққа досының жағымды бір қасиетін жазып кетеді. 3. Соңында әркім өз парағын оқып, сыныптастары оны қалай көретінін түсінеді. Нәтиже: Оқушылар өзара қолдау сезініп, жағымды қасиеттерге назар аударуға дағдыланады.		
Сабақтың ортасы	Жаңа тақырыпты	Сабақ барысында берілген әрекеттерге		

	түсініп, игеруіне ықпал ететін тиімді орта қалыптастырады.	қатысып, алған түсініктерін іс жүзінде іске асырады.		
--	--	--	--	--

Көркем мәтін (ауқымды контекст, жоғары сыныптарға)

Үзінді:

Ғылыми мәтін – нақты бір тақырыпты зерттеуге арналған, жүйелі түрде дәлелдерге, деректерге және логикалық талдауға сүйенетін мәтін түрі. Мұндай мәтіннің мақсаты – жаңа ақпарат ұсыну, белгілі бір гипотезаны тексеру немесе зерттеу нәтижелерін баяндау.

Мысалы, климат өзгерісі жөніндегі ғылыми баяндамада зерттеу әдістері, жиналған деректер, талдау нәтижелері және қорытындылар кезең-кезеңімен беріледі. Бұл мәтінде терминдер мен ғылыми ұғымдар жиі кездеседі, сөйлемдер нақты және бейтарап стильде құрылады.

Ғылыми мәтінді талдау кезінде оның құрылымын (кіріспе, әдістеме, нәтижелер, талқылау, қорытынды) анықтау, негізгі ғылыми дәлелдерді бөліп алу және олардың сенімділігін бағалау маңызды.

Бұл дағды оқушыларға ақпараттың ғылыми құндылығын түсініп, оны басқа дереккөздермен салыстыруға мүмкіндік береді.

PISA форматына негізделген тапсырмалар

1. Оқылым (Reading) – Ғылыми мәтін құрылымын анықтау

Тапсырма: Мәтіннің бөліктерін анықтап, төмендегі кестеге толтырыңыз.

Бөлім атауы	Мәтіннен үзінді	Негізгі мазмұн
Кіріспе		
Әдістеме		
Нәтижелер		
Қорытынды		

2. Айтылым (Speaking) – Ғылыми деректердің сенімділігін бағалау

Тапсырма:

Жүппен жұмыс. Бір оқушы мәтіндегі деректерді келтіреді, екіншісі оның сенімділігін бағалайды (дереккөздің беделі, әдістеменің дұрыстығы, деректердің өзектілігі бойынша). Соңында рөлдеріңізді ауыстырыңыз.

3. Жазылым (Writing) – Ғылыми мәтінге қысқаша аннотация

Тапсырма:

Мәтін негізінде 4–5 сөйлемнен тұратын аннотация жазыңыз. Аннотацияда тақырып, мақсат, әдіс, негізгі нәтижелер мен қорытынды көрсетілуі тиіс.

4. Тыңдалым (Listening) – Ғылыми баяндама мазмұнын жүйелеу

Тапсырма:

«Қазақстандағы су ресурстары» тақырыбындағы қысқа ғылыми баяндама аудиосын тыңдаңыз.

Тыңдаған соң:

1. Баяндаманың негізгі тақырыбын жазыңыз;
2. 3 деректі бөліп көрсетіңіз;
3. Бір деректі кесте түрінде ұсыныңыз.

Дерек мазмұны	Сандық көрсеткіш	Дерек көзі

5. Аналитикалық тапсырма (Analysis) – Ғылыми мәтінді басқа стильмен салыстыру

Тапсырма:

Сол тақырыптағы публицистикалық мәтінді тауып, ғылыми мәтінмен салыстырыңыз:

- Құрылымындағы айырмашылықтар;
- Мақсат пен аудиториядағы ерекшеліктер;
- Ақпарат жеткізу тәсілдері.

Сабақтың аяғы	Оқушылардың өз оқу нәтижелерін саралап, жетістіктері мен кемшіліктерін аңғаруға мүмкіндік беретін жұмыстарды ұйымдастыру. Сабақ соңында түсінікті тереңдету үшін ой бөлісуге мүмкіндік беретін орта ұйымдастыру.	Әр оқушының оқу барысындағы ілгерілеуін өздігінен бағалап, нәтижелерін зерделеу. Жаттығу: «Диалог шеңбері» Мақсаты: Сабақтағы негізгі ойларды қайталап, түсінікті нақтылау және пікір бөлісу. Өтуі: 1. Оқушылар ішкі және сыртқы шеңберге бөлініп тұрады. 2. Қарсы тұрған әр жұп 1 минут бір-бірімен	"Ортақ пікір!" – Топпен талқылап, әр оқушыға әділ баға беру.	Оқушылардың оқу барысында қол жеткізген нәтижелерін байқауға және бағалауға арналған түрлі амалдар мен жұмыс түрлері.
---------------	---	--	--	---

		сабақ туралы сөйлеседі: – Не пайдалы болды? – Қандай қиындық кездесті? – Не қызықтырды? 3. Уақыт біткен соң сыртқы шеңбер орын ауыстырады. 4. Соңында ортақ қорытындылар мен бөліседі. Нәтиже: Түсінік тереңдеп, оқушылар өз ойларын жеткізуді және тыңдауды үйренеді.		
--	--	--	--	--

Бөлім		
Педагогтің аты-жөні		
Күні:		
Сынып:	Қатысушылар саны:	Қатыспағандар саны:
Сабақтың тақырыбы	Ресми мәтінді талдау	
Оқу бағдарламасына сәйкес оқыту мақсаттары	Сабақтың мақсаты - Ресми мәтіндердің құрылымдық ерекшеліктерін, тілдік нормаларын және мақсатты аудиториясын анықтау; - Ресми құжаттардан негізгі ақпаратты бөліп алу және оны кесте немесе сызба түрінде ұсыну дағдыларын қалыптастыру; - Ресми мәтіннің мазмұны мен формасының өзара байланысын бағалау.	

Сабақтың барысы

Сабақтың кезеңі/уақыт	Педагогтің әрекеті	Оқушының әрекеті	Бағалау	Ресурстар
-----------------------	--------------------	------------------	---------	-----------

Сабақтың басы	Сыныпқа көтеріңкі көңіл-күймен кіріп, мейірімді жүзбен сәлемдесу. Оқушылардың түгел екеніне байыппен көз жеткізіп, барлығының назарын қызығушылықпен сабаққа аудару. Білім әлеміне аттанар алғашқы қадам: Сабақтың мақсаттарын айқындап, оқушыларды ойлануға жетелеу. Сыныпта жағымды әрі сенімді атмосфера қалыптастыру.	Мұғалімнің келуін жылы қабылдап, оқу үдерісіне белсенді түрде қосылуға ниет білдіреді. Оқушылар қажетті ақпаратты жазып алады және алдағы тапсырмалар мен күтілетін нәтижелерге назар аударады. ☺ Жаттығу: «Сызықтан бейне жаса» Мақсаты: Қиял мен көркем ойлау қабілетін дамыту. Өтуі: 1. Әр оқушыға ішінде бір қарапайым сызығы бар қағаз таратылады. 2. Сол сызықтан оқушылар өз ойынша толық сурет шығарады (мысалы, жануар немесе зат). 3. Соңында не бейнелегенін және		Түрлі – түсті доптар
----------------------	---	--	--	-----------------------------

		неліктен солай салғанын айтып береді. Нәтиже: Балалар шығармашылықпен ойлауды, ерекше идея ұсынуды және ойын сурет арқылы жеткізуді үйренеді.		
Сабақтың ортасы	Жаңа тақырыпты түсініп, игеруіне ықпал ететін тиімді орта қалыптастырады.	Сабақ барысында берілген әрекеттерге қатысып, алған түсініктерін іс жүзінде іске асырады.		

Көркем мәтін (ауқымды контекст, жоғары сыныптарға)

Үзінді:

Ресми мәтін – құқықтық, әкімшілік немесе ұйымдастырушылық мақсатта жазылған, қатаң нормалар мен белгіленген құрылымға бағынатын мәтін түрі.

Мұндай мәтіндерде артық сөз қолданылмайды, барлық ақпарат нақты, түсінікті және ресми тілде беріледі.

Мысалы, заңдар, үкімет қаулылары, бұйрықтар, нұсқаулықтар және ресми хаттар – ресми стильдің үлгілері болып табылады. Олардың басты ерекшелігі – мазмұнның дәлдігі, сөйлемдердің қысқалығы және ресмилікті сақтайтын стандартты сөз орамдары.

Ресми мәтінді талдау барысында оның құрылымдық бөлімдерін (тақырып, кіріспе, негізгі ережелер, қорытынды) және қолданылған терминдерді анықтау маңызды. Сондай-ақ, мәтіннің кімге арналғанын және қандай мақсатпен жазылғанын түсіну керек.

Бұл дағды оқушыларға құжаттармен жұмыс істеуді, олардың мазмұнын тез түсініп, қажет ақпаратты бөліп алуды үйретеді.

PISA форматына негізделген тапсырмалар

1. Оқылым (Reading) – Мәтін құрылымын кестелеу

Тапсырма: Ресми мәтіннен алынған деректерді кестеге орналастырыңыз.

Бөлім атауы	Мазмұны	Мақсаты
Кіріспе		

Негізгі ережелер		
Қорытынды		

2. Айтылым (Speaking) – Құжат мазмұнын қысқаша баяндау

Тапсырма:

Берілген ресми мәтінді оқып, оның мақсатын және негізгі мазмұнын 1 минутта ауызша түсіндіріңіз.

- Кімге арналғанын атап өтіңіз;
- Мәтіндегі маңызды үш деректі атаңыз;
- Қысқа, нақты сөйлеуге тырысыңыз.

3. Жазылым (Writing) – Ресми мәтінді қайта құрастыру

Тапсырма:

Мәтіндегі ақпаратты сақтай отырып, оны қысқаша нұсқаға айналдырыңыз (5–6 сөйлем). Артық детальдар мен қайталанатын сөздерді алып тастаңыз.

4. Тыңдалым (Listening) – Ресми хабарламадан деректерді бөлу

Тапсырма:

Мұғалімнен «Мектеп ережелеріндегі өзгерістер» тақырыбындағы ресми хабарламаны тыңдаңыз. Тыңдағаннан кейін:

1. Мәтіндегі өзгерістерді жазыңыз;
2. Өзгерістердің себебін көрсетіңіз;
3. Ақпаратты қысқа кестеге түсіріңіз:

Өзгеріс мазмұны	Себебі

5. Аналитикалық тапсырма (Analysis) – Ресми және публицистикалық мәтінді салыстыру

Тапсырма:

Берілген бір тақырыптағы ресми құжат пен публицистикалық мақала мәтінін салыстырыңыз.

- Құрылымдағы айырмашылықтарды жазыңыз;
- Тілдік ерекшеліктерін салыстырыңыз;
- Қайсысы ақпаратты нақты жеткізгенін анықтаңыз.

Сабактың аяғы	Оқушылардың өз оқу нәтижелерін саралап, жетістіктері мен кемшіліктерін	Әр оқушының оқу барысындағы ілгерілеуін өздігінен бағалап, нәтижелерін зерделеу.	"Қай сатыдасың?" – Баспалдақпен жоғары өрлеп, алға	Оқушылардың оқу барысында қол жеткізген нәтижелерін байқауға
---------------	--	--	---	--

	аңғаруға мүмкіндік беретін жұмыстарды ұйымдастыру. Сабақ соңында түсінікті тереңдету үшін ой бөлісуге мүмкіндік беретін орта ұйымдастыру.	 Жаттығу: «Әріппен қимылда» Мақсаты: Ойлау шапшаңдығын және қимылмен байланыс орнату қабілетін дамыту. Өтуі: 1. Мұғалім бір әріпті атайды. 2. Оқушылар сол әріптен басталатын сөз ойлап тауып, соған сәйкес қимыл көрсетеді. Мысалы: «Секіртпе» – секіру, «Сағат» – уақыт көрсеткенде й ишара. 3. Ең жылдам және ерекше әрекет мадақталады. Нәтиже: Қатысушылар шапшаң ойлауға және қозғалыс арқылы ойды жеткізуге машықтанады.	ілгеріле.	және бағалауға арналған түрлі амалдар мен жұмыс түрлері.
--	---	---	------------------	---

--	--	--	--	--

Бөлім		
Педагогтің аты-жөні		
Күні:		
Сынып:	Қатысушылар саны:	Қатыспағандар саны:
Сабақтың тақырыбы	Медиамәтіндер: жаңалықтар және репортаж	
Оқу бағдарламасына сәйкес оқыту мақсаттары	Сабақтың мақсаты • Жаңалық пен репортаждың құрылымдық, мазмұндық және стильдік ерекшеліктерін ажырата білу; • Мәтіннен негізгі фактілер мен маңызды детальдарды бөліп алу және жүйелеу; • Медиамәтіннің аудиторияға әсер ету тәсілдерін талдау және салыстыру; • Ақпаратты кесте, сызба, қысқаша мәтін түрінде беру дағдысын дамыту.	

Сабақтың барысы

Сабақтың кезеңі/уақыт	Педагогтің әрекеті	Оқушының әрекеті	Бағалау	Ресурстар
Сабақтың басы	Сыныпқа көтеріңкі көңіл-күймен кіріп, мейірімді жүзбен сәлемдесу. Оқушылардың түгел екеніне байыппен көз жеткізіп, барлығының назарын қызығушылықпен сабаққа аудару. Білім әлеміне аттанар алғашқы қадам: Сабақтың	Мұғалімнің келуін жылы қабылдап, оқу үдерісіне белсенді түрде қосылуға ниет білдіреді. Оқушылар қажетті ақпаратты жазып алады және алдағы тапсырмалар мен күтілетін нәтижелерге назар аударады.		Түрлі – түсті доптар

	мақсаттарын айқындап, оқушыларды ойлануға жетелеу. Сыныпта жағымды әрі сенімді атмосфера қалыптастыру.	 Жаттығу: «Көңіл тазаруы» Мақсаты: Ішкі күйзелісті жеңілдетіп, эмоциялық жайлылықты орнату. Өтуі: 1. Оқушылар параққа көңілге түскен ауыр ойды немесе ренішті жазады. 2. Содан кейін парақты умаждап, оны символ ретінде «жіберіп» жібереді не жәшікке тастайды. 3. Ішінен: «Мен бұл сезімді артта қалдырамын» деп айтады. Нәтиже: Эмоцияны шығарып, жеңілдік сезімін қалыптастыруға көмектеседі.		
Сабақтың ортасы	Жаңа тақырыпты түсініп, игеруіне ықпал ететін тиімді орта	Сабақ барысында берілген әрекеттерге қатысып, алған түсініктерін іс		

	қалыптастырады	жүзінде іске асырады.		
--	----------------	-----------------------	--	--

Көркем мәтін (ауқымды контекст, жоғары сыныптарға)

Үзінді:

Медиамағлұмат – бұқаралық ақпарат құралдарында жарияланатын, қоғамдық маңызы бар оқиғаларды сипаттайтын мәтін түрі. Оның ішінде жаңалықтар қысқа әрі нақты ақпарат берсе, репортаж оқиғаның барысын, атмосферасын, эмоциясын жеткізеді.

Жаңалық мәтіні бес негізгі сұраққа жауап береді: не болды, қашан болды, қайда болды, кім қатысты, не себеп болды. Бұл мәтіндерде деректің дәлдігі мен бейтараптық басты орында.

Ал репортажда автор оқиғаның куәгері ретінде баяндау жүргізеді. Мұнда суреттеу, сезім мен әсерді жеткізу маңызды. Мысалы, спорттық жарыстан тікелей эфирдегі репортажда комментатор тек нәтижені емес, көрерменнің эмоциясын, спортшылардың көңіл күйін де суреттейді.

Медиамағлұматтарды оқу, талдау және салыстыру – ақпараттың сенімділігін анықтап, деректерді бағалай алу дағдысын қалыптастырады.

PISA форматына негізделген тапсырмалар

1. Оқылым (Reading) – Мәтін түрлерін салыстыру

Тапсырма: Төмендегі кестені жаңалық мәтіні мен репортажға арналған деректермен толтырыңыз.

Белгісі	Жаңалық	Репортаж
Мақсаты		
Стильдік ерекшеліктері		
Ақпарат ұсыну тәсілі		
Мәтін құрылымы		

2. Айтылым (Speaking) – Репортер рөлі

Тапсырма:

Топта 2–3 минуттық шағын рөлдік ойын өткізіңіз:

- Бір оқушы – оқиға орнындағы репортер;
- Екіншісі – студиядағы жүргізуші;
- Үшіншісі – куәгер.

Оқиғаны бейтарап жеткізіп, негізгі деректерді нақты айтуға тырысыңыз.

3. Жазылым (Writing) – Жаңалық мәтінін құрастыру

Тапсырма:

Берілген ақпарат негізінде қысқа жаңалық мәтінін жазыңыз (80–100 сөз):

- Оқиға орны;
- Уақыты;
- Қатысушылар;

- Нәтижесі.
Бейтарап, нақты және қысқа сөйлемдерді қолданыңыз.

4. Тыңдалым (Listening) – Фактілерді іріктеу

Тапсырма:

Аудио форматта берілген репортажды тыңдаңыз. Тыңдағаннан кейін:

1. Оқиғаның 3 негізгі фактісін жазыңыз;
2. Қай элементтер эмоцияны күшейту үшін қолданылғанын көрсетіңіз;
3. Қысқа сызба құрыңыз.

5. Аналитикалық тапсырма (Analysis) – Ақпараттың сенімділігін бағалау

Тапсырма:

Берілген бір оқиғаға қатысты жаңалық мәтіні мен репортажды салыстырыңыз.

- Екі мәтіндегі ақпараттың ұқсастықтары мен айырмашылықтарын жазыңыз;
- Қай мәтін аудиторияға көбірек әсер етеді деп ойлайсыз? Себебін түсіндіріңіз.

Сабақтың аяғы	Оқушылардың өз оқу нәтижелерін саралап, жетістіктері мен кемшіліктерін аңғаруға мүмкіндік беретін жұмыстарды ұйымдастыру. Сабақ соңында түсінікті тереңдету үшін ой бөлісуге мүмкіндік беретін орта ұйымдастыру.	Әр оқушының оқу барысындағы ілгерілеуін өздігінен бағалап, нәтижелерін зерделеу. □ Жаттығу: «Қиялға жол бер» Мақсаты: Сыни және шығармашылық ойлау қабілетін дамыту. Өтуі: 1. Мұғалім ойландыратын бір "Егер..." сұрағын	"Сканда да біл!" – Телефонмен оқу тапсырмасын сканерлеп, жедел кері байланыс ал. 📱	Оқушылардың оқу барысында қол жеткізген нәтижелерін байқауға және бағалауға арналған түрлі амалдар мен жұмыс түрлері.
---------------	--	--	---	--

		қояды. ☞ Мысалы: «Егер адамдар ұйықтамаса не өзгерер еді?» 2. Оқушылар шағын топта өз ойларын талқылайды. 3. Әр топ ортақ ойын сыныпқа ұсынады. 4. Соңында мұғалім ойларды жинақтап, қорытынды жасайды.		
--	--	--	--	--

Бөлім		
Педагогтің аты-жөні		
Күні:		
Сынып:	Қатысушылар саны:	Қатыспағандар саны:
Сабақтың тақырыбы	Әлеуметтік желідегі мәтіндерді талдау	
Оқу бағдарламасына сәйкес оқыту мақсаттары	Сабақтың мақсаты • Әлеуметтік желідегі мәтіндердің түрлерін, құрылымын және прагматикалық мақсатын анықтау; • Мәтін авторының мақсатын, көзқарасын және риторикалық тәсілдерін тану; • Ақпараттың шынайылығын тексеру дағдыларын қалыптастыру; • Мәтіндегі деректер мен эмоциялық элементтерді саралап, кесте немесе сызба түрінде жүйелеу.	

барысы				
Сабақтың кезеңі/уақыт	Педагогтің әрекеті	Оқушының әрекеті	Бағалау	Ресурстар
Сабақтың басы	Сыныпқа көтеріңкі көңіл-күймен кіріп, мейірімді жүзбен сәлемдесу. Оқушылардың түгел екеніне байыппен көз жеткізіп, барлығының назарын қызығушылықпен сабаққа аудару. Білім әлеміне аттанар алғашқы қадам: Сабақтың мақсаттарын айқындап, оқушыларды ойлануға жетелеу. Сыныпта жағымды әрі сенімді атмосфера қалыптастыру.	Мұғалімнің келуін жылы қабылдап, оқу үдерісіне белсенді түрде қосылуға ниет білдіреді. Оқушылар қажетті ақпаратты жазып алады және алдағы тапсырмалар мен күтілетін нәтижелерге назар аударады. Жаттығу: «Жылы лебіз» Мақсаты: Жағымды пікір арқылы өзара сыйластық пен сенімді арттыру. Өтуі: 1. Оқушыларға стикер таратылады. 2. Әркім оң жағындағы оқушыға бір жақсы қасиетін жазып береді. Мысалы: «Сен әрқашан көмектесуге		Түрлі – түсті доптар

		дайынсың». 3. Сөздер дауыстап оқылады. 4. Қаласа, оқушылар әсерімен бөліседі. Нәтиже: Сыныпта достық атмосфера орнап, оқушылардың өзін-өзі бағалауы жоғарылайды.		
Сабақтың ортасы	Жаңа тақырыпты түсініп, игеруіне ықпал ететін тиімді орта қалыптастырады.	Сабақ барысында берілген әрекеттерге қатысып, алған түсініктерін іс жүзінде іске асырады.		

Көркем мәтін (ауқымды контекст, жоғары сыныптарға)

Үзінді:

Әлеуметтік желідегі мәтіндер – заманауи коммуникацияның негізгі бөлігі.

Олардың мазмұны әртүрлі болуы мүмкін: ақпараттық хабарламалар, пікір білдіру, мотивациялық жазбалар, жарнама, жеке күнделік жазбалары және тағы басқалар.

Мұндай мәтіндерде эмоциялық әсер, бейресми стиль, визуалды элементтерді (сурет, видео, эмодзи) пайдалану жиі кездеседі. Алайда ақпарат ағынының көптігі мен жылдам таралуы жалған немесе бұрмаланған деректердің де көбеюіне әкеледі.

Сондықтан әлеуметтік желідегі мәтіндерді талдауда тек мазмұнға ғана емес, дереккөздің сенімділігіне, автордың ниетіне және қолданылған тілдік амалдарға да назар аудару қажет.

Ақпаратты дұрыс сүзу – медиа сауаттылықтың басты белгісі.

PISA форматына негізделген тапсырмалар

1. Оқылым (Reading) – Мәтін құрылымын анықтау

Тапсырма: Берілген әлеуметтік желі жазбасын оқып, төмендегі кестені толтырыңыз.

Элемент	Мәтіндегі мысал	Қысқаша сипаттама
Негізгі ой		

Автордың мақсаты		
Дәлел/аргумент		
Эмоциялық тәсілдер		

2. Айтылым (Speaking) – Пікірталас

Тапсырма:

Топқа бөлініп, «Әлеуметтік желідегі ақпарат – сенімді дереккөз бола ала ма?» тақырыбында пікірталас өткізіңіз.

- Бір топ – «иә» позициясында;
- Екінші топ – «жоқ» позициясында;
- Әр тарап 3 дәлел келтіруі керек, қарсы тараптың аргументін жоққа шығару міндетті.

3. Жазылым (Writing) – Фактчекинг репорты

Тапсырма:

Әлеуметтік желіден алынған бір мәтінді (жаңалық, пост, пікір) таңдап, оның деректерін тексеріп, қысқа есеп жазыңыз:

1. Ақпараттың қайнар көзі;
2. Фактілердің расталуы/расталмауы;
3. Қорытынды.
(70–90 сөз)

4. Тыңдалым (Listening) – Мәтін мазмұнын филтрлеу

Тапсырма:

Әлеуметтік желідегі бір бейнежазбаның аудиосын тыңдап:

- Онда айтылған 5 деректі тізіңіз;
- Сол деректердің ішінен қайсысы эмоцияға бағытталғанын белгілеңіз;
- Қысқа инфографика үлгісін жасаңыз (қағазда немесе цифрлық форматта).

5. Аналитикалық тапсырма (Analysis) – Визуалды элементтер рөлі

Тапсырма:

Берілген екі әлеуметтік желі постын салыстырыңыз:

- Бірінде тек мәтін бар, екіншісінде мәтін және сурет/видео бар;
- Қайсысы аудиторияға көбірек әсер ететінін анықтаңыз;
- Салыстыру кестесін құрыңыз.

Белгісі	Тек мәтін	Мәтін + визуал
Ақпаратты қабылдау жылдамдығы		
Эмоциялық әсер		
Сенімділік деңгейі		

Сабақтың аяғы	Оқушылардың өз оқу нәтижелерін	Әр оқушының оқу барысындағы ілгерілеуін өздігінен	"Кімнің бағасы?" —	Оқушылардың оқу барысында
---------------	--------------------------------	---	-----------------------	---------------------------

	саралап, жетістіктері мен кемшіліктерін аңғаруға мүмкіндік беретін жұмыстарды ұйымдастыру. Сабақ соңында түсінікті тереңдету үшін ой бөлісуге мүмкіндік беретін орта ұйымдастыру.	бағалап, нәтижелерін зерделеу. Жаттығу: «Жылы сөз сыйла» Мақсаты: Оқушылардың өзара қолдауын нығайтып, сенімділік пен құрметті арттыру. Өтуі: 1. Әр балаға парақ немесе стикер беріледі. 2. Мұғалім: «Жаныңдағы сыныптасыңа бір жағымды сөз жаз» деп нұсқау береді. Мысалы: «Сен үнемі күліп жүресің», «Сенен жайлылық сезіледі». 3. Жазылған сөздер бір-біріне оқылады. 4. Қаласа, оқушылар өз әсерімен бөліседі. Нәтиже: Сынып ішінде мейірімділік артып, оқушылар	Оқушылар бір-бірінің жұмысын атын айтпай бағалайды. 	қол жеткізген нәтижелерін байқауға және бағалауға арналған түрлі амалдар мен жұмыс түрлері.
--	---	--	--	--

		бір-бірін бағалауды үйренеді.		
--	--	-------------------------------	--	--

Бөлім		
Педагогтің аты-жөні		
Күні:		
Сынып:	Қатысушылар саны:	Қатыспағандар саны:
Сабақтың тақырыбы	Жарнама мәтіндерін талдау	
Оқу бағдарламасына сәйкес оқыту мақсаттары	Сабақтың мақсаты - Жарнама мәтіндерінің құрылымдық ерекшеліктерін және тілдік құралдарын анықтау; - Автордың мақсатты аудиториясын және ықпал ету тәсілдерін талдау; - Деректер мен эмоционалды элементтердің арақатынасын бағалау; - Мәтіннен алынған ақпаратты кесте, сызба, слайд түрінде жүйелеу.	

Сабақтың барысы

Сабақтың кезеңі/уақыт	Педагогтің әрекеті	Оқушының әрекеті	Бағалау	Ресурстар
Сабақтың басы	Сыныпқа көтеріңкі көңіл-күймен кіріп, мейірімді жүзбен сәлемдесу. Оқушылардың түгел екеніне байыппен көз жеткізіп, барлығының назарын қызығушылықпен сабаққа аудару. Білім әлеміне аттанар алғашқы қадам: Сабақтың	Мұғалімнің келуін жылы қабылдап, оқу үдерісіне белсенді түрде қосылуға ниет білдіреді. Оқушылар қажетті ақпаратты жазып алады және алдағы тапсырмалар мен күтілетін нәтижелерге назар аударады.		Түрлі – түсті доптар

	мақсаттарын айқындап, оқушыларды ойлануға жетелеу. Сыныпта жағымды әрі сенімді атмосфера қалыптастыру.	 Жаттығу: «Қызықты сәлем» Мақсаты: Қимыл арқылы сергіту мен достық қарым-қатынасты қалыптастыру. Өтуі: 1. Мұғалім ерекше амандасу түрлерін ұсынады (мысалы: «құстың кейпінде», «роботша», «аюша»). 2. Айтылған кейіпке сай оқушылар қимылмен сәлемдеседі. 3. Түрлі нұсқаларды қайталап, ойын жалғасады. Нәтиже: Балалар еркін әрекет етеді, көңіл-күй көтеріледі және достық орнайды.		
Сабақтың ортасы	Жаңа тақырыпты түсініп, игеруіне ықпал ететін тиімді орта қалыптастырады .	Сабақ барысында берілген әрекеттерге қатысып, алған түсініктерін іс жүзінде іске асырады.		

Көркем мәтін (ауқымды контекст, жоғары сыныптарға)

Үзінді:

Жарнама мәтіні – тұтынушыға өнім немесе қызмет туралы ақпарат беріп қана қоймай, оны сатып алуға ынталандыратын ықпал ету құралы. Ол қысқа, есте қаларлық, эмоционалды және дәлелді болуы тиіс.

Жарнамаларда жиі қолданылатын әдістердің бірі – ұтымды аргумент пен эмоционалды әсерді ұштастыру. Мысалы, сапа мен бағаның үйлесімі, белгілі тұлғалардың пікірін пайдалану, назар аудартатын слогандар мен бейнелер. Дегенмен, жарнама мәтінін талдағанда оның шынайылығына күмәнмен қарау қажет. Кейде деректер әдейі өзгертілуі мүмкін немесе эмоционалды әсер арқылы тұтынушыны ойланбастан шешім қабылдауға итермелеуі ықтимал.

Сондықтан жарнаманы түсіну үшін тек мәтінге ғана емес, оның авторына, мақсатына, қолданылған құралдарына назар аудару маңызды.

PISA форматына негізделген тапсырмалар

1. Оқылым (Reading) – Мазмұнды кестеге түсіру

Берілген жарнама мәтінін оқып, кестені толтырыңыз.

Элемент	Мәтіндегі мысал	Талдау
Слоган		
Негізгі артықшылық		
Мақсатты аудитория		
Эмоциялық тәсіл		

2. Айтылым (Speaking) – Импровизацияланған жарнама

Тапсырма:

Топтарға бөлініп, берілген зат/қызмет үшін 30 секундтық ауызша жарнама жасаңыз.

- Мақсатты аудиторияны анықтаңыз;
- 1 ұтымды дәлел және 1 эмоционалды тәсіл қолданыңыз;
- Соңында қысқа есте қаларлық слоган айтыңыз.

3. Жазылым (Writing) – Жарнамаға рецензия

Тапсырма:

Бір жарнаманы таңдап, қысқа шолу жазыңыз (80–100 сөз):

1. Мәтіннің мақсаты;
2. Ықпал ету тәсілдері;
3. Шынайылық деңгейі;
4. Өз пікіріңіз.

4. Тыңдалым (Listening) – Радио немесе бейнежарнама талдауы

Тапсырма:

Аудиожарнаманы тыңдап, төмендегі деректерді анықтаңыз:

- Өнім атауы;

- 3 негізгі уәж;
- Қолданылған дыбыстық/интонациялық тәсілдер;
- Тыңдаушыға әсері.

5. Аналитикалық тапсырма – Жарнама стратегияларын салыстыру

Тапсырма:

Екі жарнама мәтінін салыстырып, қайсысы тиімдірек екенін анықтаңыз.

Белгісі	Жарнама 1	Жарнама 2
Аргументтердің нақтылығы		
Эмоциялық әсер		
Мақсатты аудиторияға сайлығы		

Сабақтың аяғы	Оқушылардың өз оқу нәтижелерін саралап, жетістіктері мен кемшіліктерін аңғаруға мүмкіндік беретін жұмыстарды ұйымдастыру. Сабақ соңында түсінікті тереңдету үшін ой бөлісуге мүмкіндік беретін орта ұйымдастыру.	Әр оқушының оқу барысындағы ілгерілеуін өздігінен бағалап, нәтижелерін зерделеу. □ Жаттығу: «Үш сөзбен түйінде» Мақсаты: Мәтіндегі басты идеяны нақты әрі қысқа түрде жеткізу дағдысын қалыптастыру. Өтуі: 1. Оқушылар мәтінді оқып шығады. 2. Оның мазмұнын сипаттайтын үш маңызды сөзді таңдайды. 3. Сол сөздерге сүйене отырып, негізгі мағынасын	"Бірлік – күш!" – Топ мүшелері бірін-бірі бағалап, командалық жұмысқа баға береді. 🤝	Оқушылардың оқу барысында қол жеткізген нәтижелерін байқауға және бағалауға арналған түрлі амалдар мен жұмыс түрлері.
---------------	--	---	---	--

		1-2 сөйлеммен жеткізеді. 4. Қаласа, сөздерге сәйкес шағын сурет те салады. Нәтиже: Негізгі ойды ажыратып айту қабілеті дамиды, есте сақтау мен талдау машығы жетіледі.		
--	--	--	--	--

Бөлім		
Педагогтің аты-жөні		
Күні:		
Сынып:	Қатысушылар саны:	Қатыспағандар саны:
Сабақтың тақырыбы	Ақпаратты салыстыру	
Оқу бағдарламасына сәйкес оқыту мақсаттары	Сабақтың мақсаты • Әртүрлі дереккөздерден алынған ақпаратты салыстыра отырып, ұқсастықтары мен айырмашылықтарын анықтау; • Мәтіндегі фактілер мен пікірлердің үйлесімін саралау; • Салыстыру нәтижесін графикалық немесе кестелік формада ұсыну; • Ақпараттың шынайылығын бағалау дағдысын қалыптастыру.	

Сабақтың барысы

Сабақтың кезеңі/уақыт	Педагогтің әрекеті	Оқушының әрекеті	Бағалау	Ресурстар
Сабақтың басы	Сыныпқа көтеріңкі көңіл-күймен кіріп, мейірімді жүзбен сәлемдесу.	Мұғалімнің келуін жылы қабылдап, оқу үдерісіне белсенді түрде қосылуға ниет білдіреді.		Түрлі – түсті доптар

	Оқушылардың түгел екеніне байыппен көз жеткізіп, барлығының назарын қызығушылықпен сабаққа аудару. Білім әлеміне аттанар алғашқы қадам: Сабақтың мақсаттарын айқындап, оқушыларды ойлануға жетелеу. Сыныпта жағымды әрі сенімді атмосфера қалыптастыру.	Оқушылар қажетті ақпаратты жазып алады және алдағы тапсырмалар мен күтілетін нәтижелерге назар аударады. 🌀 Жаттығу: «Қайсысы өтірік?» Мақсаты: Өзара таныстықты арттырып, қызығушылықпен тыңдау және ой бөлісу дағдыларын дамыту. Өтуі: 1. Оқушы өзі жайлы үш дерек айтады: екеуі шын, бірі – ойдан шығарылған. 👉 Мысалы: «Мен шахмат ойнаймын. Итім бар. Ұшаққа мініп көрмеппін». 2. Қалғандары жалған мәліметті табуға тырысады. 3. Соңында оқушы шындықты айтып, түсіндіреді. Нәтиже:		
--	--	---	--	--

		Сыныптастардың арасындағы сенім нығаяды, бір-бірін жақынырақ тануға мүмкіндік туады.		
Сабақтың ортасы	Жаңа тақырыпты түсініп, игеруіне ықпал ететін тиімді орта қалыптастырады.	Сабақ барысында берілген әрекеттерге қатысып, алған түсініктерін іс жүзінде іске асырады.		

Көркем мәтін (ауқымды контекст, жоғары сыныптарға)

Үзінді:

Бір оқиғаға байланысты әртүрлі ақпарат көздерінен алынған мәліметтер жиі бір-біріне ұқсас та, кейде тіпті қарама-қайшы да болуы мүмкін. Мысалы, мәдени шара туралы ресми сайт пен блогер жазбасының мазмұнын салыстырсақ, ресми деректе нақты фактілер мен статистика басым болса, блогер өз әсерін, эмоциясын және жеке пікірін қосады.

Ақпаратты салыстыру – тек мәтін мазмұнын қарау емес, оның көзін, мақсатын және аудиториясын ескере отырып, терең талдау. Бұл тәсіл оқырманға оқиганың жан-жақты бейнесін көруге және өз қорытындысын жасауға мүмкіндік береді.

PISA форматына негізделген тапсырмалар

1. Оқылым (Reading) – Венн диаграммасы арқылы салыстыру

Берілген екі мәтінді (ресми мақала және блог жазбасы) оқып, ұқсастықтар мен айырмашылықтарды толтырыңыз.

Ұқсастықтар	Айырмашылықтар (Мәтін 1)	Айырмашылықтар (Мәтін 2)

2. Айтылым (Speaking) – «Пікірталас дуэті» әдісі

Тапсырма:

Жүппен жұмыс істеңіз. Бір оқушы Мәтін 1 көзқарасын қорғайды, екіншісі – Мәтін 2 көзқарасын.

- 1 минут дайындық, 1 минут сөйлеу;
- Аргументтеріңізді нақты деректермен бекітіңіз;
- Соңында ортақ қорытынды жасаңыз.

3. Жазылым (Writing) – Салыстырмалы эссе

Тапсырма:

100–120 сөздік мәтін жазыңыз, онда:

1. Қай дереккөзді сенімдірек деп санайтыныңызды;

2. Ұқсастықтар мен айырмашылықтарды;
3. Ақпаратты салыстырудан қандай қорытынды шыққанын көрсетіңіз.

4. Тыңдалым (Listening) – Аудиоматериалдарды салыстыру

Тапсырма:

Екі қысқа аудиожазбаны тыңдаңыз (бірі – жаңалық репортажы, бірі – авторлық подкаст).

Кестеге мәлімет толтырыңыз:

Ақпарат көзі	Негізгі тақырып	Негізгі фактілер	Пікірлер/Бағалау	Эмоциялық реңк
--------------	-----------------	------------------	------------------	----------------

5. Аналитикалық тапсырма – Ақпараттың дәлдігі

Тапсырма:

Берілген дереккөздерден алынған үш мәліметті салыстырыңыз.

- Қайсысы нақты дерекке сүйенген?
- Қайсысында субъективті пікір басым?
- Сіздің қорытындыңыз қандай?

Сабақтың аяғы	Оқушылардың өз оқу нәтижелерін саралап, жетістіктері мен кемшіліктерін аңғаруға мүмкіндік беретін жұмыстарды ұйымдастыру. Сабақ соңында түсінікті тереңдету үшін ой бөлісуге мүмкіндік беретін орта ұйымдастыру.	Әр оқушының оқу барысындағы ілгерілеуін өздігінен бағалап, нәтижелерін зерделеу. Жаттығу: «Ой сандығы» Мақсаты: Сабаққа бағыт беру, бұрынғы білімді байланыстыру және жеке оқу процесін бақылау. Өтуі: 1. Оқушыларға үш бөлікті кесте беріледі: – «Білемін» – «Білгім келеді» – «Үйрендім» 2. Сабақ басында	"Қалай сезіндің?" – 😊 – бәрі түсінікті, 😊 – кейбір жері түсініксіз, 😞 – қиын болды.	Оқушылардың оқу барысында қол жеткізген нәтижелерін байқауға және бағалауға арналған түрлі амалдар мен жұмыс түрлері.
---------------	---	--	---	---

		алғашқы екі баған толтырылады. 3. Сабақ соңында үшінші баған толтырылып, қорытынды жасалады. 4. Қаласа, «Қалай меңгердім?» бөлімімен толықтырады. Нәтиже: Оқушылар білімін жүйелеп, өз даму жолын түсінуге дағдыланады.		
--	--	--	--	--

Бөлім		
Педагогтің аты-жөні		
Күні:		
Сынып:	Қатысушылар саны:	Қатыспағандар саны:
Сабақтың тақырыбы	Фактчекинг: дереккөзді тексеру	
Оқу бағдарламасына сәйкес оқыту мақсаттары	Сабақтың мақсаты • Дереккөздің сенімділігін бағалау критерийлерін қолдана білу; • Ақпараттың шынайылығын анықтау үшін түрлі тексеру әдістерін меңгеру; • Мәтіндегі фактілер мен жалған мәліметтерді ажырата алу; • Ақпаратты тексеру нәтижесін кесте, сызба немесе қысқаша есеп түрінде ұсыну.	

Сабақтың барысы

Сабақтың кезеңі/уақыт	Педагогтің әрекеті	Оқушының әрекеті	Бағалау	Ресурстар
-----------------------	--------------------	------------------	---------	-----------

Сабақтың басы	Сыныпқа көтеріңкі көңіл-күймен кіріп, мейірімді жүзбен сәлемдесу. Оқушылардың түгел екеніне байыппен көз жеткізіп, барлығының назарын қызығушылықпен сабаққа аудару. Білім әлеміне аттанар алғашқы қадам: Сабақтың мақсаттарын айқындап, оқушыларды ойлануға жетелеу. Сыныпта жағымды әрі сенімді атмосфера қалыптастыру.	Мұғалімнің келуін жылы қабылдап, оқу үдерісіне белсенді түрде қосылуға ниет білдіреді. Оқушылар қажетті ақпаратты жазып алады және алдағы тапсырмалар мен күтілетін нәтижелерге назар аударады. 🌀 Жаттығу: «Кім басшы?» Мақсаты: Зейінділік, қимылды бақылау және топпен жұмыс үйлесімділігін арттыру. Өтуі: 1. Бір оқушы сыртқа шығады. 2. Қалғандары шеңберге тұрып, ішінен біреу жасырын жетекші болып таңдалады. 3. Ол түрлі қимылдар жасап, басқалар сол қимылды		Түрлі – түсті доптар
----------------------	---	--	--	-----------------------------

		қайталайды. 4. Сырттағы оқушы кіріп, әрекет арқылы кім жетекші екенін табуға тырысады. 5. Тапқан жағдайда, орын ауыстырады. Нәтиже: Байқағыштық, ептілік және бірлескен әрекет дағдылары дамиды.		
Сабақтың ортасы	Жаңа тақырыпты түсініп, игеруіне ықпал ететін тиімді орта қалыптастырады.	Сабақ барысында берілген әрекеттерге қатысып, алған түсініктерін іс жүзінде іске асырады.		

Көркем мәтін (ауқымды контекст, жоғары сыныптарға)

Үзінді:

XXI ғасырда ақпараттың көптігі адамды жиі шатастырады. Әлеуметтік желідегі жазба немесе жаңалық тақырыбы бір қарағанда сенімді көрінуі мүмкін, алайда дереккөзді тексермей тұрып, оны бөлісу – қауіпті. Фактчекинг әдістерінің бірі – дереккөздің тарихын зерттеу: ол бұрын қаншалықты сенімді ақпарат таратқан, мәліметтерді нақты деректермен бекіткен бе, жоқ па. Екінші қадам – мәліметті басқа беделді сайттардан немесе ресми құжаттардан салыстыра тексеру.

Шынайылықты бағалау – тек журналистерге ғана емес, кез келген саналы азаматқа қажет дағды. Өйткені шындықты бұрмалау, жалған дерек тарату қоғамда қате түсінік қалыптастырады.

PISA форматына негізделген тапсырмалар

1. Оқылым (Reading) – Сенімділік индикаторлары

Берілген үш дереккөзді (интернет мақаласы, блог жазбасы, ресми есеп) оқып, төмендегі кестеге белгі қойыңыз:

Дереккөз атауы	Автордың беделі	Дәлелдер саны	Деректердің расталуы	Жалпы сенімділік (жоғары/орта/төмен)

2. Айтылым (Speaking) – «Тексеру тізбегі» әдісі

Тапсырма:

Топта бір дереккөзді таңдап, оны тексеру жоспарын ауызша ұсыныңыз:

1. Автор туралы мәлімет жинау;
2. Фактілерді басқа деректермен салыстыру;
3. Сарапшылар пікірін табу.

Сөйлеуде нақты дәйектер қолданыңыз.

3. Жазылым (Writing) – Фактчекинг есебі

Тапсырма:

Берілген жаңалық мәтінін тексеріп, 80–100 сөзден тұратын есеп жазыңыз:

- Қай тұстары сенімді;
- Қай жерінде күмән бар;
- Тексеру үшін қандай қосымша қадамдар жасадыңыз.

4. Тыңдалым (Listening) – Радиоэфирден дерек тексеру

Тапсырма:

Аудио хабарламаны тыңдап, негізгі деректерді төмендегі сызбаға енгізіңіз:

Сызба:

- Тақырып:
- Берілген негізгі фактілер:
- Растау дереккөздері:
- Сенімділік деңгейі:

5. Аналитикалық тапсырма – «Жалған ақпарат» маркерлері

Тапсырма:

Берілген мәтіндерден жалған ақпараттың белгілерін (сенімсіз сілтемелер, эмоциялық асыра сілтеу, дереккөздің болмауы) тауып, жеке тізім құрастырыңыз. Оны дәлелдермен негіздеңіз.

Сабақтың аяғы	Оқушылардың өз оқу нәтижелерін саралап, жетістіктері мен кемшіліктерін аңғаруға мүмкіндік беретін	Әр оқушының оқу барысындағы ілгерілеуін өздігінен бағалап, нәтижелерін зерделеу. □ Жаттығу: «Артықты тап»	"Жұлдызыңды жарқырат!" – Оқушы әр жетістікке жұлдыз алып отырады. ✨	Оқушылардың оқу барысында қол жеткізген нәтижелерін байқауға және бағалауға
---------------	---	--	---	---

	жұмыстарды ұйымдастыру. Сабақ соңында түсінікті тереңдету үшін ой бөлісуге мүмкіндік беретін орта ұйымдастыру.	Мақсаты: Ойлау, сөйлеу және сөз мағынасын түсіну дағдыларын дамыту. Өтуі: 1. Әр топқа 4 сөзден тұратын жиын беріледі. ✍ Мысалы: Қалам, кітап, сызғыш, алма 2. Топ ішінде артық сөз анықталып, себебі түсіндіріледі. ✍ Мысалы: «Алма — тағам, қалғандары — мектеп құралдары». 3. Логикалық әрі негізді жауаптарға ұпай беріледі. Нәтиже: Балалар талдау, салыстыру және дәлелді пікір айтуға дағдыланады.		арналған түрлі амалдар мен жұмыс түрлері.
--	--	--	--	--

Бөлім	
Педагогтің аты-жөні	
Күні:	

Сынып:	Қатысушылар саны:	Қатыспағандар саны:
Сабақтың тақырыбы	Жалған ақпарат белгілері	
Оқу бағдарламасына сәйкес оқыту мақсаттары	Сабақтың мақсаты - Жалған ақпараттың негізгі маркерлерін анықтау және жіктеу; - Мәтіндегі эмоциялық, манипулятивтік және сенімсіз элементтерді табу; - Ақпаратты тексеру барысында дәлелдер келтіру дағдыларын дамыту; - Ақпаратты визуалды кесте мен схема түрінде көрсету.	

Сабақтың барысы

Сабақтың кезеңі/уақыт	Педагогтің әрекеті	Оқушының әрекеті	Бағалау	Ресурстар
Сабақтың басы	Сыныпқа көтеріңкі көңіл-күймен кіріп, мейірімді жүзбен сәлемдесу. Оқушылардың түгел екеніне байыппен көз жеткізіп, барлығының назарын қызығушылықпен сабаққа аудару. Білім әлеміне аттанар алғашқы қадам: Сабақтың мақсаттарын айқындап, оқушыларды ойлануға жетелеу. Сыныпта	Мұғалімнің келуін жылы қабылдап, оқу үдерісіне белсенді түрде қосылуға ниет білдіреді. Оқушылар қажетті ақпаратты жазып алады және алдағы тапсырмалар мен күтілетін нәтижелерге назар аударады. Жаттығу: «Артықты тап» Мақсаты: Ойлау, сөйлеу және сөз мағынасын түсіну дағдыларын дамыту. Өтуі:		Түрлі – түсті доптар

	жағымды әрі сенімді атмосфера қалыптастыру.	1. Әр топқа 4 сөзден тұратын жиын беріледі. Мысалы: Қалам, кітап, сызғыш, алма 2. Топ ішінде артық сөз анықталып, себебі түсіндіріледі . Мысалы: «Алма — тағам, қалғандары — мектеп құралдары». 3. Логикалық әрі негізді жауаптарға ұпай беріледі. Нәтиже: Балалар талдау, салыстыру және дәлелді пікір айтуға дағдыланады.		
Сабақтың ортасы	Жаңа тақырыпты түсініп, игеруіне ықпал ететін тиімді орта қалыптастырады .	Сабақ барысында берілген әрекеттерге қатысып, алған түсініктерін іс жүзінде іске асырады.		
Көркем мәтін (ауқымды контекст, жоғары сыныптарға) Үзінді: Ақпарат ғасырында жалған жаңалықтар бұрынғыдан да жылдам тарайды. Кейбір деректер тек фактілерді бұрмалап қана қоймайды, сонымен бірге оқырманды				

эмоциялық тұрғыдан әсерлеуге тырысады. Мысалы, «Сен шошисың!» немесе «Бұл – сен білмеген сұмдық!» сияқты айқайлы тақырыптар оқырман назарын тез аударғанмен, мазмұнның шынайылығына кепіл бола алмайды. Жалған ақпараттың тағы бір белгісі – дереккөздің анық көрсетілмеуі немесе тек «мамандардың айтуынша» деген жалпы тіркестермен шектелуі. Саналы тұтынушы ақпараттың осындай белгілерін ерте байқап, тексеру дағдыларын қолдану арқылы шындықты жалғаннан ажырата алады.

PISA форматына негізделген тапсырмалар

1. Оқылым (Reading) – Маркерлерді сәйкестендіру

Берілген мәтінді оқып, жалған ақпарат белгілерін төмендегі кестеге толтырыңыз:

Белгі түрі	Мәтіндегі мысал	Неге бұл жалған ақпарат белгісі?
Эмоциялық асыра сілтеу		
Дереккөздің болмауы		
Манипулятивті сөздер		

2. Айтылым (Speaking) – «Дәлел мен жалған» ойыны

Тапсырма:

Топта екі рөлге бөлініңіз:

- Бірінші топ – берілген ақпараттың жалған екенін дәлелдейтіндер;
 - Екінші топ – оның шынайы екенін қорғаушылар.
- Талқылау кезінде нақты дәйектер мен тексерілген мәліметтерді қолданыңыз.

3. Жазылым (Writing) – Аналитикалық парақ

Тапсырма:

Берілген жаңалық мәтінін талдап, 120 сөзден тұратын қысқаша аналитикалық парақ жасаңыз:

- Жалған ақпарат белгілері;
- Дәлел ретінде табылған мысалдар;
- Қорытынды шешім (сенімді/сенімсіз).

4. Тыңдалым (Listening) – Аудио талдау

Тапсырма:

Аудио жаңалық үзіндісін тындап, төмендегі схеманы толтырыңыз:

Сызба:

1. Тақырып:
2. Мазмұндағы негізгі факт:
3. Жалған ақпарат маркерлері:
4. Қосымша тексеру қажет деректер:

5. Салыстыру тапсырмасы – «Шындық vs Жалған»

Тапсырма:

Екі жаңалық мәтіні беріледі: біреуі шынайы деректерге, екіншісі жалған

мәліметтерге негізделген. Кестеге толтырыңыз:

Мәтін	Сенімділік деңгейі	Дәлелдер саны	Эмоция деңгейі	Қорытынды
1				
2				

Сабақтың аяғы	Оқушылардың өз оқу нәтижелерін саралап, жетістіктері мен кемшіліктерін аңғаруға мүмкіндік беретін жұмыстарды ұйымдастыру. Сабақ соңында түсінікті тереңдету үшін ой бөлісуге мүмкіндік беретін орта ұйымдастыру.	Әр оқушының оқу барысындағы ілгерілеуін өздігінен бағалап, нәтижелерін зерделеу. □ Жаттығу: «Қай деңгейдемін?» Мақсаты: Оқушылардың тақырыпты қаншалықты меңгергенін анықтау және алға жылжуын бақылау. Өтуі: 1. Тақтаға үш деңгейлі саты бейнеленеді: – 1-деңгей: «Бүгін ғана білдім» – 2-деңгей: «Түсініп келе жатырмын» – 3-деңгей: «Жақсы меңгердім» 2. Мұғалім шағын сұрақ қояды немесе тапсырма береді.	"Білім мен ойын бірге!" – Квест, викторина, пазл арқылы білімін тексеру. 	Оқушылардың оқу барысында қол жеткізген нәтижелерін байқауға және бағалауға арналған түрлі амалдар мен жұмыс түрлері.
---------------	--	--	---	--

		3. Оқушылар өз деңгейін белгі арқылы көрсетеді (мысалы, стикермен не қолмен). Нәтиже: Мұғалім бірден кері байланыс алып, қажет жағдайда оқыту тәсілін өзгертеді.		
--	--	---	--	--

Бөлім		
Педагогтің аты-жөні		
Күні:		
Сынып:	Қатысушылар саны:	Қатыспағандар саны:
Сабақтың тақырыбы	Мәтінді қайта жазу	
Оқу бағдарламасына сәйкес оқыту мақсаттары	Сабақтың мақсаты - Мәтіндегі негізгі ойды сақтай отырып, оның құрылымы мен сөздік құрамын өзгерте білу; - Мағыналық баламаларды пайдалану арқылы мәтінді түрлендіру дағдысын қалыптастыру; - Стилистикалық сәйкестікті сақтау және оқырманға түсінікті тілде жеткізу дағдысын дамыту; - Ақпаратты қайта жазу барысында авторлық көзқарасты бейтарап түрде беру.	

Сабақтың барысы

Сабақтың кезеңі/уақыт	Педагогтің әрекеті	Оқушының әрекеті	Бағалау	Ресурстар
Сабақтың басы	Сыныпқа көтеріңкі көңіл-күймен кіріп, мейірімді жүзбен	Мұғалімнің келуін жылы қабылдап, оқу үдерісіне белсенді түрде қосылуға ниет		Түрлі – түсті доптар

	сәлемдесу. Оқушылардың түгел екеніне байыппен көз жеткізіп, барлығының назарын қызығушылықпен сабаққа аудару. Білім әлеміне аттанар алғашқы қадам: Сабақтың мақсаттарын айқындап, оқушыларды ойлануға жетелеу. Сыныпта жағымды әрі сенімді атмосфера қалыптастыру.	білдіреді. Оқушылар қажетті ақпаратты жазып алады және алдағы тапсырмалар мен күтілетін нәтижелерге назар аударады. Жаттығу: «Көңіл күйдің түсі» Мақсаты: Эмоциялық күйді тану, оны түс арқылы жеткізу және шығармашылықпен ойлау. Өтуі: 1. Оқушыларға түрлі түсті қағаз немесе қарындаштар ұсынылады. 2. Мұғалім: «Қазіргі көңіл күйіңді қай түспен сипаттайсың?» деп сұрайды. 3. Оқушылар түс таңдап, таңдау себебін қысқаша түсіндіреді. Мысалы: «Мен сары түстемін – көңілдімін».		
--	---	--	--	--

		4. Қаласа, сол түске сай сурет салып көрсетуге болады. Нәтиже: Балалар ішкі күйін тануға және оны көркем тілмен жеткізуге машықтанады.		
Сабақтың ортасы	Жаңа тақырыпты түсініп, игеруіне ықпал ететін тиімді орта қалыптастырады.	Сабақ барысында берілген әрекеттерге қатысып, алған түсініктерін іс жүзінде іске асырады.		

Көркем мәтін (ауқымды контекст, жоғары сыныптарға)

Үзінді:

Таңның арайлы шағы еді. Қала көшелері әлі де бос, тек сирек өткен көліктердің дыбысы ғана естіледі. Қарт жазушы үйінің терезесінен сыртқа қарап, жаңа шығармасының алғашқы сөйлемдерін ой елегінен өткізіп отыр. Оның мақсаты – тек оқиғаны баяндау емес, сол оқиғаның астарындағы шындықты жеткізу. Қаламгер біледі: кейде бір сөйлемді қайта жазу арқылы оның әсері әлдеқайда күшейеді, кейде, керісінше, артық сөздерді алып тастау керек. Әр сөз – ойдың айнасы, ал оны шынайы ету – жазушы шеберлігінің шыңы.

PISA форматына негізделген тапсырмалар

1. Оқылым (Reading) – Мағынаны сақтау

Берілген мәтінді оқып, оның негізгі ойы мен қосымша детальдарын кестеге толтырыңыз:

Мәтін бөлігі	Негізгі идея	Қосымша мәлімет	Қайта жазудағы өзгеріс нұсқасы
1-абзац			
2-абзац			

2. Айтылым (Speaking) – «Сөз ауыстыр, мағына сақта»

Тапсырма:

Сынып екі топқа бөлінеді. Бірінші топқа мәтіннің түпнұсқа сөйлемдері, екінші топқа синонимдік және құрылымдық өзгеріс енгізілген нұсқасы беріледі. Әр топ сөйлемдерді оқып, олардың мағыналық сәйкестігін дәлелдейді.

3. Жазылым (Writing) – Стыльді өзгерту

Тапсырма:

Мәтінді ақпараттық-жаңалық стилінде қайта жазыңыз.

Шарттары:

- Негізгі мазмұнды сақтаңыз;
- Эмоциялық элементтерді азайтыңыз;
- Фактілерді анық және қысқа беріңіз.

4. Тыңдалым (Listening) – Мазмұнды түрлендіру**Тапсырма:**

Аудио түрінде берілген мәтінді тыңдап, оны үш түрлі нұсқада қайта жазыңыз:

1. Ресми стильде;
2. Көркем әдеби стильде;
3. Қарапайым ауызекі тілде.

5. Салыстыру және талдау**Тапсырма:**

Төмендегі екі қайта жазылған нұсқаны салыстырып, қайсысы түпнұсқаның мәнін жақсы жеткізгенін анықтаңыз:

Критерий	Нұсқа А	Нұсқа В
Мағынаның сақталуы		
Сөз қолданыс дәлдігі		
Стильдің бірізділігі		
Оқылым жеңілдігі		

Сабақтың аяғы	Оқушылардың өз оқу нәтижелерін саралап, жетістіктері мен кемшіліктерін аңғаруға мүмкіндік беретін жұмыстарды ұйымдастыру. Сабақ соңында түсінікті тереңдету үшін ой бөлісуге мүмкіндік беретін орта ұйымдастыру.	Әр оқушының оқу барысындағы ілгерілеуін өздігінен бағалап, нәтижелерін зерделеу. Жаттығу: «Қимылмен бейнеле» Мақсаты: Қиялды, үйлесімді әрекетті және визуалды есте сақтауды жетілдіру. Өтуі: 1. Оқушылар жұпқа бөлінеді: біреуі — бейнелеуші,	"Сабақ туралы өз ойың!" – Не білдім? Не ұнады? Не қиын болды? 	Оқушылардың оқу барысында қол жеткізген нәтижелерін байқауға және бағалауға арналған түрлі амалдар мен жұмыс түрлері.
---------------	---	--	---	---

		екіншісі — қайталаушы. 2. Мұғалім белгілі бір образды атайды (мысалы: балық, ағаш, жел). 3. Бірі сол бейнені қол қимылы арқылы көрсетеді, екіншісі дәл соны қайталайды. 4. Рөлдер ауысады. Нәтиже: Балалар дене арқылы бейнелеуді, серіктесіне мұқият қарауды және шығармашылықпен ойлауды үйренеді.		
--	--	--	--	--

Бөлім		
Педагогтің аты-жөні		
Күні:		
Сынып:	Қатысушылар саны:	Қатыспағандар саны:
Сабақтың тақырыбы	Мәтін мазмұнын әңгімелеу	
Оқу бағдарламасына сәйкес оқыту мақсаттары	Сабақтың мақсаты - Мәтін мазмұнын толық әрі жүйелі жеткізе алу дағдысын қалыптастыру; - Оқиға желісін логикалық бірізділікпен баяндау; - Маңызды және қосымша ақпаратты ажырата білу; - Әңгімелеу барысында тілдік нормаларды сақтап, сөздік қорды байыту.	

Сабақтың барысы

Сабақтың кезеңі/уақыт	Педагогтің әрекеті	Оқушының әрекеті	Бағалау	Ресурстар
Сабақтың басы	Сыныпқа көтеріңкі көңіл-күймен кіріп, мейірімді жүзбен сәлемдесу. Оқушылардың түгел екеніне байыппен көз жеткізіп, барлығының назарын қызығушылықпен сабаққа аудару. Білім әлеміне аттанар алғашқы қадам: Сабақтың мақсаттарын айқындап, оқушыларды ойлануға жетелеу. Сыныпта жағымды әрі сенімді атмосфера қалыптастыру.	Мұғалімнің келуін жылы қабылдап, оқу үдерісіне белсенді түрде қосылуға ниет білдіреді. Оқушылар қажетті ақпаратты жазып алады және алдағы тапсырмалар мен күтілетін нәтижелерге назар аударады. ♂ Жаттығу: «Қатып қал!» Мақсаты: Зейін, шыдамдылық және қозғалысты бақылау қабілетін дамыту. Өтуі: 1. Оқушылар баяу әуенмен еркін қозғалады. 2. Мұғалім «Токта!» дегенде барлығы бірден қимылсыз қалыпқа енеді. 3. Қозғалып қойған ойыншы		Түрлі – түсті доптар

		келесі айналымда бақылаушы болады. 4. Соңына дейін тапжылмай тұрған оқушы жеңімпаз болады. Нәтиже: Балалар назарын шоғырландыруды, дене тепе-теңдігін сақтауды және өзін-өзі ұстауды үйренеді.		
Сабақтың ортасы	Жаңа тақырыпты түсініп, игеруіне ықпал ететін тиімді орта қалыптастырады.	Сабақ барысында берілген әрекеттерге қатысып, алған түсініктерін іс жүзінде іске асырады.		

Көркем мәтін (ауқымды контекст, жоғары сыныптарға)

Үзінді:

Күздің соңғы айы болатын. Қала аспанын сұр бұлт торлап, жапырақтар соңғы рет желмен бірге би билегендей сыбдырлап жерге қонады. Университет дәлізінде студенттердің әңгімесі, кітап парақтарының сыбдыры араласып, өзіне тән жылы атмосфера қалыптасқан. Айнұр жаңа жобаға дайындалып жүр. Оның зерттеу тақырыбы – заманауи медиамәтіндердің жастар санасына әсері. Ол күн сайын газет-журналдар мен әлеуметтік желіден түрлі мақалалар мен жазбаларды оқып, олардың негізгі идеясын дәптеріне түсіріп отырады. Бұл жұмыс оған тек білім ғана емес, айналасындағы әлемді тереңірек түсіну мүмкіндігін сыйлады.

PISA форматына негізделген тапсырмалар

1. Оқылым (Reading) – Оқиға желісін бөлу

Мәтінді оқып, оқиға барысын үш негізгі кезеңге бөліп, кестені толтырыңыз:

Кезең	Қысқаша мазмұн	Маңызды детальдар
1-кезең		
2-кезең		
3-кезең		

2. Айтылым (Speaking) – «Әңгіме желісін жалғастыр»

Тапсырма:

Берілген үзіндіні өз сөзіңізбен әңгімелеп беріңіз, бірақ оқиғаны басқа кейіпкердің көзқарасымен жеткізіңіз. Мысалы, Айнұрдың орнына оның досының атынан баяндау.

3. Жазылым (Writing) – Қысқа әңгімелеу

Тапсырма:

Мәтін мазмұнын 60–80 сөз көлемінде қысқартып жазыңыз.

Шарттары:

- Маңызды оқиғалар сақталуы керек;
- Артық детальдар алынуы тиіс;
- Логикалық құрылым бұзылмауы керек.

4. Тыңдалым (Listening) – Ақпаратты толықтыру

Тапсырма:

Аудио нұсқадағы мәтінді тыңдап, төмендегі кестеге жетіспейтін мәліметтерді жазыңыз:

Сұрақ	Жауап
Кейіпкердің басты мақсаты не болды?	
Ол ақпаратты қайдан жинады?	
Зерттеудің нәтижесінде не білді?	

5. Салыстыру және бағалау

Тапсырма:

Сыныптағы екі оқушы бір мәтінді мазмұндап береді. Тыңдап болған соң, кестеге сәйкес бағалаңыз:

Критерий	Оқушы А	Оқушы В
Негізгі ойды жеткізу		
Оқиға ретінің сақталуы		
Сөз қолданыстың байлығы		
Тыңдаушыға түсініктілігі		

Сабақтың аяғы	Оқушылардың өз оқу нәтижелерін саралап, жетістіктері мен кемшіліктерін аңғаруға мүмкіндік беретін жұмыстарды	Әр оқушының оқу барысындағы ілгерілеуін өздігінен бағалап, нәтижелерін зерделеу. Жаттығу: «Төрт баған әдісі»	"Сезімің қандай деңгейде?" " Өз көңіл-күйіңді көрсетіп, білімге әсерін түсін.	Оқушылардың оқу барысында қол жеткізген нәтижелерін байқауға және бағалауға арналған түрлі амалдар
---------------	--	--	--	--

	ұйымдастыру. Сабақ соңында түсінікті тереңдету үшін ой бөлісуге мүмкіндік беретін орта ұйымдастыру.	Мақсаты: Мәтіндегі негізгі ойды ұғынып, жеке біліммен байланыстыра отырып жүйелеу. Өтуі: 1. Оқушыларға төрт бағаннан тұратын кесте ұсынылады: – Не білемін – Не білгім келеді – Не үйрендім – Не таңғалдырды 2. Мәтінге дейін – алғашқы екі бөлікті толтырады. 3. Мәтіннен кейін – қалған екі бағанға жазба жазады. Нәтиже: Оқушылар оқу барысында ақпаратты салыстыру, саралау және талдау дағдыларын дамытады.		мен жұмыс түрлері.
--	---	--	--	--------------------

Бөлім		
Педагогтің аты-жөні		
Күні:		
Сынып:	Қатысушылар саны:	Қатыспағандар саны:
Сабақтың тақырыбы	Ақпараттық мәтін бойынша пікірталас	
Оқу		

бағдарламасына сәйкес оқыту мақсаттары	Сабақтың мақсаты - Ақпараттық мәтіндегі негізгі ойды анықтап, оған байланысты жеке ұстаным қалыптастыру; - Пікірталас кезінде дәлелді ой айту, қарсы пікірге аргумент келтіру дағдысын дамыту; - Ақпаратты талдауда сыни тұрғыдан ойлау қабілетін арттыру; - Айтылым, жазылым, тыңдалым және оқылым дағдыларын кешенді қолдану.
---	---

Сабақтың барысы

Сабақтың кезеңі/уақыт	Педагогтің әрекеті	Оқушының әрекеті	Бағалау	Ресурстар
Сабақтың басы	Сыныпқа көтеріңкі көңіл-күймен кіріп, мейірімді жүзбен сәлемдесу. Оқушылардың түгел екеніне байыппен көз жеткізіп, барлығының назарын қызығушылықпен сабаққа аудару. Білім әлеміне аттанар алғашқы қадам: Сабақтың мақсаттарын айқындап, оқушыларды ойлануға жетелеу. Сыныпта жағымды әрі сенімді атмосфера қалыптастыру.	Мұғалімнің келуін жылы қабылдап, оқу үдерісіне белсенді түрде қосылуға ниет білдіреді. Оқушылар қажетті ақпаратты жазып алады және алдағы тапсырмалар мен күтілетін нәтижелерге назар аударады. Жаттығу: «Жеміспен жеткіз» Мақсаты: Эмоцияны сыпайы әрі креативті түрде білдіру, қарым-қатынаста мәдениеттілікті қалыптастыру. Өтуі: 1. Оқушылар		Түрлі – түсті доптар

		шенберге тұрады. 2. Біреуі көңіл-күйін немесе өкпесін жеміспен байланыстырып айтады. ☞ Мысалы: «Бүгін мен апельсиндей сығылғандай болдым». 3. Келесі оқушы оған жылы әрі күлкілі жауап береді. ☞ Мысалы: «Кел, мен сені қарбыздай сергітейін!» 4. Ойын осылай жалғасады. Нәтиже: Балалар эмоцияны жұмсақ жеткізуге, әзілмен бөлісуге және тілдік икемділікті дамытуға машықтанады.		
Сабақтың ортасы	Жаңа тақырыпты түсініп, игеруіне ықпал ететін тиімді орта қалыптастырады.	Сабақ барысында берілген әрекеттерге қатысып, алған түсініктерін іс жүзінде іске асырады.		
Көркем мәтін (ауқымды контекст, жоғары сыныптарға)				

Үзінді:

Қазіргі заманда цифрлық технологиялар күнделікті өмірдің ажырамас бөлігіне айналды. Жасөспірімдердің көпшілігі ақпаратты әлеуметтік желілерден алады. Сарапшылардың айтуынша, бұл үрдіс екі түрлі нәтиже беруі мүмкін: бір жағынан, жылдам әрі қолжетімді ақпарат алуға мүмкіндік туады; екінші жағынан, тексерілмеген деректердің таралуы көбейеді. Жақында жүргізілген зерттеу нәтижесі бойынша, 16–18 жастағы жастардың 70%-ы жаңалықтарды ең алдымен Instagram немесе TikTok арқылы біледі. Дегенмен, бұл деректердің дұрыстығына көз жеткізу үшін тек аз бөлігі ғана қосымша дереккөздерді пайдаланады.

PISA форматына негізделген тапсырмалар

1. Оқылым (Reading) – Позицияны анықтау

Мәтінді оқып, төмендегі кестеге автордың ұстанымын және оған қарсы көзқарасты жазыңыз:

Мәселе	Автордың көзқарасы	Қарсы пікір
Әлеуметтік желілердің ақпараттық рөлі		

2. Айтылым (Speaking) – «Пікірлер қақтығысы»

Тапсырма:

Сынып екі топқа бөлінеді:

- 1-топ: «Әлеуметтік желі – ақпарат таратудың тиімді құралы»
- 2-топ: «Әлеуметтік желі – жалған ақпараттың көзі»

Топтар өз позициясын 2 аргументпен дәлелдеп, қарсы топқа бір сұрақ қояды.

3. Жазылым (Writing) – Қысқаша эссе

Тапсырма:

«Ақпарат алу үшін әлеуметтік желіні қолдану – қауіп пе, мүмкіндік пе?» тақырыбында 120–150 сөздік эссе жазыңыз.

Шарттары:

- Кемінде екі аргумент келтіріңіз;
- Қарсы пікірді жоққа шығаратын бір дәлел болсын;
- Қорытындыда өз ұстанымыңызды нақты айтыңыз.

4. Тыңдалым (Listening) – Мәліметті салыстыру

Тапсырма:

Аудио үзіндіде сарапшы әлеуметтік желілердің артықшылықтары мен кемшіліктерін атайды. Тыңдап болған соң, төмендегі кестені толтырыңыз:

Артықшылықтары	Кемшіліктері

5. Кесте талдау – Ақпаратты бағалау

Тапсырма:

Берілген кестеде екі дереккөз (ресми жаңалық порталы және әлеуметтік желі) арқылы берілген бір жаңалықтың деректері көрсетілген. Мәтінді оқып, қай дерек сенімдірек екенін және не себепті екенін жазыңыз.

Критерий	Ресми портал	Әлеуметтік желі
Автор		
Дереккөздер саны		
Дәлелдеме түрі		
Сенімділік бағасы		

Сабақтың аяғы	Оқушылардың өз оқу нәтижелерін саралап, жетістіктері мен кемшіліктерін аңғаруға мүмкіндік беретін жұмыстарды ұйымдастыру. Сабақ соңында түсінікті тереңдету үшін ой бөлісуге мүмкіндік беретін орта ұйымдастыру.	Әр оқушының оқу барысындағы ілгерілеуін өздігінен бағалап, нәтижелерін зерделеу. Жаттығу: «Менің бейнем – сабақты сөйлет» Мақсаты: Сабақ мазмұнын шығармашылық тұрғыдан ой елегінен өткізу және өз тәжірибесін өзгеше формада жеткізу. Өтуі: 1. Сабақ соңында оқушылар бүгінгі тақырыптағы бір ұғымды немесе элементті кейіпкерге айналдырады. Мысалы: «Мен –	 – «Әр қадам маңызды» – оқушының даму жолын үздіксіз қадағалау.	Оқушылардың оқу барысында қол жеткізген нәтижелерін байқауға және бағалауға арналған түрлі амалдар мен жұмыс түрлері.
---------------	--	--	---	--

		ереже, бүгін бәрі мені есте сақтауға тырысты». 2. Сол кейіпкер атынан қысқа ой айтып шығады. Нәтиже: Балалар өз білгенін өзгеше қырынан сипаттап, шығармашылық ойлау мен еркін сөйлеу дағдыларын дамытады.		
--	--	--	--	--

Бөлім		
Педагогтің аты-жөні		
Күні:		
Сынып:	Қатысушылар саны:	Қатыспағандар саны:
Сабақтың тақырыбы	Ақпараттық жоба дайындау	
Оқу бағдарламасына сәйкес оқыту мақсаттары	Сабақтың мақсаты - Ақпараттық жоба идеяларын құрастырып, құрылымын жоспарлау дағдыларын қалыптастыру; - Ақпаратты сұрыптау, жүйелеу және оны тиімді форматта ұсыну жолдарын меңгерту; - Ақпараттық мәтінмен жұмыс кезінде талдау, салыстыру және қорытынды жасау қабілеттерін жетілдіру; - Айтылым, жазылым, оқылым және тыңдалым дағдыларын жобалық жұмыс барысында біріктіру.	

Сабақтың барысы

Сабақтың кезеңі/уақы	Педагогтің әрекеті	Оқушының әрекеті	Бағалау	Ресурстар
-----------------------------	---------------------------	-------------------------	----------------	------------------

Т				
Сабақтың басы	Сыныпқа көтеріңкі көңіл-күймен кіріп, мейірімді жүзбен сәлемдесу. Оқушылардың түгел екеніне байыппен көз жеткізіп, барлығының назарын қызығушылықпен сабаққа аудару. Білім әлеміне аттанар алғашқы қадам: Сабақтың мақсаттарын айқындап, оқушыларды ойлануға жетелеу. Сыныпта жағымды әрі сенімді атмосфера қалыптастыру.	Мұғалімнің келуін жылы қабылдап, оқу үдерісіне белсенді түрде қосылуға ниет білдіреді. Оқушылар қажетті ақпаратты жазып алады және алдағы тапсырмалар мен күтілетін нәтижелерге назар аударады. 📖 Жаттығу: «Тыныштық сигналы» Мақсаты: Зейінді жинақтау және өзін-өзі реттеу қабілетін дамыту. Өтуі: 1. Мұғалім көзге көрінбейтін «тыныштық белгісін» көтеріп тұрғандай әрекет жасайды. 2. Балалар шеңберде отырып, белгі көтерілсе – үнсіз қалады,		Түрлі – түсті доптар

		түсірілсе – еркін қозғалады не сөйлейді. 3. Белгі баяу не жылдам ауысып отырады – оқушылар соған сәйкес әрекет етеді. 4. Жаттығу қысқа уақытқа созылады (2–3 минут). Нәтиже: Балалар зейінін бақылап, ішкі тыныштықты сақтауды және нұсқауға ікемделуді үйренеді.		
Сабақтың ортасы	Жаңа тақырыпты түсініп, игеруіне ықпал ететін тиімді орта қалыптастырады.	Сабақ барысында берілген әрекеттерге қатысып, алған түсініктерін іс жүзінде іске асырады.		

Көркем мәтін (ауқымды контекст, жоғары сыныптарға)

Үзінді:

XXI ғасырда ақпарат тек тұтыну емес, оны өндіру мен өңдеу процесінде белсенді қатысу маңызды рөл атқарады. Мектеп оқушылары түрлі зерттеу, әлеуметтік, мәдени тақырыптарға ақпараттық жобалар әзірлей алады. Мұндай жобалар қоғамда болып жатқан құбылыстарды талқылауға, деректерді сараптауға және жаңа шешім ұсынуға мүмкіндік береді. Мысалы, «Жасыл қала» жобасы аясында оқушылар өз аудандарындағы экологиялық жағдайды зерттеп, тұрғындармен сұхбат жүргізіп, қалдықтарды қайта өңдеу бойынша ұсыныстар жасады. Бұл жоба кейін жергілікті әкімдік назарын аударды және нақты шаралар қабылдауға түрткі болды.

PISA форматына негізделген тапсырмалар

1. Оқылым (Reading) – Ақпаратты құрылымдау

Мәтінді оқып, ақпараттық жоба дайындаудың негізгі кезеңдерін төмендегі кестеге орналастырыңыз:

Кезең	Сипаттама	Мысал

2. Айтылым (Speaking) – Жоба идеясы презентациясы

Тапсырма:

Топпен жұмыс істей отырып, өз аймағыңызға пайдалы болуы мүмкін ақпараттық жоба ойластырыңыз. Презентацияда мыналар қамтылсын:

- Жобаның атауы
- Мақсаты
- Қолданылатын ақпарат көздері
- Күтілетін нәтижелер

3. Жазылым (Writing) – Жоспар құру

Тапсырма:

Таңдаған жобаңызға қысқаша жоспар жазыңыз (150–180 сөз):

- Кіріспе (тақырыптың өзектілігі)
- Негізгі бөлім (зерттеу кезеңдері)
- Қорытынды (күтілетін нәтиже және ықпалы)

4. Тыңдалым (Listening) – Сарапшы кеңесі

Тапсырма:

Аудио жазбада журналист ақпараттық жоба дайындау кезінде жиі кездесетін қателерді атайды. Тыңдағаннан кейін кестені толтырыңыз:

Қате түрі	Сипаттамасы	Оны болдырмау жолы

5. Кесте талдау – Ақпарат көздерін салыстыру

Тапсырма:

Берілген кестеде екі ақпарат көзі (ғылыми мақала және әлеуметтік сауалнама нәтижелері) көрсетілген. Оларды салыстырып, қайсысын жобаға пайдалануға лайық деп есептейтініңізді негіздеңіз.

Критерий	Ғылыми мақала	Әлеуметтік сауалнама
Авторитеттілік		
Дерек нақтылығы		
Қолдану ыңғайлылығы		

Сабақтың аяғы	Оқушылардың өз оқу нәтижелерін саралап,	Әр оқушының оқу барысындағы ілгерілеуін	 – «Мәре бағасы» –	Оқушылардың оқу барысында
---------------	---	---	---	---------------------------

	жетістіктері мен кемшіліктерін аңғаруға мүмкіндік беретін жұмыстарды ұйымдастыру. Сабақ соңында түсінікті тереңдету үшін ой бөлісуге мүмкіндік беретін орта ұйымдастыру.	өздігінен бағалап, нәтижелерін зерделеу. Жаттығу: «Білім іздеушілер» Мақсаты: Ақпаратпен жұмыс істеу, топпен әрекеттесу және логикалық ойлауды дамыту. Өтуі: 1. Мұғалім тақырыпқа сай қысқа мәліметтерді сыныптың әр жеріне жасырады. 2. Оқушылар зерттеуші ретінде оларды тауып, жазып алады. 3. Соңында топ болып бірігіп, табылған деректерді талдап, қорытынды шығарады. Нәтиже: Балалар ақпаратты іздеу, саралау және ұжыммен жұмыс жүргізу қабілетін жетілдіреді.	тоқсан, бөлім соңындағы қорытынды нәтиже.	қол жеткізген нәтижелерін байқауға және бағалауға арналған түрлі амалдар мен жұмыс түрлері.
--	--	--	--	--

Бөлім		
Педагогтің аты-жөні		
Күні:		
Сынып:	Қатысушылар саны:	Қатыспағандар саны:
Сабақтың тақырыбы	Ақпаратты өңдеу алгоритмдері	
Оқу бағдарламасына сәйкес оқыту мақсаттары	Сабақтың мақсаты - Ақпаратты жүйелеу, талдау және қайта құрылымдау үшін алгоритмдік ойлауды дамыту; - Мәтіннен негізгі деректерді бөліп алу және оларды рет-ретімен ұйымдастыру дағдыларын жетілдіру; - Ақпараттық процестің кезеңдерін алгоритм түрінде көрсету тәсілдерін меңгерту; - Айтылым, тыңдалым, жазылым және оқылым дағдыларын алгоритмдік тапсырмалар арқылы интеграциялау.	

Сабақтың барысы

Сабақтың кезеңі/уақыт	Педагогтің әрекеті	Оқушының әрекеті	Бағалау	Ресурстар
Сабақтың басы	Сыныпқа көтеріңкі көңіл-күймен кіріп, мейірімді жүзбен сәлемдесу. Оқушылардың түгел екеніне байыппен көз жеткізіп, барлығының назарын қызығушылықпен сабаққа аудару. Білім әлеміне аттанар алғашқы қадам: Сабақтың мақсаттарын айқындап,	Мұғалімнің келуін жылы қабылдап, оқу үдерісіне белсенді түрде қосылуға ниет білдіреді. Оқушылар қажетті ақпаратты жазып алады және алдағы тапсырмалар мен күтілетін нәтижелерге назар аударады. Ойын: «Үнсіз бақ»		Түрлі – түсті доптар

	оқушыларды ойлануға жетелеу. Сыныпта жағымды әрі сенімді атмосфера қалыптастыру.	Мақсаты: Зейінділік, қимылды бақылау және тыныштықты сақтау қабілетін дамыту. Өтуі: – Балалар – үнсіз гүлдер, ал мұғалім – самал жел. – Мұғалім әртүрлі табиғи құбылыстарды айтады: ☞ «Жел» – гүлдер жай иіледі, ☞ «Күн» – қолдарын көтереді, ☞ «Жаңбыр» – төмен еңкейеді. – Қимылдар тыныш және баяу жасалады, дыбыс шығаруға болмайды. Нәтиже: Балалар тыныштықты сақтап, дене қимылын үйлестіру мен өзін-өзі бақылауға дағдыланады.		
Сабақтың ортасы	Жаңа тақырыпты түсініп, игеруіне ықпал ететін тиімді орта қалыптастырады.	Сабақ барысында берілген әрекеттерге қатысып, алған түсініктерін іс жүзінде іске асырады.		
Көркем мәтін (ауқымды контекст, жоғары сыныптарға) Үзінді: Ақпаратты өңдеу – бұл тек деректерді көшіру немесе жинау ғана емес, ол – олардың мәнін түсіну, байланыстарын анықтау және жаңа құрылым жасау				

процесі. Алгоритмдер осы процесті нақты қадамдарға бөлуге мүмкіндік береді. Мысалы, деректер журналистері үлкен көлемдегі статистиканы талдауда «сүзгілеу – топтау – визуализация» қағидасын қолданады. Бұл әдіс арқылы олар маңызды трендтерді анықтап, күрделі ақпаратты көпшілікке түсінікті форматта жеткізеді. Дәл осы тәсіл ғылыми зерттеулерде де, медиа контент жасауда да қолданылады.

PISA форматына негізделген тапсырмалар

1. Оқылым (Reading) – Қадамдарды анықтау

Мәтінді мұқият оқып, «Ақпаратты өңдеу» процесінің кезеңдерін логикалық реттілікпен жазыңыз.

Кесте:

Қадам №	Іс-әрекет сипаттамасы

2. Айтылым (Speaking) – Алгоритмді түсіндіру

Тапсырма:

Сыныпта екі топқа бөлініңіздер. Бірінші топ – берілген тақырыпқа («Қаладағы көлік қозғалысын бақылау»), екінші топ – («Мектептегі кітап қорының есебін жүргізу») ақпаратты өңдеу алгоритмін құрып, оны ауызша түсіндіреді. Түсіндіру кезінде:

- Кемінде 4 қадам болсын;
- Әр қадамды қысқаша мысалмен нақтылаңыз.

3. Жазылым (Writing) – Алгоритмдік нұсқаулық

Тапсырма:

Кітапханадағы жаңа кітаптар туралы ақпаратты оқу сайтында жариялау алгоритмін жазыңыз (150–170 сөз). Мәтінде:

- Мақсат
- Дерек жинау әдісі
- Жариялау реті
- Қорытынды бөлімі болсын.

4. Тыңдалым (Listening) – Деректерді өңдеу мысалы

Тапсырма:

Аудио жазбада мұғалім ақпаратты өңдеу алгоритмін құруда жиі кездесетін екі қателікті атайды. Тыңдағаннан кейін төмендегі кестені толтырыңыз:

Қате атауы	Қате неден туындайды?	Оны түзету жолы

5. Кесте талдау – Алгоритм түрлерін салыстыру

Тапсырма:

Берілген кестеде екі түрлі алгоритм (сызықтық және тармақталған) сипатталған. Сипаттаманы салыстырып, әрқайсысының артықшылығы мен кемшілігін жазыңыз.

Критерий	Сызықтық алгоритм	Тармақталған алгоритм
Құрылымдық күрделілік		
Икемділік деңгейі		
Қолдану мысалы		

Сабақтың аяғы	Оқушылардың өз оқу нәтижелерін саралап, жетістіктері мен кемшіліктерін аңғаруға мүмкіндік беретін жұмыстарды ұйымдастыру. Сабақ соңында түсінікті тереңдету үшін ой бөлісуге мүмкіндік беретін орта ұйымдастыру.	Әр оқушының оқу барысындағы ілгерілеуін өздігінен бағалап, нәтижелерін зерделеу. Әдіс: «Карусель бойынша ізденіс» Мақсаты: Ақпаратты талдау, бірлескен жұмыс және ойды қорытындылау дағдыларын жетілдіру. Қолданылуы: 1. Сыныпта бірнеше ақпараттық нүкте (мәтін, сурет, диаграмма) орналастырылады. 2. Оқушылар шағын топтарға бөлініп, әрқайсысы бір нүктеден бастайды. 3. Белгіленген уақыт ішінде берілген	«Өзіңе көз сал!» – оқушы өз күшін бағалап, талдайды.	Оқушылардың оқу барысында қол жеткізген нәтижелерін байқауға және бағалауға арналған түрлі амалдар мен жұмыс түрлері.
---------------	--	--	---	--

		материалмен танысып, негізгі мәліметтерді жазып алады. 4. Уақыт біткенде топ келесі нүктеге ауысады. 5. Барлығын аяқтаған соң, топ өз деректеріне сүйеніп қорытынды жасап, сыныппен бөліседі. Нәтиже: ◆ Ақпаратпен саналы жұмыс жасау ◆ Топпен тиімді әрекеттесу ◆ Ойды жүйелеп жеткізу ◆ Түрлі пәнмен байланыс орнату дағдысы қалыптасады.		
--	--	--	--	--

Бөлім		
Педагогтің аты-жөні		
Күні:		
Сынып:	Қатысушылар саны:	Қатыспағандар саны:
Сабақтың тақырыбы	Мәтінді редакциялау	
Оқу бағдарламасына сәйкес оқыту мақсаттары	Сабақтың мақсаты Мәтіндегі ойдың анықтығын, құрылымның логикалық бірізділігін және тілдік дәлдігін жетілдіру;	

	• Стильдік, грамматикалық және мазмұндық қателерді түзету дағдыларын дамыту; • Ақпаратты өңдеу барысында автор көзқарасын сақтай отырып, сапасын арттыру жолдарын үйрету; • Айтылым, тыңдалым, жазылым, оқылым әрекеттерін редакциялау үдерісімен байланыстыру.
--	---

Сабақтың барысы

Сабақтың кезеңі/уақыт	Педагогтің әрекеті	Оқушының әрекеті	Бағалау	Ресурстар
Сабақтың басы	Сыныпқа көтеріңкі көңіл-күймен кіріп, мейірімді жүзбен сәлемдесу. Оқушылардың түгел екеніне байыппен көз жеткізіп, барлығының назарын қызығушылықпен сабаққа аудару. Білім әлеміне аттанар алғашқы қадам: Сабақтың мақсаттарын айқындап, оқушыларды ойлануға жетелеу. Сыныпта жағымды әрі сенімді атмосфера қалыптастыру.	Мұғалімнің келуін жылы қабылдап, оқу үдерісіне белсенді түрде қосылуға ниет білдіреді. Оқушылар қажетті ақпаратты жазып алады және алдағы тапсырмалар мен күтілетін нәтижелерге назар аударады. ♀ Ойын: «Кімді айтып тұрмын?» Мақсаты: Байқағыштықты, ойлау мен сипаттап сөйлеу дағдыларын дамыту. Өтуі: – Бір оқушы бір адамды сипаттайды,		Түрлі – түсті доптар

		бірақ атын айтпайды (сырт келбеті, мінезі, әдеті бойынша). – Басқалары кім екенін табуға тырысады. – Тапқан оқушы келесі сипаттаушы болады. Нәтиже: ◆ Назар салып тыңдау ◆ Сипаттама арқылы ойлау ◆ Сөйлеу қабілетін дамыту ◆ Сыныпшілік қарым-қатынасты нығайту.		
Сабақтың ортасы	Жаңа тақырыпты түсініп, игеруіне ықпал ететін тиімді орта қалыптастырады.	Сабақ барысында берілген әрекеттерге қатысып, алған түсініктерін іс жүзінде іске асырады.		

Көркем мәтін (ауқымды контекст, жоғары сыныптарға)

Үзінді:

Мәтінді жазу – шығармашылық үдерістің алғашқы кезеңі ғана. Нағыз сапалы туындыны дүниеге әкелу үшін редакциялау маңызды орын алады. Редакциялау барысында автор жазғанын қайта қарап, қажетсіз қайталауларды қысқартады, ойды нақтылайды, сөйлемдердің ретін өзгертіп, мәтінді біртұтас әрі түсінікті етеді. Мәселен, публицистикалық мақала жазған журналист бастапқыда көп ақпарат енгізуі мүмкін, бірақ редакциялау кезінде негізгі идеяға қызмет етпейтін бөлшектер алынып тасталады. Бұл – мәтіннің әсерін күшейтетін басты қадам.

PISA форматына негізделген тапсырмалар

1. Оқылым (Reading) – Қателерді табу

Мәтінді оқып, 5 тілдік немесе құрылымдық кемшілікті анықтап, оларды түзету нұсқасын жазыңыз.

Кемшілік түрі	Дәл мысал	Ұсынылған түзету

2. Айтылым (Speaking) – Редакциялау кеңесі

Тапсырма:

Сыныпта жұп болып жұмыс істеңіздер. Серіктесіңіз жазған шағын мәтінді оқып, оны жақсарту үшін 3 нақты ұсыныс беріңіз. Ұсыныстарды дауыстап айтыңыз және оларды дәлелдермен негіздеңіз.

3. Жазылым (Writing) – Стыльді өзгерту

Берілген мәтінді ресми стильден бейресми стильге ауыстырып жазыңыз (немесе керісінше). Өзгерту кезінде сөйлем құрылымын, сөз таңдауын және тыныс белгілерін сәйкестендіріңіз.

4. Тыңдалым (Listening) – Сарапшы пікірін талдау

Аудиода тәжірибелі редактор мәтінді жетілдірудің төрт тәсілін атайды. Тыңдаған соң төмендегі кестеге жазыңыз:

Әдіс атауы	Мақсаты	Қолдану мысалы

5. Кесте талдау – Редакциялау деңгейлері

Төмендегі кестеде үш түрлі редакциялау деңгейінің сипаттамалары берілген. Әр деңгейге мысал келтіріп, қайсысы ең тиімді екенін түсіндіріңіз.

Деңгей атауы	Сипаттамасы	Мысалы
Мазмұндық		
Стильдік		
Техникалық		

Сабактың аяғы	Оқушылардың өз оқу нәтижелерін саралап, жетістіктері мен кемшіліктерін аңғаруға мүмкіндік беретін жұмыстарды ұйымдастыру. Сабак соңында	Әр оқушының оқу барысындағы ілгерілеуін өздігінен бағалап, нәтижелерін зерделеу. Ойын:	 – «Досыңнан әділ баға!» – топ ішінде бір-бірін бағалау.	Оқушылардың оқу барысында қол жеткізген нәтижелерін байқауға және бағалауға арналған түрлі амалдар мен жұмыс түрлері.
---------------	--	--	---	---

	түсінікті тереңдету үшін ой бөлісуге мүмкіндік беретін орта ұйымдастыру.	«Тақырыпқа сай тап!» Мақсаты: Тақырып аясында тез ой айту, сөздік қорды белсенді қолдану және топпен әрекеттесу дағдыларын дамыту. Өтуі: – Оқушылар үш адамнан кұралған шағын топтарға бөлінеді: • Екеуі — ойыншы • Біреуі — бақылаушы (ұпай санап, әділ ойынды қадағалайды) – Мұғалім белгілі бір тақырып атайды (мысалы: «Көлік түрлері», «Ғылым салалары», «Астана туралы сөздер») – Екі ойыншы кезекпен сол тақырыпқа қатысты сөздерді еш кідіріссіз айтады. – Қиналған немесе қайталаған ойыншы		
--	---	--	--	--

		тоқтайды. – Ұпай жинаған ойыншы жеңімпаз атанады. Нәтиже: ◆ Ойлау шапшаңдығы артады ◆ Тіл байлығы дамиды ◆ Жауапкершілік пен мәдени бәсекелестік қалыптасады.		
--	--	---	--	--

Бөлім		
Педагогтің аты-жөні		
Күні:		
Сынып:	Қатысушылар саны:	Қатыспағандар саны:
Сабақтың тақырыбы	Ақпараттың мақсатты аудиториясы	
Оқу бағдарламасына сәйкес оқыту мақсаттары	Сабақтың мақсаты • Ақпараттық мәтіндердің кімге бағытталғанын анықтау және аудитория ерекшелігін талдау; • Мәтіндегі тілдік, стильдік және мазмұндық құралдардың мақсатты топқа әсерін бағалау; • Автордың жеткізу тәсілін аудиторияға сәйкес өзгерте алу дағдысын қалыптастыру; • Айтылым, тыңдалым, жазылым және оқылым әрекеттерін байланыстыра отырып, ақпараттық стратегия құру.	

Сабақтың барысы

Сабақтың кезеңі/уақыт	Педагогтің әрекеті	Оқушының әрекеті	Бағалау	Ресурстар
Сабақтың басы	Сыныпқа көтеріңкі көңіл-	Мұғалімнің келуін жылы		Түрлі – түсті доптар

	күймен кіріп, мейірімді жүзбен сәлемдесу. Оқушылардың түгел екеніне байыппен көз жеткізіп, барлығының назарын қызығушылықпен сабаққа аудару. Білім әлеміне аттанар алғашқы қадам: Сабақтың мақсаттарын айқындап, оқушыларды ойлануға жетелеу. Сыныпта жағымды әрі сенімді атмосфера қалыптастыру.	қабылдап, оқу үдерісіне белсенді түрде қосылуға ниет білдіреді. Оқушылар қажетті ақпаратты жазып алады және алдағы тапсырмалар мен күтілетін нәтижелерге назар аударады. Қиял серуені: «Орман тынысы» Мақсаты: Эмоциялық тынығу, зейінді шоғырландыру және қиял арқылы ішкі үйлесімділік орнату. Жүргізілуі: – Оқушылар көздерін жұмып, терең тыныс алады. – Мұғалім жай дауыспен орман ішінде жүріп келе жатқанын елестетуді ұсынады: • Жапырақтар сыбдыры,		
--	--	--	--	--

		кұстардың даусы, күннің жылы шуағы • Жолда кездескен кішкентай жануарлар мен гүлдердің иісі • Жеңіл қадамдар мен еркіндік сезімі – Балалар осы тыныш көріністі елестетіп, өздерін жайлы сезінеді. ✧ Қайту кезеңі: – Мұғалім оқушыларды біртіндеп шындыққа оралтады: • Тынысты реттеп, саусақтарын қозғап, көздерін ашады. Нәтиже: Балалар босаңсиды, көңілі жайланады және оқу үрдісіне зейінмен кірісуге дайын болады.		
Сабақтың ортасы	Жаңа тақырыпты түсініп, игеруіне ықпал ететін тиімді орта қалыптастырады.	Сабақ барысында берілген әрекеттерге қатысып, алған түсініктерін іс жүзінде іске асырады.		
Көркем мәтін (ауқымды контекст, жоғары сыныптарға) Үзінді: Ақпарат – бұл тек дерек қана емес, ол – белгілі бір адамдар тобына арналып жеткізілген хабар. Мысалы, жастарға арналған жарнаманың тілі бейресми,				

бейнелі, эмоцияға толы болуы мүмкін, ал ғылыми қауымға жолданған баяндамада нақты деректер, ресми терминдер басым болады. Мақсатты аудиторияны дұрыс анықтай алмаған жағдайда, ақпарат өз әсерін жоғалтады. Бір мысал: қоршаған ортаны қорғау туралы бейнеролик жасөспірімдер үшін әлеуметтік желі стилінде әзірленсе, олардың қызығушылығын оятады, ал ересек қауымға теледидар арқылы деректі сюжет ұсыну тиімдірек болуы ықтимал.

PISA форматына негізделген тапсырмалар

1. Оқылым (Reading) – Мақсатты аудиторияны анықтау

Берілген үш түрлі мәтін үзіндісін оқыңыз. Әрқайсысының мақсатты аудиториясын анықтап, төмендегі кестені толтырыңыз:

Мәтін үзіндісі	Мақсатты аудитория	Дәлел

2. Айтылым (Speaking) – Аудиторияға бейімдеу

Сізге бір ақпараттық хабарламаның мазмұны беріледі. Сол хабарламаны екі түрлі аудиторияға арнап ауызша жеткізіңіз:

1. Мектеп оқушыларына;
2. Ғылыми кеңес мүшелеріне.

Айырмашылықты тілдік құралдар, дауыс ырғағы және мысалдар арқылы көрсетіңіз.

3. Жазылым (Writing) – Хабарламаны түрлендіру

Төменде берілген бір жарнама мәтінін таңдаңыз. Сол мәтінді басқа мақсатты аудиторияға арнап қайта жазыңыз (мысалы, жасөспірімдерге арналған нұсқаны зейнеткерлерге бейімдеу). Өзгерістеріңізді қысқаша түсіндіріңіз.

4. Тыңдалым (Listening) – Аудитория талдауы

Аудиожазбадан журналистің екі түрлі радиобағдарламаға дайындаған хабарламасын тыңдаңыз. Біріншісінің, екіншісінің мақсатты аудиториясын анықтап, салыстырыңыз:

Бағдарлама атауы	Мақсатты аудитория	Стиль ерекшелігі

5. Кесте талдау – Аудитория сипаттамасы

Төмендегі кестеде төрт түрлі аудиторияның ерекшеліктері берілген. Әр сипаттамаға сәйкес келетін ақпарат түрін және тарату арнасын жазыңыз:

Аудитория түрі	Ерекшелігі	Ақпарат түрі	Тарату арнасы
----------------	------------	--------------	---------------

Жастар				
Ғалымдар				
Кәсіпкерлер				
Қоғам белсенділері				
Сабақтың аяғы	Оқушылардың өз оқу нәтижелерін саралап, жетістіктері мен кемшіліктерін аңғаруға мүмкіндік беретін жұмыстарды ұйымдастыру. Сабақ соңында түсінікті тереңдету үшін ой бөлісуге мүмкіндік беретін орта ұйымдастыру.	Әр оқушының оқу барысындағы ілгерілеуін өздігінен бағалап, нәтижелерін зерделеу. □ Жаттығу: «Ойдың ізімен» Мақсаты: Тақырыпты түсіну жолын өз бетінше құрастыру және ойды тұжырымдай білуге дағдыландыру. Өтуі: 1. Сабақ басында оқушы үш сөйлем құрылымын алады: — «Мен білгім келетіні: ...» — «Менің байқағаным : ...» — «Мен түсінгенім: ...» 2. Алдымен — қызықтырған сұрағын	 — «Өлшемге сай!» — нақты критерийге сүйене отырып әділ бағалау.	Оқушылардың оқу барысында қол жеткізген нәтижелерін байқауға және бағалауға арналған түрлі амалдар мен жұмыс түрлері.

		жазады. 3. Сабақ кезінде — жауап іздеп, ойланады. 4. Соңында — қысқаша қорытынды жасайды. Нәтиже: ◆ Оқушы өз оқуына белсенді қатысады ◆ Ізденіс пен тұжырым жасау қабілеті дамиды ◆ Сұрақ қою мен жауапты байланыстыру машығы қалыптасады.		
--	--	--	--	--

Бөлім		
Педагогтің аты-жөні		
Күні:		
Сынып:	Қатысушылар саны:	Қатыспағандар саны:
Сабақтың тақырыбы	Бір дерек – үш интерпретация	
Оқу бағдарламасына сәйкес оқыту мақсаттары	Сабақтың мақсаты • Бір оқиғаның немесе деректің әртүрлі көзқарас тұрғысынан берілу ерекшелігін түсіну; • Мәтіндегі субъективті және объективті элементтерді айыра білу; • Интерпретация тәсілдерін салыстырып, негізгі айырмашылықтарын талдау; • Айтылым, оқылым, жазылым, тыңдалым дағдыларын біріктіре отырып, дерекке баламалы түсіндіру ұсыну.	

Сабақтың барысы

Сабақтың кезеңі/уақыт	Педагогтің әрекеті	Оқушының әрекеті	Бағалау	Ресурстар
Сабақтың басы	Сыныпқа көтеріңкі көңіл-күймен кіріп, мейірімді жүзбен сәлемдесу. Оқушылардың түгел екеніне байыппен көз жеткізіп, барлығының назарын қызығушылықпен сабаққа аудару. Білім әлеміне аттанар алғашқы қадам: Сабақтың мақсаттарын айқындап, оқушыларды ойлануға жетелеу. Сыныпта жағымды әрі сенімді атмосфера қалыптастыру.	Мұғалімнің келуін жылы қабылдап, оқу үдерісіне белсенді түрде қосылуға ниет білдіреді. Оқушылар қажетті ақпаратты жазып алады және алдағы тапсырмалар мен күтілетін нәтижелерге назар аударады. ✓ Ойын: «Дұрыс па, бұрыс па?» Мақсаты: Тыңдай білу, сараптау және шапшаң ойлау қабілетін дамыту. □ Ойын шарты: 1. Мұғалім тақырыпқа сай дұрыс және дұрыс емес мәлімдемелерді оқиды. 2. Егер мәлімет дұрыс болса — оқушылар "Иә!" деп айтады. 3. Қате болса — үнсіз		Түрлі – түсті доптар

		қалады немесе ишарамен көрсетеді (мысалы, басын шайқайды). □ Мысал (тақырып: жануарлар): • 🐶 Ит – үй жануары. → Иә! • 🐟 Балық ұшып жүреді. → (үнсіз) • 🐱 Мысықтың төрт аяғы бар. → Иә! • 🐊 Қораз суда жүзеді. → (үнсіз) □ Нәтиже: – Балалар дұрыс ақпаратты ажырата білуге, тыңдауға және тез шешім қабылдауға машықтанады.		
Сабақтың ортасы	Жаңа тақырыпты түсініп, игеруіне ықпал ететін тиімді орта қалыптастырады.	Сабақ барысында берілген әрекеттерге қатысып, алған түсініктерін іс жүзінде іске асырады.		

Көркем мәтін (ауқымды контекст, жоғары сыныптарға)

Үзінді:

Бір қалада жаңа саябақ ашылды. Ресми ақпаратта бұл оқиға экологиялық ахуалды жақсартуға бағытталған маңызды қадам ретінде сипатталды. Жергілікті газет болса, саябақтың құрылысын мақтап, қала тұрғындары үшін демалыс орнының көбейгенін атап өтті. Ал қоғамдық ұйымдардың блогы бұл жобаны сынға алып, оның орнына ескі ағаштардың оталғанын және бюджет қаражатының көп жұмсалғанын алға тартты. Бір оқиға – үш түрлі көзқарас. Қайсысы шындыққа жақын? Әлде үшеуінде де ақиқаттың үлесі бар ма?

PISA форматына негізделген тапсырмалар

1. Оқылым – Интерпретацияларды салыстыру

Үш мәтін үзіндісін оқып, кестені толтырыңыз:

Дерек көзі	Негізгі ұстаным	Қолданған дәлелдер	Субъективті/объективті элементтер
Ресми хабарлама			
Жергілікті газет			
Қоғамдық ұйым блогы			

2. Айтылым – Үш рөлдік пікірталас

Топ үшке бөлінеді: ресми тұлға, журналист және қоғам белсендісі рөлін алып, бір дерекке байланысты өз көзқарасын қорғайды. Топ ішінде пікірталас жүргізіп, соңында ортақ қорытынды шығарыңыз.

3. Жазылым – Баламалы интерпретация құрастыру

Берілген дерек (саябақ ашылуы) туралы төртінші нұсқаны жазыңыз. Бұл нұсқа бейтарап әрі барынша объективті болуы керек. 150–200 сөз.

4. Тыңдалым – Деректер мен көзқарастарды ажырату

Аудио материалдан бір оқиғаға қатысты үш түрлі репортажды тыңдаңыз.

Әрқайсысында факт пен пікірді бөлек жазыңыз.

Репортаж №	Фактілер	Пікірлер
1		
2		
3		

5. Кесте толтыру – Тілдік құралдар

Үш интерпретацияда қолданылған тілдік құралдарды (метафора, эпитет, статистикалық дерек, риторикалық сұрақ) анықтап, кестеге жазыңыз.

Интерпретация	Тілдік құралдар	Мақсаты
1		
2		
3		

Сабақтың аяғы	Оқушылардың өз оқу нәтижелерін саралап, жетістіктері мен кемшіліктерін	Әр оқушының оқу барысындағы ілгерілеуін өздігінен бағалап, нәтижелерін	☆☆💡 – Екі жақсы нәрсе айт, бір	Оқушылардың оқу барысында қол жеткізген нәтижелерін
---------------	--	--	-----------------------------------	---

	аңғаруға мүмкіндік беретін жұмыстарды ұйымдастыру. Сабақ соңында түсінікті тереңдету үшін ой бөлісуге мүмкіндік беретін орта ұйымдастыру.	зерделеу. Ойын: «Шеңбердегі сауал» Мақсаты: Ойды тез жинақтау, сауатты жауап беру және топпен өзара әрекеттесу дағдыларын дамыту. Өту тәртібі: 1. Сынып 3–5 адамнан тұратын топтарға бөлінеді. 2. Мұғалім тақырыпты атайды. Топтар 2 минут ішінде бір-екі сұрақ дайындайды. 3. Әр топ кезекпен сұрақ қойып, келесі топ жауап береді (20–30 секунд ішінде). 4. Дұрыс жауапқа — ұпай. Толық, нақты жауап үшін қосымша балл беріледі. 5. Барлық топтар өз	жақсарту ұсыныс қос.	байқауға және бағалауға арналған түрлі амалдар мен жұмыс түрлері.
--	---	---	-----------------------------	--

		кезегінде белсенді қатысады. □ Нәтиже: – Оқушылар ойлау шапшаңдығын дамытады – Топтық жұмыс пен пікір алмасу дағдылары артады – Тыңдай білу және нақты жауап беру машықтары қалыптасады.		
--	--	---	--	--

Бөлім		
Педагогтің аты-жөні		
Күні:		
Сынып:	Қатысушылар саны:	Қатыспағандар саны:
Сабақтың тақырыбы	Ақпарат картасын жасау	
Оқу бағдарламасына сәйкес оқыту мақсаттары	Сабақтың мақсаты • Мәтіндегі деректерді жүйелеп, ақпарат картасына түсіру арқылы құрылымдық ойлау дағдыларын жетілдіру; • Негізгі және қосымша мәліметтерді ажырату; • Ақпараттың өзара байланысын графикалық түрде көрсету; • Айтылым, оқылым, жазылым және тыңдалым дағдыларын біріктіріп, визуалды деректермен жұмыс істеу.	

Сабақтың барысы

Сабақтың кезеңі/уақыт	Педагогтің әрекеті	Оқушының әрекеті	Бағалау	Ресурстар
Сабақтың басы	Сыныпқа көтеріңкі көңіл-күймен кіріп,	Мұғалімнің келуін жылы қабылдап, оқу		Түрлі – түсті доптар

	мейірімді жүзбен сәлемдесу. Оқушылардың түгел екеніне байыппен көз жеткізіп, барлығының назарын қызығушылықпен сабаққа аудару. Білім әлеміне аттанар алғашқы қадам: Сабақтың мақсаттарын айқындап, оқушыларды ойлануға жетелеу. Сыныпта жағымды әрі сенімді атмосфера қалыптастыру.	үдерісіне белсенді түрде қосылуға ниет білдіреді. Оқушылар қажетті ақпаратты жазып алады және алдағы тапсырмалар мен күтілетін нәтижелерге назар аударады. Ойын: «Сұрақ қорабы» Мақсаты: Еркін ой айту, өзара қарым-қатынас орнату және қызығушылықты ояту. Ойын тәртібі: – Сыныпта ортақ қорап қойылады. – Оқушылар сабақ барысында сол тақырыпқа қатысты сұрақтарын жазып, ішіне салады. – Кейін бір сұрақ кездейсоқ таңдалып оқылады, ал басқа оқушы жауап береді. – Бірнеше сұрақ талқыланып, ойын жалғасады.		
--	--	---	--	--

		□ Нәтиже: – Балалар еркін ойлауға дағдыланады – Сұрақ қою және жауап беру белсенділігі артады – Тыңдау және өз пікірін білдіру қабілеті дамиды.		
Сабақтың ортасы	Жаңа тақырыпты түсініп, игеруіне ықпал ететін тиімді орта қалыптастырады.	Сабақ барысында берілген әрекеттерге қатысып, алған түсініктерін іс жүзінде іске асырады.		

Көркем мәтін (ауқымды контекст, жоғары сыныптарға)

Үзінді:

1930 жылдары Қазақстанда жүргізілген индустрияландыру үрдісі елдің әлеуметтік-экономикалық келбетін өзгертті. Жаңа зауыттар мен фабрикалар салынып, темір жол желісі кеңейді. Дегенмен, ауылдық жерлерде дәстүрлі шаруашылық түрлері әлі де басым болды. Өнеркәсіптің дамуы еңбек күші тапшылығын туғызды, бұл ішкі және сыртқы көші-қонды күшейтті. Қала халқы көбейгенімен, тұрғын үй, әлеуметтік инфрақұрылым жетіспеді. Бұл кезең бір жағынан техникалық прогрестің басы болса, екінші жағынан әлеуметтік қайшылықтардың да ұлғаюына себеп болды.

PISA форматына негізделген тапсырмалар

1. Оқылым – Ақпаратты құрылымдау

Мәтіндегі негізгі және қосымша мәліметтерді ажыратып, төмендегі кестеге толтырыңыз:

Негізгі ақпарат	Қосымша ақпарат

2. Айтылым – Ақпарат картасын қорғау

Берілген мәтін бойынша ақпарат картасын (mind map) құрастырып, сынып алдында 2–3 минуттық сөз сөйлеңіз. Сөйлеу барысында картаның құрылымын, блоктардың байланысын және ақпараттың логикалық жүйесін түсіндіріңіз.

3. Жазылым – Хронологиялық карта құрастыру

Мәтіндегі оқиғаларды уақыт реттілігімен беріп, қысқаша сипаттамасын жазыңыз.

Жыл/Кезең	Оқиға	Қысқаша сипаттама

4. Тыңдалым – Факт картасын толықтыру

Аудио материалдан индустрияландыру кезеңі туралы қосымша мәліметтерді тыңдап, төмендегі кестені толықтырыңыз:

Бөлім	Жаңа дерек	Дерек көзі
Өнеркәсіп		
Қала өмірі		
Әлеуметтік сала		

5. Кесте талдау – Байланыс схемасы

Берілген кестеге сүйене отырып, «себеп–салдар» байланысын жазыңыз.

Себеп	Салдар
Индустрияландыру жүргізілді	
Еңбек күші тапшылығы	
Қала халқының артуы	

Сабақтың аяғы	Оқушылардың өз оқу нәтижелерін саралап, жетістіктері мен кемшіліктерін аңғаруға мүмкіндік беретін жұмыстарды ұйымдастыру. Сабақ соңында түсінікті тереңдету үшін ой бөлісуге мүмкіндік беретін орта ұйымдастыру.	Әр оқушының оқу барысындағы ілгерілеуін өздігінен бағалап, нәтижелерін зерделеу. қолдануға болатынын жазады. REFLECT тәсілі (ой толғау кезеңі) Мақсаты: Тақырыпты саналы меңгеру, жеке ой қалыптастыру	 – Көңіл-күйің мен түсінгеніңді стикермен білдір!	Оқушылардың оқу барысында қол жеткізген нәтижелерін байқауға және бағалауға арналған түрлі амалдар мен жұмыс түрлері.
---------------	---	---	--	---

		және білімді өмірмен байланыстыра білу. □ Құрылымы: • R – Еске түсір: Бұрыннан не білетінін жаз. • E – Зертте: Жаңа мәліметті қарап, маңыздысын анықта. • F – Негізгі ой: Тақырыптағы басты мәнді бөліп ал. • L – Үйренгені м: Не жаңа нәрсе үйрендің – сипаттап жаз. • E – Түсіндір: Мазмұнды өз сөзіңмен баянда. • C – Байланыстыр: Өмірмен, пәнмен немесе жеке тәжірибемен байланысын көрсет.		
--	--	--	--	--

		• Т – Қолдан: Бұл білімді нақты қай жерде пайдалана аласың – жаз. ✓ Нәтиже: Оқушы өз ойын терең талдай алады, жаңа білімді өмірде қолдану жолын көреді және оқу тәжірибесін мағыналы етеді.		
--	--	--	--	--

Бөлім		
Педагогтің аты-жөні		
Күні:		
Сынып:	Қатысушылар саны:	Қатыспағандар саны:
Сабақтың тақырыбы	Мәтін бойынша тест құрастыру	
Оқу бағдарламасына сәйкес оқыту мақсаттары	Сабақтың мақсаты • Мәтін мазмұнын түсініп, оны бағалайтын түрлі тест тапсырмаларын дайындау дағдыларын қалыптастыру; • Ақпаратты талдау және жүйелеу арқылы сұрақтар мен жауап нұсқаларын құрастыру қабілетін жетілдіру; • Оқылым, айтылым, жазылым және тыңдалым әрекеттерін біріктіріп, тест сұрақтарының сапасын арттыру.	

Сабақтың барысы

Сабақтың кезеңі/уақыт	Педагогтің әрекеті	Оқушының әрекеті	Бағалау	Ресурстар
Сабақтың	Сыныпқа	Мұғалімнің келуін		Түрлі – түсті

басы	көтеріңкі көңіл-күймен кіріп, мейірімді жүзбен сәлемдесу. Оқушылардың түгел екеніне байыппен көз жеткізіп, барлығының назарын қызығушылықпен сабаққа аудару. Білім әлеміне аттанар алғашқы қадам: Сабақтың мақсаттарын айқындап, оқушыларды ойлануға жетелеу. Сыныпта жағымды әрі сенімді атмосфера қалыптастыру.	жылы қабылдап, оқу үдерісіне белсенді түрде қосылуға ниет білдіреді. Оқушылар қажетті ақпаратты жазып алады және алдағы тапсырмалар мен күтілетін нәтижелерге назар аударады. Ойын: «Білім жолы» Мақсаты: Өткен материалды қайталап, танымдық белсенділік пен шапшаң ойлауды дамыту. Ойын барысы: 1. Оқушылар жеке немесе топпен жарысады. 2. Сыныпта алға жылжу бағыты белгіленеді (мысалы, сызықтар, орындар немесе парталар бойынша). 3. Мұғалім		доптар
------	--	---	--	--------

		сұрақ қояды — дұрыс жауап берген оқушы/топ алға бір қадам жылжиды. 4. Қате жауап — орнында қалады немесе артқа шегінеді (шартқа байланысты) . ⚠ Қосымша элементтер: – Кедергі аймағы: Қиын тапсырма немесе ерекше сұрақ. Дұрыс жауап – 2 қадам алға, қате – 1 қадам артқа. – Бонус нүктесі: Қызықты тапсырма (мақал, жұмбақ, әңгімелеу). Сәтті орындаса – қосымша қадам. 🏆 Нәтиже: – Балалар бәсекелесе отырып, бір- бірімен серіктесіп жұмыс істеуді үйренеді. – Материал ойын арқылы есте жақсы сақталады. – Жылдам ойлау, жауап беру және		
--	--	--	--	--

		назар аудару дағдылары артады.		
Сабақтың ортасы	Жаңа тақырыпты түсініп, игеруіне ықпал ететін тиімді орта қалыптастырады.	Сабақ барысында берілген әрекеттерге қатысып, алған түсініктерін іс жүзінде іске асырады.		

Көркем мәтін (ауқымды контекст, жоғары сыныптарға)

Үзінді:

Ұлы Жібек жолы — Шығыс пен Батысты жалғаған көне сауда магистралі. Бұл жол тек тауар алмасу ғана емес, мәдениет пен білімнің, өнер мен діннің таралу жолы болды. Қытай жібегі, Үндістан дәмдеуіштері, Араб хош иістері, Еуропа әшекейлері осы жолмен тасымалданды. Қалалар сауда орталықтарына айналып, көпұлтты қоғамдар қалыптасты. Ұлы Жібек жолының өркендеу кезеңінде экономикалық қарым-қатынастар ғана емес, халықтар арасындағы достық пен өзара түсіністік те нығайды.

PISA форматына негізделген тапсырмалар

1. Оқылым – Ақпаратты жүйелеу

Мәтіндегі деректерді кестеге топтастырыңыз:

Сауда тауарлары	Мәдени алмасу түрлері	Қалалардың рөлі

2. Айтылым – Тест жобасын қорғау

Мәтін мазмұны бойынша 5 сұрақтан тұратын тест дайындаңыз (кемінде 2 жабық және 2 ашық сұрақ, 1 сәйкестендіру). Сынып алдында тест құрылымын және неге сол сұрақтарды таңдағаныңызды түсіндіріп шығыңыз.

3. Жазылым – Деңгейлік тест дайындау

Мәтінге байланысты үш деңгейлі тест құрыңыз:

- **Базалық** – мәтіндегі деректерді тікелей сұрау;
- **Орташа** – мәтіндегі ақпаратты талдау;
- **Жоғары** – мәтіндегі ойды бағалау немесе салыстыру.

Деңгей	Сұрақ үлгісі	Жауап түрі
Базалық		
Орташа		
Жоғары		

4. Тыңдалым – Ақпаратты толықтыру

Ұлы Жібек жолы жайлы қосымша аудионы тыңдап, берілген мәліметтерді тест түрінде толықтырыңыз:

Мазмұн бөлігі	Сұрақ мәтіні	Дұрыс жауап
Сауда бағыттары		
Мәдени ықпалдар		
Тарихи тұлғалар		

5. Кесте талдау – Сәйкестендіру тесті

Кестедегі мәліметтерді пайдаланып, «Сәйкестендіру» тестін құрастырыңыз.

Дерек	Сәйкес анықтама
Қытай жібегі	
Үндістан дәмдеуіштері	
Сауда қалалары	

Сабақтың аяғы	Оқушылардың өз оқу нәтижелерін саралап, жетістіктері мен кемшіліктерін аңғаруға мүмкіндік беретін жұмыстарды ұйымдастыру. Сабақ соңында түсінікті тереңдету үшін ой бөлісуге мүмкіндік беретін орта ұйымдастыру.	Әр оқушының оқу барысындағы ілгерілеуін өздігінен бағалап, нәтижелерін зерделеу. Ойын: «Көңіл күй смайлигі» Мақсаты: Сабақ соңында оқушының эмоционалдық жай-күйін анықтап, рефлексия жасау дағдысын дамыту. □ Оту жолы: 1. Мұғалім түрлі көңіл күйді білдіретін смайликтерді көрсетеді. 2. Сабақ аяқталған кезде	 – Жасыл – түсіндім, Сары – көмектесу керек, Қызыл – түсінбедім	Оқушылардың оқу барысында қол жеткізген нәтижелерін байқауға және бағалауға арналған түрлі амалдар мен жұмыс түрлері.
---------------	--	---	---	--

		оқушылар өзіне сай смайлик таңдайды. 3. Таңдау себептерін бір сөзбен немесе қысқа сөйлеммен жазады. 4. Қаласа, бірнеше оқушы өз ойымен бөліседі. ✓ Нәтиже: – Балалар сезімін ашық білдіруге үйренеді – Мұғалім оқушылардың ішкі қабылдауын жақсы түсінеді – Сабақтың эмоционалдық деңгейі бағаланады.		
--	--	---	--	--

Бөлім		
Педагогтің аты-жөні		
Күні:		
Сынып:	Қатысушылар саны:	Қатыспағандар саны:
Сабақтың тақырыбы	Ақпараттық мәтіндерді жинақтау	
Оқу бағдарламасына сәйкес оқыту мақсаттары	Сабақтың мақсаты • Әртүрлі ақпарат көздерінен алынған мәтіндерді жинақтап, негізгі мазмұнды қысқаша және жүйелі түрде беру дағдысын қалыптастыру; • Ақпаратты салыстырып, мазмұндық байланысын анықтау және интеграциялау қабілетін дамыту;	

	Жинақтау кезінде мәтіннің негізгі идеясы мен деректерін жоғалтпай, ықшам мазмұн жасауға үйрету.
--	---

Сабақтың барысы

Сабақтың кезеңі/уақыт	Педагогтің әрекеті	Оқушының әрекеті	Бағалау	Ресурстар
Сабақтың басы	Сыныпқа көтеріңкі көңіл-күймен кіріп, мейірімді жүзбен сәлемдесу. Оқушылардың түгел екеніне байыппен көз жеткізіп, барлығының назарын қызығушылықпен сабаққа аудару. Білім әлеміне аттанар алғашқы қадам: Сабақтың мақсаттарын айқындап, оқушыларды ойлануға жетелеу. Сыныпта жағымды әрі сенімді атмосфера қалыптастыру.	Мұғалімнің келуін жылы қабылдап, оқу үдерісіне белсенді түрде қосылуға ниет білдіреді. Оқушылар қажетті ақпаратты жазып алады және алдағы тапсырмалар мен күтілетін нәтижелерге назар аударады. □ Тыныштықтағы бірлік Мақсаты: Топтық келісімді ыммен орнату, назар мен топ ішіндегі үндестікті арттыру. Қалай өтеді: – Оқушылар 4–5 адамнан шағын топ болып шеңбер түзеді.		Түрлі – түсті доптар

		– Өркім жұдырығын түйіп, қолын алға созады. – Белгі берілген сәтте бәрі бір уақытта 1-ден 5-ке дейін саусақ көрсетеді. – Тапсырма – сөзсіз келісіп, бірдей санды көрсетуге тырысу. Нәтиже: – Оқушылар ой үндестігін сезінеді – Ым-ишара арқылы түсінісуге жаттығады – Топпен үндес әрекет жасауға дағдыланады.		
Сабақтың ортасы	Жаңа тақырыпты түсініп, игеруіне ықпал ететін тиімді орта қалыптастырады.	Сабақ барысында берілген әрекеттерге қатысып, алған түсініктерін іс жүзінде іске асырады.		

Көркем мәтін (ауқымды контекст, жоғары сыныптарға)

Үзінді:

XXI ғасырда ақпараттың көлемі адамзат тарихындағы ең жоғары деңгейге жетті. Күн сайын миллиардтаған жаңа деректер интернетке қосылады. Бұл ағынды түсініп, оны жүйелеу — әрбір азамат үшін маңызды дағды. Ғалымдар ақпараттың шамадан тыс көптігі адамның зейініне және қабылдау жылдамдығына әсер ететінін айтады. Ақпараттық мәтіндерді жинақтау — деректерді тиімді сұрыптап, маңыздысын бөліп алу арқылы уақытты үнемдеуге және дұрыс шешім қабылдауға мүмкіндік береді. Бұл әдіс әсіресе журналистикада, ғылымда және

білім беру саласында кең қолданылады.

PISA форматына негізделген тапсырмалар

1. Оқылым – Ақпаратты топтастыру

Мәтіннен негізгі ойды, қосымша деректерді және мысалдарды бөліп, төмендегі кестеге толтырыңыз:

Негізгі ой	Қосымша деректер	Мысалдар

2. Айтылым – Қысқаша мазмұндама қорғау

Берілген мәтінді 50–60 сөзге қысқартып жазыңыз. Содан кейін қысқартылған нұсқаны сынып алдында оқып, неге сол деректерді қалдырғаныңызды және басқаларын алып тастағаныңызды түсіндіріңіз.

3. Жазылым – Интеграцияланған мәтін құрастыру

Сізге берілген екі түрлі ақпараттық мәтінді (мысалы, «ақпараттық ағым» және «деректерді жүйелеу әдістері» тақырыптарында) біртұтас жинақталған мәтін етіп жазыңыз. Құрылымы: кіріспе, негізгі бөлім, қорытынды.

4. Тыңдалым – Ақпаратты толықтыру

Аудиоматериалдан естіген деректерді төмендегі кестеге енгізіңіз. Содан кейін мәтіндегі ақпаратпен салыстырыңыз:

Тыңдалған дерек	Мәтіндегі дерек	Ұқсастықтар	Айырмашылықтар
-----------------	-----------------	-------------	----------------

5. Кесте талдау – Факт пен интерпретацияны ажырату

Берілген кестеден нақты деректерді (факт) және авторлық бағалауды (пікір) бөліп көрсетіп, екі бөлек бағанға жазыңыз.

Факт	Пікір

Сабақтың аяғы	Оқушылардың өз оқу нәтижелерін саралап, жетістіктері мен кемшіліктерін аңғаруға мүмкіндік беретін жұмыстарды ұйымдастыру.	Әр оқушының оқу барысындағы ілгерілеуін өздігінен бағалап, нәтижелерін зерделеу.	 – Қанша шапалақ соқсаң – сонша баға деңгейі. Сөзсіз сана Мақсаты: Топ ішінде	Оқушылардың оқу барысында қол жеткізген нәтижелерін байқауға және бағалауға арналған түрлі амалдар мен жұмыс түрлері.
	Сабақ соңында түсінікті	 Ортақ пікір Мақсаты: Топ		

	тереңдету үшін ой бөлісуге мүмкіндік беретін орта ұйымдастыру.	ішінде пікір алмасу, талқылау және бір шешімге келу дағдысын дамыту. Қалай ойнайды: Оқушылар 4 адамнан топтарға бөлінеді, әр оқушыға 1-ден 4-ке дейін нөмір беріледі. Мұғалім жалпы сұрақ немесе тапсырма береді. Топ бірге талқылап, ортақ шешімге келеді. Мұғалім кез келген нөмірді атайды (мысалы, «2-нөмірлі оқушылар!») — сол оқушы топтың атынан жауап береді. Нәтиже: ◆ Әр оқушы жауапкершілікпен тыңдайды ◆ Топтық бірлік пен келісім дамиды ◆ Сын тұрғысынан	үндестікпен әрекет ету және өзара түсіністікті дамыту. Өту реті: – 4–5 оқушыдан құралған топ шеңберге жиналады. – Барлығы қолдарын жұмулы күйде алдына созады. – Белгі берілгенде үнсіз түрде барлығы бірдей сандағы саусақты көрсетуге тырысады (1–5 аралығында). – Қандай да бір сөз айтуға, ымдауға немесе келісуге рұқсат етілмейді. Нәтижесі: – Іштей үйлесу мен байқағыштық артады. – Ынтымақтастық пен бейвербалды байланыс қалыптасады. – Топ	
--	---	---	---	--

		ойлау қалыптасады	мүшелерінің бір-біріне деген сенімі нығаяды. Қалауыңыз болса, бұл ойынды "үнсіз келісім" немесе "ойша толқын" деп атауға да болады. Тағы нұсқалар дайындап бере аламын.	
--	--	----------------------	---	--

Бөлім		
Педагогтің аты-жөні		
Күні:		
Сынып:	Қатысушылар саны:	Қатыспағандар саны:
Сабақтың тақырыбы	Қорытынды сабақ: Ақпарат ағынында болу мәдениеті	
Оқу бағдарламасына сәйкес оқыту мақсаттары	Сабақтың мақсаты - Ақпараттық сауаттылық пен ақпарат ағынында жауапкершілікпен әрекет ету мәдениетін қалыптастыру; - Деректерді іріктеу, тексеру, талдау және этикалық тұрғыдан қолдану дағдыларын қорытындылау; - Ақпаратпен жұмыс істеу барысында жеке ұстаным мен сын тұрғысынан ойлауды дамыту.	

Сабақтың барысы

Сабақтың кезеңі/уақыт	Педагогтің әрекеті	Оқушының әрекеті	Бағалау	Ресурстар
Сабақтың басы	Сыныпқа көтеріңкі көңіл-күймен кіріп, мейірімді жүзбен сәлемдесу. Оқушылардың	Мұғалімнің келуін жылы қабылдап, оқу үдерісіне белсенді түрде қосылуға ниет		Түрлі – түсті доптар

	түгел екеніне байыппен көз жеткізіп, барлығының назарын қызығушылықпен сабаққа аудару. Білім әлеміне аттанар алғашқы қадам: Сабақтың мақсаттарын айқындап, оқушыларды ойлануға жетелеу. Сыныпта жағымды әрі сенімді атмосфера қалыптастыру.	білдіреді. Оқушылар қажетті ақпаратты жазып алады және алдағы тапсырмалар мен күтілетін нәтижелерге назар аударады. Жай сөзбен түйін Мақсаты: Сабақ мазмұнын ықшамдап, басты идеяны жеке сөздермен сипаттай білуге дағдыландыру. Өткізу жолы: – Сабақ аяқталған кезде оқушылар өз ойынша бүгінгі материалды сипаттайтын үш сөзді жазады. – Мысалы: «түсінікті», «танымдық», «көмектесті». – Бірнеше оқушы өз сөздерімен бөліседі.		
--	--	--	--	--

		– Қайталанған сөздер бойынша ортақ сөздік бұлт немесе қабырғаға шағын постер жасауға болады. Нәтижесі: – Негізгі ойды тез жинақтау шеберлігі артады. – Сабақтың мазмұны оқушы көзімен бағаланады. – Мұғалімге сабақтың әсерін саралауға мүмкіндік береді.		
Сабақтың ортасы	Жаңа тақырыпты түсініп, игеруіне ықпал ететін тиімді орта қалыптастырады.	Сабақ барысында берілген әрекеттерге қатысып, алған түсініктерін іс жүзінде іске асырады.		

Көркем мәтін (ауқымды контекст, жоғары сыныптарға)

Үзінді:

Қазіргі қоғамда ақпарат — экономикалық, мәдени және әлеуметтік өзгерістердің негізгі қозғаушы күші. Алайда оның ағынында адаспау үшін адамға тек білім ғана емес, мәдениет те қажет. Ақпарат мәдениеті — тек оқи білу немесе іздеу емес, ол дереккөзді сараптау, жалған мәліметті ажырату, түрлі көзқарастарды салыстыра білу қабілеті. Мұндай мәдениетке ие адам тек тұтынушы ғана емес, сонымен бірге саналы таратушыға айналады. Ақпарат ағынында болу мәдениеті — әрбір сөздің салмағын сезіну, деректердің қайдан келгенін түсіну және оларды адал мақсатта пайдалану.

PISA форматына негізделген тапсырмалар

1. Оқылым – Ақпарат ағынына бейімделу стратегияларын анықтау

Мәтінді оқып, төмендегі кестені толтырыңыз:

Стратегия атауы	Қолдану мақсаты	Мысалы

2. Айтылым – Құндылықтар картасын қорғау

Сіз ақпарат ағынында болу мәдениетін сипаттайтын 5 негізгі құндылықты тандап, оларды постер немесе карта түрінде көрсетесіз. Постерді сыныпта қорғап, не себепті осы құндылықтарды таңдағаныңызды түсіндіріңіз.

Мәдени ұстаным эссесі

Тақырып: «Ақпарат ағынында менің жеке ережелерім». 200–250 сөз көлемінде эссе жазыңыз. Эсседе деректермен жұмыс істеу, шынайылықты тексеру, этика және жауапкершілікке қатысты жеке тәжірибеңізді сипаттаңыз.

4. Тыңдалым – Ақпарат мәдениеті туралы сұхбат

Мұғалім ұсынған аудиосұхбатты тыңдап, ондағы ұсынылған кеңестерді мәтіндегі идеялармен салыстырыңыз. Кестені толтырыңыз:

Аудиодағы кеңестер	Мәтіндегі ойлар	Ұқсастықтар	Айырмашылықтар
--------------------	-----------------	-------------	----------------

5. Кесте талдау – Жалған ақпараттан қорғану әдістері

Берілген кестеден жалған ақпарат белгілерін және олардан қорғану тәсілдерін сәйкестендіріңіз:

Жалған ақпарат белгісі	Қорғану тәсілі

Егер қаласаңыз, мен осы «Қорытынды сабақ: Ақпарат ағынында болу мәдениеті» сабағын толық

Сабақтың аяғы	Оқушылардың өз оқу нәтижелерін саралап, жетістіктері мен кемшіліктерін аңғаруға мүмкіндік беретін жұмыстарды ұйымдастыру. Сабақ соңында түсінікті тереңдету үшін ой бөлісуге	Әр оқушының оқу барысындағы ілгерілеуін өздігінен бағалап, нәтижелерін зерделеу. Сұрақ-жауап тізбегі Мақсаты:	 — Командалық жұмыс, бірге жетістікке жету.	Оқушылардың оқу барысында қол жеткізген нәтижелерін байқауға және бағалауға арналған түрлі амалдар мен жұмыс түрлері.
---------------	---	---	--	---

	мүмкіндік беретін орта ұйымдастыру.	Өзара әрекеттесу, белсенді тыңдау және тақырыпты түсіну деңгейін арттыру. Қалай ойнайды: Бір оқушы тақырыпқа байланысты сұрақ қояды. Басқа оқушы сол сұраққа жауап береді және келесі сұрағын өзі қояды. Тізбек осылай жалғасып, барлық оқушылар қатысады. Нәтиже: Оқушылар бір-бірін тыңдауға, сұрақ қоюға және жауап беруге үйренеді Белсенділік пен зейін артады Тақырыпты жан-жақты талқылауға мүмкіндік береді		
--	--	--	--	--

Қолданылған әдебиеттер тізімі

1. Абдрахманова, А. Ш. Қазақ тіліндегі шешендік өнер. // Оқу құралы, «Атамұра» баспасы, 2020. – 220 б.
2. Әбілқасымов, Б. Қазіргі қазақ тілінің стилистикасы. // Оқулық, «Фолиант» баспасы, 2019. – 310 б.
3. Айғабылов, А. Мәтінтану негіздері. // Монография, «Арыс» баспасы, 2021. – 200 б.
4. Әлібек, С. Қазақ тіліндегі мәтін және дискурс. // Ғылыми еңбек, «Қазақ университеті» баспасы, 2020. – 185 б.
5. Ахметова, Л. Қазақ тілі: мәтінмен жұмыс әдістемесі. // Оқу құралы, «Мектеп» баспасы, 2018. – 240 б.
6. Бекмағамбетова, М. Медиа сауаттылық негіздері. // Оқу құралы, «Көкжиек» баспасы, 2022. – 190 б.
7. Бектаев, К. Ақпараттық мәдениет және білім беру. // Ғылыми еңбек, «Фолиант» баспасы, 2019. – 210 б.
8. Бейсенова, Г. Қазақ тілін оқытуда функционалдық сауаттылықты дамыту. // Оқу құралы, «Атамұра» баспасы, 2021. – 230 б.
9. Жанпейісова, М. Мәтіннің құрылымы және мазмұндық талдау. // Монография, «Арыс» баспасы, 2019. – 175 б.
10. Жұмабекова, С. Қазақ тілінде ақпаратпен жұмыс істеу дағдылары. // Оқу құралы, «Мектеп» баспасы, 2020. – 195 б.
11. Есенова, А. Ақпараттық мәтіндердің типологиясы. // Ғылыми еңбек, «Қазақ университеті» баспасы, 2021. – 210 б.
12. Ибраева, Н. Қазақ тілі сабағында медиа мәтіндерді пайдалану. // Оқу құралы, «Фолиант» баспасы, 2020. – 180 б.
13. Қалижанова, Ш. Сыни тұрғыдан ойлауды дамыту технологиялары. // Оқу құралы, «Атамұра» баспасы, 2018. – 220 б.
14. Қаражанов, Р. Ақпаратты талдау және интерпретациялау. // Монография, «Арыс» баспасы, 2021. – 205 б.
15. Қасымханова, А. Мәтіннің прагматикалық аспектілері. // Ғылыми еңбек, «Фолиант» баспасы, 2019. – 185 б.
16. Құлмағанбетова, Д. Оқушылардың оқу сауаттылығын дамыту әдістері. // Оқу құралы, «Мектеп» баспасы, 2020. – 215 б.
17. Мұхамеджанова, А. Ақпараттық кеңістіктегі тіл. // Монография, «Қазақ университеті» баспасы, 2021. – 198 б.
18. Нұрғалиева, Г. Медиа мәтіндер және олардың құрылымы. // Оқу құралы, «Фолиант» баспасы, 2022. – 190 б.
19. Оразбаева, Ф. Тілдік қатынас және мәтін. // Монография, «Атамұра» баспасы, 2019. – 250 б.
20. Рахметова, С. Қазақ тілін оқыту әдістемесі. // Оқулық, «Мектеп» баспасы, 2018. – 300 б.

**ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ
«ӨРКЕНИЕТ» ҒЫЛЫМИ-ӘДІСТЕМЕЛІК ОРТАЛЫҒЫ
РЕСПУБЛИКА КАЗАХСТАН
НАУЧНО-МЕТОДИЧЕСКИЙ ЦЕНТР «ӨРКЕНИЕТ»**

Электрондық почта: kabinet-2020@mail.ru
Байланыс телефоны: 87768438855